
Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

POUTNÍ MÍSTA NA DOMAŽLICKU

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Ublová

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Dě – Vv

Vedoucí práce: Mgr. Mušková Eva, Ph.D.

Plzeň

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedených pramenů a literatury.

Plzeň,

.....

Ráda bych zde poděkovala své vedoucí diplomové práce Mgr. Evě Muškové Ph.D.
za podporu a cenné rady.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	POUTNICTVÍ.....	3
2.1	POUTĚ A PROCESÍ V ČECHÁCH	3
2.2	ORGANIZACE POUTI.....	7
2.3	DŮVODY PUTOVÁNÍ.....	9
2.4	DÁRKY Z POUTÍ A POUŤOVÉ UMĚNÍ	11
2.5	CÍRKEVNÍ SPRÁVA REGIONU.....	16
3	POUTNÍ MÍSTA DOMAŽLICKA.....	19
3.1	SVATÁ ANNA NA TANABERGU	19
3.1.1	Historie	19
3.1.2	Svatá Anna a její uctívání.....	24
3.1.3	Poutě na svaté Anně	25
3.1.4	Popis Místa	27
3.1.5	Dnešní využití.....	28
3.2	SVATÁ ANNA NA VRŠÍČKU.....	30
3.2.1	Historie místa.....	30
3.2.2	Poutě na svaté Anně	33
3.2.3	Popis místa.....	34
3.2.4	Dnešní využití.....	35
3.3	SVATÁ BARBORA U VŠEKAR.....	37
3.3.1	Historie	37
3.3.2	Svatá Barbora a její uctívání	39
3.3.3	Poutě na svaté Barboře	40
3.3.4	Popis místa.....	41
3.3.5	Dnešní využití.....	42
3.4	DOBRÁ VODA U DRAŽENOVA	43
3.4.1	Historie	43
3.4.2	Panna Marie Pomocnice křesťanů a její uctívání	45
3.4.3	Poutě k Panně Marii Pomocnici křesťanů.....	45
3.4.4	Popis místa.....	46
3.4.5	Dnešní využití.....	47

3.5	DOBRÁ VODA U POCINOVIC	48
3.5.1	Historie	48
3.5.2	Panna Marie Sedmibolestná a její uctívání.....	49
3.5.3	Poutě k Panně Marii Sedmibolestné	50
3.5.4	Popis místa.....	51
3.5.5	Dnešní využití.....	52
3.6	SVATÝ VAVŘINEC NA VESELÉ HOŘE.....	53
3.6.1	Historie	53
3.6.2	Svatý Vavřinec a jeho uctívání	54
3.6.3	Poutě ke svatému Vavřinci	56
3.6.4	Popis místa.....	59
3.6.5	Dnešní využití.....	60
3.7	POUTNÍ KAPLE SVATÉHO VÁCLAVA V BRŮDKU	62
3.7.1	Historie	62
3.7.2	Svatý Václav a jeho uctívání.....	63
3.7.3	Poutě ke svatému Václavovi	64
3.7.4	Popis místa.....	66
3.7.5	Dnešní využití.....	66
3.8	FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE LOUČIM	68
3.8.1	Historie	68
3.8.2	Narození Panny Marie	69
3.8.3	Poutě k Panně Marii	70
3.8.4	Popis místa.....	71
3.8.5	Dnešní využití.....	72
3.9	KAPLE SV. VOJTĚCHA A FARNÍ KOSTEL SV. VOJTĚCHA MILAVČE.....	74
3.9.1	Historie	74
3.9.2	Svatý Vojtěch a jeho uctívání.....	76
3.9.3	Poutě ke svatému Vojtěchu	77
3.9.4	Popis místa.....	77
3.9.5	Dnešní využití.....	78
4	ZÁVĚR.....	80
5	SUMMARY	82

6	SEZNAM LITERATURY.....	83
7	PŘÍLOHY.....	I
7.1	SEZNAM PŘÍLOH.....	I
7.2	PŘÍLOHA Č. 1 - SLOVNÍK POJMŮ.....	I
7.3	PŘÍLOHA Č. 2 – MAPA POUTNÍ MÍSTA NA DOMAŽLICKU.....	V
7.4	PŘÍLOHA Č. 3 – OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	VI
7.4.1	Svatá Anna na Tannaberku.....	VI
7.4.2	Svatá Anna na Vršíčku.....	VII
7.4.3	Svatá Barbora u Všekar.....	VIII
7.4.4	Dobrá Voda u Draženova.....	IX
7.4.5	Dobrá Voda u Pocinovic.....	X
7.4.6	Svatý Vavřinec na Veselé Hoře.....	XI
7.4.7	Poutní kaple svatého Václava na Brůdku.....	XII
7.4.8	Farní kostel Narození Panny Marie Loučim.....	XIII
7.4.9	Kaple sv. Vojtěcha a farní kostel sv. Vojtěcha Milavče.....	XIV

1 ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám poutními místy na Domažlicku. K výběru tématu mě vedl zejména zájem o regionální dějiny Domažlicka a Horšovskotýnska, a také o církevní památky, které dnes často neprávem upadají v zapomnění.

Regionální historie je dle mého velmi důležitá pro udržení autenticity místa a tudíž i pro kontinuitu vývoje společnosti. Potřebujeme ji znát, abychom si dokázali najít odpověď na otázku, kdo jsme, odkud pocházíme a kam směřuje. A zvláště ve vykořeněných pohraničních oblastech mi připomínka dob minulých přijde jako vhodný nástroj k upevnění oné kontinuity.

Mnohé církevní stavby si zejména v pohraničních oblastech prošly během období komunistické totality doslova peklem na zemi. Mnohé byly zcela zdevastovány, jiné zničeny beze zbytku. I některým památkám, jimiž se zde zabývám, visel osud doslova na vlásku a často je od demolice dělilo jen jediné správné rozhodnutí. Dnes se často opět ukazují v lepším světle a slouží k obdivu svých návštěvníků, některé jako třeba sv. Barbora na svoje štěstí ještě čekají.

Region Domažlicko jsem pro potřeby diplomové práce vymezila hranicemi bývalého okresu Domažlice. Zahrnuje oblasti kolem měst Domažlice, Horšovský Týn, Bělá nad Radbuzou, Poběžovice, Holýšov, Hostouň, Kdyně a Staňkov.

Každé z míst, které Vám představím, zažilo svou největší slávu v minulosti. Každé v jiné době, a přesto je spojuje víra, kterou si dnes (a zvláště mi ateisté) neumíme dost dobře představit, ale která byla velkým pohonem našich předků. Pokusím se proto v první části rekonstruovat podobu poutí a procesí a naznačit jejich význam pro člověka – poutníka.

Mým cílem v druhé části je zejména zmapovat poutní místa na Domažlicku. Představit je – tedy v prvním sledu seznámit s jejich minulostí, přiblížit úctu, která byla prokazována místnímu světcí a vypsát, jak se měnila podoba pouti k danému místu v běhu dějin, vylíčit podobu kostela a na konci nastínit současné využití,

Zajímat mě bude především jak je takové místo dnes využíváno. Hlavně zda tkz. žije nebo je jen mrtvou památkou a zda stále slouží poutníkům jako v minulosti. V příloze

pak budu dokumentovat stav kostelů zejména na autorských fotografiích z poslední doby tedy z období od listopadu 2012 do konce března 2013.

Literatura k tématu je velmi nevyvážená. K některým poutním místům vznikly samostatné monografie, většinou brožurového typu. Často byly vydané na popud místních ať už úřadu nebo farnosti. O jiných je pak literatura spíše skoupá.

Samostatná publikace s názvem „*Nejznámější poutní místa Domažlicka*“ vznikla v roce 1992 jako propagační materiál typu leporelo pro potřeby cestovní kanceláře. Jiná monografie na toto téma pro domažlický region neexistuje.

Při práci mi pomohly zejména přehledy poutních míst v České republice, jakými jsou publikace Ireny Dibelkové „*Navštivte poutní místa v Čechách*“ a Zdeňka Boháče „*Poutní místa v Čechách*“ a mapa kolektivu autorů „*Katolická poutní místa v v Česku na počátku 21. Století*“, které mi usnadnily orientaci problematice.

Nedocenitelnými pomůckami pro práci na úvodních kapitolách věnovaných poutím v Čechách byly dvě knihy od Norberta Ohlera „*Cestování ve středověku*“ a „*Náboženské poutě ve středověku a novověku*“, publikace Luboše Kafky „*Dárek z poutí*“ a zejména četné články ve sbornících, z kterých jmenuji hlavně „*Staré stezky*“. Nejzajímavější studnicí vědění pro mě byl fotoarchiv Národního památkového ústavu v Plzni, který mi poskytl pohledy na jednotlivé lokality za posledních padesát let.

2 POUTNICTVÍ

2.1 POUTĚ A PROCESÍ V ČECHÁCH

Pro pochopení fenoménu, jakým jsou poutní místa v určité lokalitě, je nutné se alespoň částečně zorientovat v celé problematice poutních zvyklostí vůbec. Proto v následujících kapitolách předestřu právě takové základy o tom, co pouť je a jaký byl jejich vývoj.

Poutě na posvátná místa nezná pouze křesťanství, ale jsou rozšířeny i v jiných kulturách např. v buddhismu či islámu a judaismu. Pro křesťana však vykonat pouť není povinností, přesto jsou počátky křesťanského poutnictví spjaty již s raným obdobím oficiální křesťanské církve, kdy je vykonávali hlavně jednotlivci z řad šlechty a duchovenstva.¹ Cíli prvních poutníků se stávala hlavně místa spjatá se životem Kristovým, později se přidávaly hroby světců a nakonec i místa, na která byly přeneseny jejich ostatky.² Nejstarší poutě v Čechách se datují do 12. a 13. století (výjimečně do 11. století).³ Nejstarší poutní tradice zřejmě probíhala na trase z Prahy do Staré Boleslavi, a to již v druhé polovině 11. století. Přímé doklady o tom ale neexistují.⁴

Pro poutníka měl a má význam jak cíl poutě, tak i samotná cesta, proto při ní vznikaly menší kaple a sochy, které měly sloužit k rozjímání.⁵ Ve středověku převládala hlavně pouť jednotlivce, která byla velmi nebezpečná, a proto se začala později více uplatňovat pouť společná.⁶ Vycházelo se zřejmě z toho, že i při jednotlivých poutích se lidé při společném cíli často spojovali, jak je nám známo např. z Chaucerova příběhu.

V 15. století se rozšířily po Evropě napodobeniny poutních míst Jeruzaléma. Ty umožnili vykonat stejně hodnotnou pouť i člověku, který z nějakého důvodu nemohl cestu

¹ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 14- 15.

² Tamtéž, s. 15.

³ KVĚT, Radan. Poutní cesty. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 3.

⁴ Tamtéž.

⁵ EBEL, Martin. Viae Crucis jako poutní cesta par excellence. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 14.

⁶ HORPENIAK, Vladimír. Poutě a poutní místa na Šumavě. In: *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 25.

do Svaté země absolvovat.⁷ U nás je takovým komplexem například Kalvárie v Římově z druhé poloviny 17. století.⁸ 15. století také započalo postupnou regionalizaci poutních kultů, která pak postupovala v baroku.⁹ V Čechách té doby kvůli husitství poutnictví stagnovalo a řada poutních míst byla v husitské době zničena.¹⁰ Obnova tradice pak často narážela na změnu v myšlení s nástupem racionálního myšlení renesanční doby, ale i na změnu církevních poměrů v Čechách danou tím, že se četné obyvatelstvo nově přiklánělo k některé z reformovaných církví.¹¹ Naopak u katolických vyznavačů se poutě a procesí staly jistou formou protestu proti tomuto stavu a manifestací katolické víry.¹²

Za vrchol poutní tradice můžeme považovat 17. století. Putování se v barokním období stalo projevem zbožnosti a prostředkem rekatolizace.¹³ V baroku také vznikala četná místa, k nimž bylo možno pouť vykonat,¹⁴ a mnohá starší byla opět obnovena. V českých zemích se nejvíce o rozvoj poutí zasloužil jezuitský řád,¹⁵ který byl do země uveden v dubnu roku 1556.¹⁶ Jezuité obnovili například slávu staroboleslavského poutního místa, což byl velmi obratný tah, neboť jej jako místo úcty hlavního českého patrona nenavštěvovali pouze katolíci.¹⁷ V 17. století se nacházelo mezi Prahou a Starou Boleslaví 44 zastavení s vyobrazeními ze svatováclavských legend nebo s mariánskými obrazy a sochami.¹⁸

⁷ EBEL, Martin. *Viae Crucis jako poutní cesta par excellence*. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 15.

⁸ Tamtéž, s. 16.

⁹ HRDINA, Jan. *Čeští a moravští poutníci v říši v pozdním středověku*. In: *Na cestě do nebeského Jeruzaléma*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010, ISBN 978-80-7028-359-2, s. 27.

¹⁰ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 19.

¹¹ Tamtéž, s. 20.

¹² Tamtéž.

¹³ PROKOPOVÁ, Zdeňka. *Barokní poutní cesta z Českého Krumlova do Kájova*. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 48.

¹⁴ KVĚT, Radan. *Poutní cesty*. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 4.

¹⁵ ROYT, Jan. *Barokní pouť v Čechách*. In: *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 7.

¹⁶ ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka Českých církevních dějin. IV. díl*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, ISBN 978-80-7266-284-5, s. 258.

¹⁷ ROYT, Jan. *Barokní pouť v Čechách*. In: *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 7.

¹⁸ Tamtéž

Zajímavé je i to, že se hlavně z ekonomických důvodů postupně poutě zkracovaly. Ve středověku se obvykle chodilo do 50 – 70 kilometrové i delší vzdálenosti. Naproti tomu se v baroku putovalo 20 – 40 kilometrů a byla snaha poutě nahrazovat procesími a pobožnostmi křížové cesty.¹⁹ Důvody k těmto změnám byly převážně praktické – člověk konající kratší pouť se rychleji vrátí ke své práci.

V době baroka se rovněž ustálila podoba návštěvy poutního místa (zvyklosti při ní, řazení poutníků, program poutě) hlavně v podobě procesí, která se pak udržela až do 20. století.²⁰ V 18. století ale četní učenci jak světského tak i duchovního založení pod vlivem racionálního proudu v myšlení kritizovali exaltované projevy zbožnosti a víry. Tím se namísto programu pro široké vrstvy poutě staly oblíbené hlavně u obyčejných lidí.²¹

V druhé polovině 18. století byly poutě často omezovány vrchností, neboť odpouštěly poutníky od jejich běžné práce. Tato tendence vyvrcholila celoplošným zákazem vícedenních poutí (kromě té do Mariazell), který zavedla Marie Terezie v roce 1767.²² Nejvýraznější pokus o zrušení poutních zvyklostí tradice aplikovaly josefínské reformy, které rušily poutní místa, zakazovaly vystavování soch a obrazů i samotné poutě, a jak už jsem zmínila, nahrazovaly se kratšími pobožnostmi.²³ Z kostelů byly odstraněny votivní tabulky, které v této době byly také zakázány, a posléze z pokladnic zmizely i četné dary, které byly použity během napoleonských válek na výrobu mincí.²⁴ Po smrti Josefa II. se záhy některá místa zbožné úcty opět obnovila.²⁵

V 19. století se poutě opět obnovovaly zejména jako lidové projevy víry, ale té míry jako v baroku již nedosáhly.²⁶ Řady starších posvátných míst byly rozšiřovány místy mariánské úcty, zejména těch, kde mělo dojít k zjevení Panny Marie.²⁷ V 19. století se také podoba poutě začala měnit více k světskému charakteru. Narůstal počet lidí bez vyzvání a

¹⁹ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 15.

²⁰ Tamtéž, s. 22.

²¹ Tamtéž, s. 23 – 24.

²² Tamtéž, s. 25.

²³ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 25

²⁴ Tamtéž.

²⁵ ROYT, Jan. *Barokní pouť v Čechách*. In: *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 13.

²⁶ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 26.

²⁷ Tamtéž.

snahou zaujmout a přilákat tuto novou společenskou vrstvu docházelo k pronikání doprovodných zábav a atrakcí a nového světského sortimentu poutního zboží.²⁸ Mezi poutníky se také přimíchali turisté v dnešním pojetí. Slovo pouť se posléze přeneslo i na svátek slavený podle zasvěcení kostela – tedy výroční poutě a tím se význam slova přiblížil, k tomu jak pouť chápeme dnes.²⁹ Během národního obrození poutě získaly význam manifestace příslušnosti k národu a boje za národnostní práva. Národní otázky a hrdost pak eskalovala při poutích i v období nástupu pozdějších totalitních režimů.³⁰

U nás byl vývoj poutní tradice pozměněn léty komunistického režimu, kdy se místo poutí konaly oslavy zaměřené na manifestaci socialistického způsobu života a duchovní stránka byla potlačena (až na výjimky pevně věřících). Z této doby dle mého názoru panuje častý a do části společnosti vkořeněný názor, že všechno církevní je zákonitě špatné. Slovo zůstalo, ale jeho význam se pro většinu společnosti změnil.

Vlivem budování nových komunikací a možností dopravy se v dnešní době vzdálená poutní místa stala dostupnější a tudíž i zásluha za vykonanou cestu menší a poutě se přiblížily spíše podobě poznávací cesty.³¹ V současné době se pěší poutě na větší vzdálenosti téměř nekonají.³²

Západní Čechy vynikají množstvím poutních míst. Jedním z důvodů je pevnost katolické víry v Plzni a jejím okolí v minulosti. Útlum stejně jako pro zbytek českých zemí znamenala zejména doba josefínská a komunistická.³³ Dnes se i na západě Čech poutní místa znovu probouzejí k životu.

²⁸ Tamtéž, s. 27.

²⁹ LHOTÁK, Jan. Poutě a procesí v dějinách Sušice. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolínec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 39.

³⁰ Tamtéž, s. 29.

³¹ Tamtéž, s. 28.

³² KVĚT, Radan. Poutní cesty. In *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 3.

³³ VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1, s. 9.

2.2 ORGANIZACE POUTI

Na počátku je potřeba vědět, že jsou dvě podoby pěší náboženské návštěvy posvátného místa – pouť a procesí. Slova pouť a procesí mají maličko odlišný význam. Jako procesí se chápe církví organizovaná cesta řídící se pro ni specificky daným ritem, zatímco pouť je cesta konaná z osobní iniciativy poutníka za určitým cílem, kterým byla návštěva konkrétního poutního místa – obrazu, sochy.³⁴ Nejprve se proto budu věnovat osobním poutím, které se nejvíc uplatňovaly zejména ve středověku.

Postarat se pak o putující bližní měli věřící v té které oblasti, kterou poutník procházel. Dokonce bylo biskupům prikazováno, aby až třetina příjmů z kostela byla vyhrazena právě pro potřeby poutníků a chudiny.³⁵ Pro poutníky při cestě vznikaly kaple, hospice i zájezdní hostince, ba dokonce i aleje stromů, které měly chránit putující při rozmarech počasí.³⁶ Obvykle bylo i zdůrazněno místo, odkud poprvé věřící spatřili cíl své cesty.³⁷

Poutník se mohl vydat na cestu více méně bez starosti. Ubytoval se v kláštrech, které k tomu měly vybudované nocležny pro hosty přiměřené jejich společenskému statusu, a dle svého stavu dostávali také pokrmy.³⁸ O putující se také staraly k tomu účelu zakládané špitály a hospice (též xenodochie), které se až do 18. století nevymezovaly ve své funkci a poskytovaly pomoc nejen poutníkům, ale též nemocným, sirotkům a žebrákům.³⁹

Pomoc poutníkům poskytly také příručky jako například průvodce sepsaný ve 12. století speciálně pro pouť do Santiaga⁴⁰, kde se dočtou jak o samotné cestě z hlediska geografického, tak o jídle a ubytování, a získají rady a upozornění jaké pobožnosti vykonat cestou.⁴¹

³⁴ LHOTÁK, Jan. Poutě a procesí v dějinách Sušice. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 39.

³⁵ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0, s. 93.

³⁶ ROYT, Jan. Barokní pouť v Čechách. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 9.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 136 - 137.

³⁹ Tamtéž, s. 139.

⁴⁰ Santiago de Compostela je od středověku jedním z nejnavštěvovanějších poutních míst v Evropě. V 9. století zde byly objeveny údajné ostatky svatého Jakuba Staršího, které jsou cílem poutníků až dodnes.

⁴¹ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0, s. 321.

Jak poutě, tak i procesí mohou být buď kající či prosebné (aby se něco stalo) nebo děkonné (po tom, co se něco stane).⁴² Cíl může být jak společný více lidem, při nějaké pohromě, tak pro každého osobní.

Podoba návštěvy na svatém místě se ustálila v době barokní,⁴³ kdy se upřednostňovala kratší organizovaná procesí. Poutní procesí vedl duchovní, někdo z věřících nesl obraz madony nebo jiného svatého (nejčastěji toho, kterému byl zasvěcen kostel, ze kterého přicházeli) a při cestě se věřící modlili při zastaveních.⁴⁴ Cestou se zpívaly náboženské písně a modlilo se.⁴⁵ Lidé byli vybaveni přikrývkami a jídlem, někdy je doprovázel vůz.⁴⁶ Procesí měla pevně stanovený tvar. V jeho čele byl nesen procesní kříž a dále kříže, praporce, standarty, korouhve i sochy uložené na nosítkách.⁴⁷ Za procesním křížem a korouhvemi pak následovali věřící, kteří byli rozděleni podle věku, pohlaví a stáří. Přednost měli mladí, nejprve šli chlapci a za nimi dívky v dalším sledu muži a průvod uzavíraly ženy, nejpřednější místa ale byla vyhrazena honoraci.⁴⁸

Procesí přivítalo nejprve zvonění zvonů a po něm místní duchovní správce, posléze se všichni odebrali do kostela k bohoslužbě.⁴⁹ Poutníci přinášeli různé dary svíce, šperky či ošacení pro posvátné sochy nebo obrazy a zavěšovali tabulky s vyobrazením zázraku.⁵⁰ Na závěr bylo poutníkům požehnáno a oni si domů odnášeli připomínku své cesty v četných podobách.⁵¹

⁴² LHOTÁK, Jan. Poutě a procesí v dějinách Sušice. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 39.

⁴³ ROYT, Jan. Barokní pouť v Čechách. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 9.

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ HORPENIAK, Vladimír. Poutě a poutní místa na Šumavě. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 25.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž, s. 31.

⁴⁸ Tamtéž, s. 31-33.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

2.3 DŮVODY PUTOVÁNÍ

V křesťanském učení nejsou poutě povinné, jako například v Islámu, ale vycházejí z vlastní iniciativy toho kterého poutníka. Svůj vzor měli putující v cestách biblických postav, jako byl Abrahám nebo i Svatá rodina a Ježíšovi učedníci.⁵²

Důvody k vykonání poutě byly samozřejmě různé. Mohla zde dominovat horlivost víry, prosba za sebe či rodinu nebo také duchovní útěk v těžké životní zkoušce.⁵³ Dalo by se říci, že co poutník to osobní důvod putování a často nejen jeden. Důležitým impulsem byla víra a důvěra ve svaté, kteří mohli být jejich přímluvci a prostředníky u Boha.⁵⁴ Jejich naděje spočívala na víře, že díky moci, kterou světcům Bůh propůjčil, jim mohou svatí poskytnout svou pomoc⁵⁵ a vyvrcholením celé akce byla možnost poklonit se světci a případně i dotknout relikvie.⁵⁶

Na cestu se také vydávali lidé, kteří složili slib. Při neštěstích či při chorobě často slibovali lidé zahnaní do úzkých, že za záchranu vykonají pouť na určité místo. Pak šlo o pouť děkovnou, při které poutníci často přinášeli dary za svou záchranu.⁵⁷

Prosebné pouti pak měli také mnoho podnětů – ženy (ale i muži) se často vydávaly na pouť vyprosit si potomka, nemocní prosili za své uzdravení. Často se nevydal na cestu sám postižený, ale prosba byla přednesena v zastoupení – rodiče orodovali za své děti, ženy za své muže a obráceně, i za své zemřelé.⁵⁸

Některé poutě byly uloženy jako pokání. Jejich vzdálenost a doba byla přímo úměrná vině. Kajícíci měli na svých cestách žít jen z almužen, a tak se někdy uchýlovali k loupežím. Někteří z těchto poutníků se domů vraceli zmoudřeni a obohaceni, jiní už

⁵² OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0, s. 91.

⁵³ HOLUBOVÁ, Markéta. *Putování na Svatou Horu v období baroka*. In: *Staré stezky - Poutní cesty*. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999, s. 41.

⁵⁴ OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-510-0, s. 56.

⁵⁵ Tamtéž, s. 61.

⁵⁶ MIHOLA, Jiří. *Na cestě do nebeského Jeruzaléma*. In: *Na cestě do nebeského Jeruzaléma*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010, ISBN 978-80-7028-359-2, s. 7.

⁵⁷ OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-510-0, s. 64-65.

⁵⁸ Tamtéž, s. 66-67.

v cizině zůstali nebo i během pouti zemřeli.⁵⁹ Pokání však nemuselo být trestem, ale i na základě vlastního rozhodnutí a cesta se měla stát prostředkem jak smýt osobní hříchy sám před sebou.⁶⁰

Další příčinou zvláště v době rozšiřování křesťanství pak mohlo být přinesení ostatků do vlastní země k její větší slávě. O ostatky buď poutník požádal papeže či biskupa, nebo také nepožádal. Odcizení ostatku nebylo nic neobvyklého (vzpomeňme třeba na knížete Břetislava). Lupiči ostatků byli většinou vysoce postavení lidé a svůj čin omlouvali nedostatkem pozornosti světci na původním místě a zároveň argumentovali také tím, že světec si to vlastně sám přál, když tomu nezabránil.⁶¹

Pro někoho však při pouti nešlo o konkrétní místo ale o samotnou podstatu putování – tedy cestu. Poutník se vzdal svého pohodlí a svého majetku a zázemí a vydal se do ciziny odkázán jen na pomoc bližního. Snášel útrapy, neboť doufal v odměnu v posmrtném životě.⁶²

Na cestu se vydávali různí lidé z celého spektra společnosti muži i ženy (které byly často před takovými cestami varovány), bohatí i chudí a dokonce i nemocní, aby si svou poutí vyprosili přízeň svatých a své vyléčení.⁶³ A mnohdy si na cestách lidé pomáhali. K sdružování poutníků docházelo už na počátku poutní tradice a to zejména z praktických důvodů ochrany a pomoci v obtížných úsecích cesty.⁶⁴ Při delších cestách pak bylo obvyklé, že si člověk naplánoval cestu tak, aby navštívil co nejvíce míst, aby tak získal více odpuštěk a milostí.⁶⁵

⁵⁹ Tamtéž, s. 68-70.

⁶⁰ MIHOLA, Jiří. Na cestě do nebeského Jeruzaléma. In *Na cestě do nebeského Jeruzaléma*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010, ISBN 978-80-7028-359-2, s. 7.

⁶¹ OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-510-0, s. 59.

⁶² Tamtéž, s. 62.

⁶³ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0, s. 323.

⁶⁴ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 30.

⁶⁵ OHLER, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0, s. 331.

Důvody vydat se na cestu však nebyly vždy čistě náboženské. Bylo celkem obvyklým jevem, že se člověk vydal na pouť, aby se doma vyhnul daním.⁶⁶ Někdy lákaly poutě jen pro možnost vydat se na dobrodružství a užít si zábavy.⁶⁷

Jen pro doplnění pak zmíním i tak zvanou „duchovní pouť“, kdy člověk fyzicky neputuje. Stejně jako pravou pouť ji věřící zahájil zpovědí a přijímáním. Bylo pevně stanoveno jak často se má duchovní poutník modlit (např. pokaždé za dvě hodiny, kdy by ušel míli jednou otčenáš), rozdávat almužny a odmítat pohodlí. Za určený časový úsek, kdy toto dodržoval, se pak počítalo, jako by skutečně pouť vykonal.⁶⁸

2.4 DÁRKY Z POUTÍ A POUŤOVÉ UMĚNÍ

Sortiment předmětů, které bylo možno jako dárek nebo jako upomínku z poutě přinést, byl nepřeberný. Jejich výrobou se zabývali jak profesionální řemeslníci, tak obyčejní lidé, kteří si jejich výrobou přivydělávali.⁶⁹ Zhotovením se mnohdy zabývaly celé rodiny – malovaly obrázky na sklo i na papír, prostříhovaly,⁷⁰ vyráběly předměty z vosku, chleba i dřeva. Všechny předměty můžeme rozdělit podle materiálu, ze kterého byly vyrobeny. Nejčastěji mezi ně patřily předměty dřevěné, skleněné, keramické, voskové, kovové, výrobky z těsta a grafické práce. Mezi upomínkové předměty z poutí řadíme kopie milostných obrazů a soch, medailonky, podmalby na skle a různé svaté obrázky malované na různých materiálech i další předměty spojené s poutními zvyky.⁷¹

Tradičně se kvůli poutím vyráběly tři druhy voskových předmětů. Byly to svíčky, voskové plastiky a voskové obětiny. Svůj zlatý věk voskařství zažilo v 17. a 18. století.⁷²

⁶⁶ Tamtéž, s. 323.

⁶⁷ OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-510-0, s. 72.

⁶⁸ Tamtéž, s. 73.

⁶⁹ BLAŽKOVÁ, Lenka. Tradiční poutní řemesla – historie a současnost. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 65.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ ROYT, Jan. *Barokní pouť v Čechách*. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 9.

⁷² KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 204.

Původně se zpracovával včelí vosk nebo lůj, které byly v průběhu 19. století nahrazováno parafínem a stearinem.⁷³

Obětiny z vosku se vyskytovaly v různých tvarech, které se v kostele zanechávaly a znázorňovaly právě to, oč poutník prosil.⁷⁴ V tomto případě velmi záleželo na majetku dárce, neboť si mohli vybrat od drobných předmětů kolem 10 centimetrů velkých až po figury v životní velikosti či svíce ve výšce člověka.⁷⁵ Obětiny se nejčastěji vyráběly odléváním do dřevěných či sádrových forem a používal se vosk přírodní, bělený i barvený.⁷⁶ Pouze pro voskové oběti zřídili při kostele často samostatnou místnost.⁷⁷

Posvěceným svíčkám nejen z poutí byla přisuzována moc odvrátit neštěstí či pozitivní vliv při léčbě. Bylo je možno svítit i opakovaně, čímž se zvyšovala jejich magická síla.⁷⁸ Druhým typem voskového zboží byly plastiky a dekorační předměty. Objevovaly se jako figurky Jezulátek do betlémů, plastiky pod skleněným poklopem s vyobrazením náboženských témat.⁷⁹

Předměty z těsta patřily k těm nejlevnějším dárkům z poutí.⁸⁰ Do této skupiny patří jak chlebové, tak perníkové a marcipánové těsto. Předměty sloužily jako upomínka, dekorace, dárek i jako artefakty náboženského významu.⁸¹ Těmi nejprostšími byly tak zvané chlebáčky, které vznikaly ze směsi žitné mouky (nebo rozmočeného chleba), pilin, klišu a vody, ta se pak vtlačovala do vymaštěných forem.⁸² Po uschnutí se figurky barvily, aby se zakryl jejich původ. Do dnešních dob se nám jich příliš nezachovalo, neboť jejich trvanlivost byla poměrně krátká – škodilo jim jak vlhké prostředí, tak také škůdci.⁸³

⁷³ Tamtéž. Stearin je vyráběn z rostlinných olejů nebo živočišných tuků. Je biologicky rozložitelný. Byl objeven v roce 1818.

⁷⁴ BLAŽKOVÁ, Lenka. Tradiční poutní řemesla – historie a současnost. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 64.

⁷⁵ Tamtéž, s. 211-212.

⁷⁶ Tamtéž, s. 214.

⁷⁷ Tamtéž, s. 215.

⁷⁸ Tamtéž, s. 208.

⁷⁹ Tamtéž, s. 208-209.

⁸⁰ Tamtéž, s. 216 - 217.

⁸¹ Tamtéž, s. 216 - 217.

⁸² Tamtéž, s. 216.

⁸³ Tamtéž, s. 217.

Perníky z poutí se též používaly převážně jako dárky a upomínkové předměty. Převažovaly hlavně světské náměty (srdce, husaři, miminka...), ale vyráběly se též ty s vyobrazeními náboženskými např. mariánských soch a obrazů, mariánské či christologické symboly a nápisy.⁸⁴ Předměty, které nám to dokládají, jsou formy, do nichž se perníky vytlačovaly. Formy v 19. století nahradily formičky na vykrajování a vykrajování nožem.⁸⁵

Někdy se jako pouťové zboží prodávaly také předměty z nekynutého pečiva, které nebylo určené k jídlu (typu vizovického těsta).⁸⁶ Výrobek byl obvykle tvořen několika částmi těsta, které se po upečení slepovalo a dál barvilo.⁸⁷ Používalo se také k výrobě levnějších hraček pro děti.⁸⁸

Drobné kovové předměty byly často uchovávány po celé generace, a jejich hlavní hodnotou, byl fakt, že se dotýkaly posvátné relikvie, nebo byly při pouti požehnány.⁸⁹ Mezi tyto upomínky patřily medaile a plakety, poutnické odznaky, které mimo jiné fungovaly jako označení poutníka. Medaile a plakety často měly ochranou funkci, jak proti nemocem tak i různým pohromám a byly i používány lidovými léčiteli k provozování jejich řemesla.⁹⁰ V 19. století se tyto kovové předměty, zvané také svatostky, staly i předmětem sběratelského zájmu.⁹¹

Kromě drobných předmětů se vyráběly i drobné plastiky a doplňky – patří sem plastiky madon, obětiny např. ve tvaru zvířat a např. kytice jako doplňky oltářníků. Specifickým druhem kovových výrobků jsou olejomalby na plech reprezentované jak replikami svatých obrazů, tak i votivními (děkovnými) tabulkami.⁹²

Dalším typickým řemeslem bylo řezbářství, se kterým jsou spojeny sošky světců (nejoblíbenější byla Panna Marie a Jan Nepomucký) či kříže i rámy k obrázkům.⁹³ Věnovali se mu jak profesionální řezbáři, tak i lidoví umělci. Lidoví řezbáři používali hlavně měkká

⁸⁴ Tamtéž, s. 221.

⁸⁵ Tamtéž, s. 222.

⁸⁶ Tamtéž, s. 218-219.

⁸⁷ Tamtéž, s. 219.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž, s. 224.

⁹⁰ Tamtéž, s. 226.

⁹¹ Tamtéž, s. 230.

⁹² Tamtéž, s. 232.

⁹³ Tamtéž, s. 66.

dřeva jako je lipové, olšové, hruškové a ojediněle i dřevo z jehličnanů.⁹⁴ Výřezky se pak často doplňovaly kaširováním nebo nalepováním menších vyřezávaných částí.⁹⁵ Konečný výrobek se našepsoval plavenou křídou s příměsí tvarohu a vápna, nakonec se sošky malovaly a výsledek se přelakoval. Náboženské plastiky stejně jako jiné poutní zboží plnily četné funkce – měly náboženský, ochranný, reprezentativní, upomínkový a dekorativní význam. Vystavovaly se na viditelných místech, aby jednak oznamovaly příslušnost rodiny ke katolické víře, ale zároveň měly odvracet neštěstí a přivolávat požehnání. Mezi taková viditelná místa patřil výklenek v průčelí domu, u vjezdu do dvora, u dveří a v místnostech ve svatých koutech.⁹⁶

Řezbářství se vedle lidových umělců věnovali i ti profesionální z řezbářských dílen. V nich se produkovaly výrobky sériového charakteru a dílny bychom často našli u poutních center např. při Svaté Hoře, v České Kamenici, Svatém Kopečku u Olomouce a dalších.⁹⁷ Místní dílna se orientovala převážně na zboží vážící se přímo k místní kulturní tradici. Trochu výjimečná je proto dílna z Příbrami, která vyráběla kopie milostných soch i pro jiná poutní místa.⁹⁸ Dřevo se k výrobě poutního zboží používalo často také nepřímou, sloužilo také jako materiál pro výrobu forem, které se užívaly při výrobě z jiných materiálů – vosku a perníku, chlebové hmoty nebo papíroviny.⁹⁹

Sklo jako materiál zastupují lidové podmalby na skle, které byly nedílnou součástí zařízení lidové chalupy, kde se začaly usazovat jako součást svatého koutu od 1. poloviny 18. století a našli bychom je v domovech našich předků ještě v 1. polovině 20. století.¹⁰⁰ Podmalby měly převážně náboženský význam, neboť přinášely do domácnosti kontakt s bohem, dále měly význam ochranný a přinášely úspěch. Plnily také funkci dekorativní a byly i upomínkou na vykonanou pouť.¹⁰¹ Podmalba vznikala z podomácky dělaných hliníkových barev podle šablon, které obvykle kopírovaly jiné svaté obrázky.¹⁰² Po domalování

⁹⁴ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Lika klub: Praha, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 139.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž, s. 142.

⁹⁷ Tamtéž, s. 144.

⁹⁸ Tamtéž, s. 145.

⁹⁹ Tamtéž, s. 133.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 153.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 154.

¹⁰² Tamtéž, s. 156 – 158.

se obrázek ze zadu zakryl destičkou a zasadil do dřevěného rámečku.¹⁰³ Podmalby se vyznačovaly plochým zobrazením, které vzniklo nanášením velkých až abstraktně barevných ploch se silnými konturami. O roznoš hotových obrázků se starali nejčastěji hausíři zvaní též krosnaři – podomní obchodníci.¹⁰⁴

Mezi další techniky podobných obrázků patřily výrobky sklářského typu, což jsou skleněné desky zdobené broušenými či rytými kartušemi doplněnými černou barvou a také obrázky dělané technikou eglomisé, kdy se skleněná deska pokryje kovovou (zlatou či stříbrnou) folií, do níž se proškrabuje námět.¹⁰⁵ Kromě skleněných obrázků bylo možno si z poutě přivést i upomínkový skleněný předmět (sklenice, lahvička), které si poutě vypůjčily z dalších neobvyklých míst – lázní.¹⁰⁶ Byly malovány emailem, ryty či broušeny. Námětem často bylo vyobrazení místa, nebo opět vyobrazení uctívané sochy nebo obrazu.¹⁰⁷ V 19. století se skleněný sortiment rozrostl o různé skleněné předměty z lisovaného skla, jako jsou těžítka a podobné drobné předměty.¹⁰⁸

Své zastoupení v poutním umění mají i keramické předměty. Jedním ze zástupců hliněného materiálu je terra sigillata pečetěné keramické předměty různého tvaru (hostie, figurky, reliéfy), které v případě nouze věřící oškrabovali a používali jako lék.¹⁰⁹ Jak v minulosti, tak i dnes bylo možno si z pouti přinést i plastiky a užité předměty s náboženskou tematikou.

Grafické práce jsou zastoupené svatými obrázky, tedy drobnými tisky v podobách jednotlivých listů i souborů typu brožurek a knížeček.¹¹⁰ Už ve 14. století tento typ obrázku vznikl zřejmě převzetím jednotlivých iluminací z modlitebních knih a z počátku se na jejich výrobě podílely zejména jednotlivé řády.¹¹¹ Převládala dřevotisková nebo mědiryti-

¹⁰³ Tamtéž, s. 159.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 164.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 159.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 176.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 185.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 186.

¹¹¹ Tamtéž.

nový způsob práce.¹¹² Velmi rychle se grafické listy staly převládajícím pouťovým artiklem.¹¹³

Významů měly obrázky hned několik, prvotně sloužily jako osobní „oltářik“ k soukromé modlitbě, připomínaly vykonané poutě, používaly se jako záložky do modlitebních knížek, sloužily jako lehce dostupný votivní dar a stvrzovaly často vykonání zpovědi na poutním místě.¹¹⁴

Dnes neznámým řemeslem bylo rozárnictví – tedy výroba růženců. Mohli jste si pořídit růženec z dřevěných nebo skleněných korálků.¹¹⁵ Dřevěné korálky byly z tvrdších druhů dřeva např. ze zimostrázu.¹¹⁶

Pro děti se lily prstýnky, knoflíčky a hračky z olova do břidlicových forem. Na prstýnky byly domalovány imitace kamínků.¹¹⁷ Na konci 19. století byl původní domácí způsob výroby tradičních poutních předmětů zcela vytlačen tovární výrobou.¹¹⁸

2.5 CÍRKEVNÍ SPRÁVA REGIONU

Podoba a smysl pouti jsou nám již známy. Už nám zbývá pouze cíl samotné cesty. Tedy místo kam se chceme dostat. Ještě předtím se ale zastavíme u samotné oblasti, která nás zajímá. Tedy Domažlicko v hranicích svého okresu.

Nejstarším církevním úřadem, který se k Domažlicku váže je Horšovské arcijáhensství vzniklé na majetcích pražského biskupství v oblasti okolo vsi Horšov. S určitostí nelze zjistit, kdy přesně se okolí Horšova (a následně Horšovského Týna) stal majetkem pražského biskupství a jakou měl rozlohu. Předpokládá se, že se tak stalo zhruba v 90. letech 10. století.¹¹⁹

¹¹² Tamtéž

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 192 - 193.

¹¹⁵ BLAŽKOVÁ, Lenka. Tradiční poutní řemesla – historie a současnost. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 67.

¹¹⁶ KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Lika klub: Praha, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4, s. 139.

¹¹⁷ BLAŽKOVÁ, Lenka. Tradiční poutní řemesla – historie a současnost. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*. Kolinec: AgAkcent, 2010, ISBN 978-80-87018-12-5, s. 66.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ ŠKAMPA, Miroslav. *Sakrální stavby Horšovského Týna*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2009, bakalářská práce, s. 8.

Arcijáhenství byla v Čechách¹²⁰ zavedena biskupem Danielem I.¹²¹ jako pomocné úřady pražského biskupství. Původně jich pražská diecéze obsahovala osm (pražské, kouřimské, bechyňské, žatecké, plzeňské, litoměřické, hradecké a boleslavské). Založením arcijáhenství horšovského a později bílinského došlo ke zvýšení jejich počtu na deset. Horšovské arcijáhenství je prvně zmiňované roku 1186.¹²² Ve 14. století zahrnovalo horšovské arcijáhenství jedno děkanství rozdělené na 52 plebánií a bylo hlavní duchovní správou Domažlicka i přilehlých oblastí (části Tachovska, Klatovska, jižního i severního Plzeňska). V 80. letech 14. století byl sídlem arcijáhenství stanoven Horšovský Týn.¹²³

Po husitských válkách zůstala většina far horšovskotýnského arcijáhenství katolických a nové fary také vznikaly. Menší množství sedmi far bylo obsazeno nekatolíky (oproti 19 obsazeným katolickým).¹²⁴

V roce 1631 zrušil kardinál Harrach dosavadní rozdělení pražské arcidiecéze na arcijáhenství a děkanství a začalo se používat nové dělení na vikariáty a fary, které se používá dodnes (pojem děkanství se zachoval jako neoficiální označení významnějších far).¹²⁵ Pro celou oblast tehdy působil jeden vikariát zvaný horšovskotýnský (ale někdy také domažlický nebo všerubský).¹²⁶

Nová etapa v duchovní správě začala v druhé půli 18. století, kdy bylo Domažlicko jako součást klatovského okresu vyjmuto z pravomocí Arcibiskupství pražského a podřízeno nově vzniklému biskupství v Českých Budějovicích. Za prvopočátek zrodu Českobudějovického biskupství můžeme považovat dekret Josefa II. ze dne 5. prosince 1783, který v něm ustanovil olomouckého kanovníka hraběte Jana Prokopa Schaaffgotsche budějo-

¹²⁰ Na Moravě byla arcijáhenství zřízena už za olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka. Morava byla rozdělena na šest arcijáhenství, a to v Olomouci, Přerově, Svytlavě, Břeclavi, Brně a Znojmě.

¹²¹ Daniel I. Byl pražským biskupem v letech 1148 – 1166.

¹²² LÍBAL, Dobroslav. *Domažlický okres ve středověku*. Domažlice: Muzeum Chodska, 1998, s. 7.

¹²³ GRÝC, Stanislav – MUŽÍK, Petr. *Archivy orgánů římskokatolické církevní správy v obvodu ONV Domažlice. 1581-1951*. Skupinový inventář. Okresní archiv Domažlice, 1976, ev. č. 26, s. 4.

¹²⁴ HANZAL, Josef. *Církevní poměry v západních Čechách v druhé polovině 16. století*. In: *Minulostí západočeského kraje XXIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1987, s. 94-95.

¹²⁵ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 6.

¹²⁶ GRÝC, Stanislav – MUŽÍK, Petr. *Archivy orgánů římskokatolické církevní správy v obvodu ONV Domažlice. 1581-1951*. Skupinový inventář. Okresní archiv Domažlice, 1976, ev. č. 26, s. 6.

vických biskupem a nařídil mu nechat si toto potvrdit u papeže.¹²⁷ 20. září 1785 ustanovení budějovického biskupství potvrdila papežská bula a 1. ledna roku 1786 převzal nový biskup svůj úřad.¹²⁸ Nová diecéze vznikla oddělením tehdejších krajů budějovického, táborského, prácheňského a klatovského od arcidiecéze pražské.¹²⁹ Vymezená oblast byla spravována vikariáty v Domažlicích, Horšovském Týně a Hostouni a okrajově také v Dolní Lukavici a Dešenicích. V této době také vznikly četné nové fary a lokalie (lokalie byly následně v 19. století většinou povýšeny na fary).¹³⁰

V současnosti Domažlicko spadá pod správu biskupství plzeňského. Plzeňská diecéze byla založena 31. 5. 1993 bulou papeže Jana Pavla II., ve které zároveň jmenoval první plzeňským biskupem Mons. Františka Radkovského.¹³¹ Od vzniku plzeňské diecéze slouží zkoumané oblasti vikariát domažlický, který v současné době zahrnuje asi 58 tis. obyvatel¹³² a je rozdělen na 44 farností, z nichž 10 je sídelních, jimiž jsou jimi římskokatolická farnost v Domažlicích, Horšovském Týně, Kdyni, Klenčí pod Čerchovem, Kolovči, Merklíně, Milavcích, Mrákově, Poběžovicích a Staňkově.¹³³

¹²⁷ HULAKOVSKÝ, J. E. *Stoleté jubileum trvání biskupství budějovického*. Praha: Cyrilo – methodějská tiskárna, 1886, s. 7. Papežem v té době byl Pius VI. (1775-1799) civilním jménem Giovanni Angelo Braschi.

¹²⁸ Tamtéž, s. 8.

¹²⁹ *Katalog diecéze českobudějovické L.P. 1981*. České Budějovice: Kapitulní konzistoř v Českých Budějovicích, 1981, s. 30.

¹³⁰ GRYC, Stanislav – MUŽÍK, Petr. *Archivy orgánů římskokatolické církevní správy v obvodu ONV Domažlice. 1581-1951*. Skupinový inventář. Okresní archiv Domažlice, 1976, ev.č. 26, s. 6.

¹³¹ Diecéze plzeňská. *Deset let plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2003, s. 2.

¹³² Údaj dle sčítání lidu 2001.

¹³³ Diecéze plzeňská. *Deset let plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2003, s. 13.

3 POUTNÍ MÍSTA DOMAŽLICKA

Plzeňské biskupství uvádí sedm poutních míst domažlického vikariátu – kostel sv. Vavřince na Veselé Hoře, sv. Anny na Tanaberku, sv. Anny u Horšovského Týna, Milavče, Loučim a dvě Dobré Vody u Pocínovic a u Draženova.¹³⁴ Moje práce jich však obsahuje devět. Odchyłka vznikla zřejmě proto, že kostel svatého Václava v Brůdku je spíše cílem turistických putování a tradice poutí do kostela v Loučimi netrvala kontinuálně, ale znovu byla po delší odmlce obnovena v 90. letech 20. století.

3.1 SVATÁ ANNA NA TANABERGU

Poutní kostel svaté Anny stojí osamoceně na zalesněném kopci nazývaném Tanaberk (německy Tannaberg) zhruba dva kilometry od obce Všeruby, ze vsi Hájek k němu lze dojít po ní cestou. Má vlastní farnost Svatá Anna (Tannaberg), která je sloučena s farností kdyňskou.

3.1.1 HISTORIE

Prvního poutníka na Tanaberku můžeme datovat rokem 1703, kdy dle pověsti na místo přišel v předvečer svátku svaté Anny nemocný učitel ze Všerub František Payer (jinde uváděn také jako Pajer).¹³⁵ Zhlédl zde podivnou záři, a když ta ustala, byl ze své nemoci vyléčen, a proto pak na vrchu za podpory místních postavil dřevěnou kapli.¹³⁶ První tanaberský svatostánek byl v roce 1706 požehnan domažlickým děkanem a arcibiskupským vikářem Janem Ludvíkem Steyerem.¹³⁷

Následně na to přijela v roce 1712 na Tanaberg komise z arcibiskupské konzistoře v Praze, která potvrdila zázraky, jež se zde udály.¹³⁸ Zmíněná komise složená z konsistoriálního assestora pana Jana M. Hlozicka, arcibiskupského vikáře a horšovotýnského arciděkana pana Jiřího F. Mráze se usnesla, že zmíněné zázraky se mohou za zázra-

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ BOHÁČ, Zdeněk. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Debora, 1995, ISBN 80-85923-07-6, s. 246.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tanaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 8.

¹³⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 59.

ky skutečné považovat, mohou se jako takové uvádět při kázání, na jejich připomenutí smějí být v kostele vystaveny památné tabulky a je možné přinášet oběti místnímu obrazu svaté Anny, při kterém lze obzvláště ctít svatou Annu.¹³⁹ Ještě toho roku se započalo s výstavbou nového kostela.¹⁴⁰

Nový svatostánek byl spolufinancován také z podpory poutníků z celého okolí.¹⁴¹ O jeho stavbu se postaral stavitel italského původu Marek Antonio Gilmetti, který tehdy žil v Klatovech.¹⁴² Gilmetti v Klatovech a jejich okolí pracoval i na jiných projektech, kterými jsou např. přestavba kostela sv. Vavřince v Klatovech, či svatostánek v Javorné.¹⁴³ Barokní stavba poutního kostela sv. Anny byla dokončena roku 1717.¹⁴⁴

O propagaci nového poutního místa se svědomitě staral místní všerubský farář Josef Schübl, který vydal v roce 1715 ještě před dokončením kostela spis *Set. Annaeischer Gnadenfund*, který byl soupisem 66 zázraků, jež se kolem sv. Anny udály.¹⁴⁵ Některé z nich přejímá i Hippolyt Randa ve své knize *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*, který je rozděluje podle typu nemoci. Uvádí mimo jiné příklady pro zázračná vyléčení psotníku, případy nabití zraku, zmizení oteklin, záchranu z nebezpečí, uzdravení padoucnice i vodnatelné nemoci.¹⁴⁶

Pro zajímavost uvádím příklady, které Zdeněk Procházka publikuje ve své knize *Památná místa Všerubského průsmyku*: „R. 1708 se u sv. Anny uzdravil Z. Gruber, varhaník s Neukirchenu v Bavorsku. Tento muž byl již 3 roky chromý na jednu nohu, když se však pěšky vydal na poutní místo a zde zanechal památeční stříbrnou tabulku, vrátil se domů jako zcela zdravý člověk.

R. 1709 17. 8. Byl urozený pán František Vil. Svobodný pán z Pecklhofenu (Peklhofenn) z Bavorska na přímlovu sv. Anny Tanaberské od rozsáhlých oteklin osvobozen. Svě

¹³⁹ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 42.

¹⁴⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 59.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² WENIGER, Václav. *Poutní kostel svaté Anny na Tanabergu*. Konweg, 1998, s. 1.

¹⁴³ BUKAČOVÁ, Irena a kol. *Památky Plzeňského kraje*. Plzeň: Plzeňský kraj – odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, 2004, s. 125 - 126.

¹⁴⁴ Tamtéž s. 126.

¹⁴⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 59.

¹⁴⁶ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 17 - 41.

vyléčení při zvláštní komisi řádně dokázal.¹⁴⁷ Na tyto zázraky poutníky upozorňovaly také votivní stříbrné či malované destičky s těmito zázraky uložené v ambitu, které se pak v průběhu 19. století ztratily.¹⁴⁸

Nové poutní místo bylo záhy velice populární. Randa dle zápisků Schüblových uvádí, že mezi lety 1706 – 1717 bylo na Tanaberku odslouženo dvanáct tisíc mší a navštívilo jej 171 643 poutníků.¹⁴⁹ Což je v průměru patnáct tisíc lidí za rok. Můžeme tedy podotknout, že se ve velmi krátké době stal kostel jedním z nejnavštěvovanější v okolí. Po smrti věci oddaného faráře Schübla v roce 1740, zájem o místo bohužel upadal, proto jej obec předala vrchnosti v Koutě,¹⁵⁰ tou byl rod Stadionů, který se o svatostánek staral aktivně. Již v roce 1723 nechali Stadionové postavit poutnický dům, který se později změnil v hostinec. Po předání v roce 1747 vznikla z jejich nadace fara s fundací pro dva kněze.¹⁵¹ Po dokončení fary se svatá Anna na Tanabergu stala samostatnou farností s označením farní administratura.¹⁵² Polovina z této nadace byla v roce 1787 dle rozhodnutí prvního budějovického biskupa Jana Prokopa hraběte ze Schaafgotchů přenesena do Trhanova.¹⁵³ Ke kostelu patřila farní osada, která v roce 1868 čítala dvě rodiny a každý, kdo zde žil měl nárok na pohřeb v kostele.¹⁵⁴ Rod Stadionů při kostele také nechal zbudovat svou rodinnou hrobku, a to před hlavním oltářem chrámu.¹⁵⁵ Jako první v ní byl v roce 1839 pohřben hrabě Filip.¹⁵⁶

6. ledna 1865 kostel vyhořel následkem uhození blesku a musel být nově zařízen.¹⁵⁷ S opravami vypomohl opět rod Stadionů konkrétně hrabě Bedřich. Loď byla při opravě nově zakryta velkou kopulí, která však musela být v roce 1897 nahrazena nízkou

¹⁴⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 59.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 60.

¹⁴⁹ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 8.

¹⁵⁰ *Poutní kostel svaté Anny na Tanabergu*. Konweg, 1998, s. 1.

¹⁵¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 62.

¹⁵² Tamtéž. Farní administratura je o něco méně než fara a o něco více než lokalie.

¹⁵³ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 10.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ RANDA, Hippolyt. *Chodové a jejich osudy*. Domažlice: Karel Prunar, 1887, s. 144.

¹⁵⁶ DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 53.

¹⁵⁷ Tamtéž.

stanovou střechou, neboť ohrožovala klenbu i zdivo kostela.¹⁵⁸ 7. července 1868 byl chrám znovu vysvěcen biskupem Janem Val. Jirsíkem.¹⁵⁹ Při požáru byl zničen i obraz přemilostné svaté Anny z roku 1704, který byl po požáru obnoven a poutí 23. 4. 1867 slavnostně přenesen z koutské zámecké kaple zpět na Tanaberk.¹⁶⁰ Na opravu obrazu se skládali v Koutě dobrovolníci a opravil jej akademický malíř Wimr z Domažlic.¹⁶¹ Před přestavbou měl kostel ještě dvě věže, které při něm dnes nenajdete. Stávaly po bocích vstupní předsíně a po požáru nebyly již znovu vystavěny.¹⁶²

Přes ničivost požáru v roce 1865 se přeci jen něco zachovalo, a to nezničená monstance¹⁶³ (neporušená a úředně ověřená tkz. autentikou) s ostatky, kterými byly kůstky svaté Anny, kterou kostelu darovala v roce 1746 hraběnka Maria Anna Isabela ze Stadionu.¹⁶⁴ Po znovuvysvěcení v roce 1868 byl přesunut farní úřad do Kouta a farář sem již pouze dojížděl na každé úterý,¹⁶⁵ ale uváděn je na Tanaberku. V té době to byla nejmenší duchovní správa v budějovické diecézi, která čítala 5 duší.¹⁶⁶ V roce 1897 kostel upravil architekt V. Pasovský.¹⁶⁷ Pro špatný technický stav totiž předtím 25. 5. 1897 pozastavilo okresní hejtmanské bohoslužby v kostele. V listopadu pak už mohl být zákaz zrušen.¹⁶⁸ V roce 1902 však uvádějí Vaněk a Hostaš v Soupisu památek hostinec a faru jako opuštěné.

Novodobá historie nebyla pro poutní kostel tou nejlepší dobou. Po druhé světové válce v roce 1945 byly strženy budovy v okolí svatyně.¹⁶⁹ V roce 1969 se rozhodovalo o

¹⁵⁸ VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých a království Českém od pravěku do počátku XIX. Století. XVII. Politický okres Domažlický*. Praha: Archaeologická komise, 1902, s. 2.

¹⁵⁹ RANDA, Hippolyt. *Chodové a jejich osudy*. Domažlice: Karel Prunar, 1887, s. 145.

¹⁶⁰ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 7.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² *Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925, s. 42.

¹⁶³ Jednalo se o takzvaný pacifikál – líbátko.

¹⁶⁴ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 13.

¹⁶⁵ DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 53.

¹⁶⁶ RANDA, Hippolyt. *Chodové a jejich osudy*. Domažlice: Karel Prunar, 1887, s. 145.

¹⁶⁷ DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 53.

¹⁶⁸ Státní oblastní archiv v Domažlicích se sídlem v H. Týně. Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby). Inv. č. 80 – 97, 86 - 1887 Komisionální ohledání kostela. 22. 11. 1897 Patronátní úřad Kouty.

¹⁶⁹ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 47.

osudu kostela a zvažovalo se také jeho vyjmutí z památkové ochrany. Stav chrámu byl v té době velmi špatný, byla vykradena hrobka a zemřelí z ní vytaženi ven, sochy z atiky shozeny dolů, násilně otevřeny vstupy.

Zdevastovaný kostel a zničení vedlejší budovy mělo na svědomí rozhodnutí o ubytování vojska ČSA¹⁷⁰ na Tanaberku.¹⁷¹ Strženou budovou byl asi hostinec, jemuž byl v roce 1950 nuceně ukončen provoz.¹⁷² Pokus o získání náhrady od daného vojenského útvaru, naznačený ve zprávě, asi nebyl příliš úspěšný, neboť se ve spisu později již nezmiňuje. Víme však, že tento návrh byl postoupen vojenskému obvodnímu prokurátorovi do Plzně.¹⁷³ V roce 1957 byl kostel vyjmut z hraničního pásma a odhalen tak jeho stav,¹⁷⁴ a proto začaly přicházet na vzezření kostela přicházet četné stížnosti.¹⁷⁵ Devastace kostela byla hlášená památkovým ústavem již v roce 1958, kdy už namísto vojsko nebylo, na Veřejné bezpečnosti v Domažlicích, ale do roku nerušeně 1964 pokračovala.¹⁷⁶ V tomto roce tedy ONV v Domažlicích požádalo o schválení demolice.¹⁷⁷ Některé důvody uvedené k tomuto kroku v žádosti jsou dnes velmi šokující, cituji: „*Poslední dobou se vzrůstajícím cestovním ruchem stává se kostel místem častých návštěv turistů ze Západního Německa a budí svým zjevem pohoršení, což politicky působí značné škody.*“¹⁷⁸ Demolice se bohudíky nekonala a tehdejší farář Břicháček inicioval nejnutnější opravy.¹⁷⁹

¹⁷⁰ Československé armády.

¹⁷¹ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. Věc: Všeruby, okr. Domažlice, opatření k záchraně kostela sv. Anny – odpovědnost dřívějšího uživatele ze dne 30. 10. 1964.

¹⁷² DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 345.

¹⁷³ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. ONV Domažlice. Opatření k záchraně kostela sv. Anny – odpovědnost ze dne 4. 11. 1964.

¹⁷⁴ ONV Domažlice. Sv. Anny na Tanaberku u Kdyně – chátrání ze dne 10. 6. 1957. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Uloženo v NPU.

¹⁷⁵ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. ONV Domažlice. Záznam o stavu kostela na Tanaberku a opatření k nápravě ze dne 17. 4. 1969.

¹⁷⁶ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Krajská prokuratura v Plzni. Zápis ze dne 30. 9. 1964.

¹⁷⁷ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Pavlíková. Žádost ze dne 28. 7. 1965.

¹⁷⁸ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. ONV Domažlice. Žádost o povolení demolice kostela sv. Anny u Všerub (Tanaberku) ze dne 29. 5. 1964.

¹⁷⁹ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 345.

Před neobvyklou detektivní záhadou stáli v roce 1972 příslušníci Veřejné bezpečnosti v Českých Budějovicích, kteří zajistili barokní obraz svatého Vincence, a ptali se na otázku, „kde je obraz doma“. Jak se později povedlo dohledat, byl tím místem boční oltář kostela sv. Anny na Tanaberku.¹⁸⁰

Během komunistické éry byla také z kostela zřejmě v 70. letech přenesena freska sv. Petra a Pavla.¹⁸¹ Kam byla umístěna, se mi dohledat nepovedlo. Část nástěnných maleb byla zničena a dnes jsou dochovány pouze na klenbě lodi.

Vývoj kostela je možné doložit prostřednictvím fotografických snímků. Ještě v 50. a 60 letech můžeme dle fotografií vidět, že na atice stojí sochy světců, ale začíná postupná degradace technického stavu kostela. Na fotkách z roku 1967 jsou patrné až na cihlu opadané části fasády a chybějící okna. V roce 1976 už sochy na atice nenajdeme a navíc zjišťujeme, že postupuje opadávání omítky a některá okna jsou zatlučena prkny. Obrázky interiéru dokládají ještě horší stav. V roce 1965 byl už vnitřek kostela zcela zničený – zcela chybí vybavení a poničena je jak fasáda, tak i nástěnné malby, místo dveří je vstup zatlučen prkny. Nejnovější fotografie z počátku devadesátých let fotoarchivu NPU jsou pak o něco pozitivnější, neboť na nich vidíme lešení a začínající opravy kostela.¹⁸²

3.1.2 SVATÁ ANNA A JEJÍ UCTÍVÁNÍ

Svatá Anna a svatý Jáchym byli rodiči Panny Marie. Mnoho zmínek však o nich v Bibli není.¹⁸³ Dle tradice byli v době zvěstování potomka již staří a do té doby neplodní.¹⁸⁴

Kult svaté Anny byl i přes nedostatek informací o jejím životě velmi silný po celém křesťanském světě.¹⁸⁵ Uctívána je především na svůj svátek, který zavedl svým nařízením

¹⁸⁰ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Správa sboru národní bezpečnosti České Budějovice. *Zajištění obrazu neznámého autora – zjištění místa odcizení.*

¹⁸¹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní. Pavlíková. Zpráva o prohlídce restaurátorského díla. Nedatováno.

¹⁸² Sv. Anna, Tanaberk. Snímky kostela fotoarchivu Národního památkového ústavu v Plzni.

¹⁸³ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 62.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 63.

papež Řehoř XIII. v roce 1584.¹⁸⁶ Až druhým vatikánským koncilem¹⁸⁷ byl stanoven pevný společný svátek sv. Anny a sv. Jáchyma na 26.7, do té doby byl slaven na celém světě různě.¹⁸⁸

Do římského kalendáře se však dostala již o století dříve, tedy v druhé polovině 15. století díky papeži Sixtovi IV.¹⁸⁹ O její slávu se postaraly také nálezy jejích údajných ostatků, kterými se pyšní např. Vídeň.¹⁹⁰ Největší úcta byla svatě Anně prokazována v 15. a 16. století.¹⁹¹

Svatá Anna je ochránkyně mnoha povolání, ku - příkladu hospodyň, horníků, tkalců, soustružníků, krajkářů či čeledínů. Je patronkou Florencie, Innsbrucku a Neapole a stará se o matky a vdovy, požehává dětem a manželství, je ochránkyní proti bouřce.¹⁹² Zobrazována je jako matrona se šátkem a často jako tkz. Anna Samotřetí s Pannou Marií i Ježíšem a mnohdy také s Jáchymem a Marií.¹⁹³

3.1.3 POUTĚ NA SVATÉ ANNĚ

Již během prvních let existence ještě dřevěného svatostánku v letech 1707 – 1717 dle zápisů faráře Schübla navštívilo místo 171 643 poutníků.¹⁹⁴ Sláva rostla i díky tomu, že farář Schübl vyjednal u konzistoře možnost vydávání plnomocných odpustků za modlení křížové cesty v chrámu.¹⁹⁵

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ dosud posledním ekumenickým koncilem v letech 1962–1965, který svolal papež Jan XXIII.

¹⁸⁸ SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 383.

¹⁸⁹ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 63.

¹⁹⁰ SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 383.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž, s. 384.

¹⁹⁴ RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno, s. 8.

¹⁹⁵ *Průvodce Kdyněskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925, s. 41.

V druhé polovině 19. století k Anně chodila také procesí z okolních vsí a městeček např. pravidelně ze Všerub i Pocinovic.¹⁹⁶ A vikariát domažlický dosvědčuje, že se Anně chtělo často poklonit tolik návštěvníků, že si zdejší duchovní musel sjednat výpomoc na tradiční úterky, kdy zde sloužil každotýdenní mši tak i o poutních slavnostech a často také právě z Všerub nebo Kdyně.¹⁹⁷

V roce 1902 Klub českých turistů ze Kdyně vyznačil trasu na Tanaberk a každoročně se zde konaly poutě, tehdy už spíše pro zábavu a rozptýlení.¹⁹⁸ O činnosti Klubu nás informuje i cedule při vstupu do sakristie. Ve stejné době Košnář zmiňuje četné věřící, kteří k chrámu putují i mimo poutní slavnosti.¹⁹⁹ Velkou návštěvnost potvrzují i archivní záznamy. Pro německé věřící často žádal místní administrátor pomoci německy hovořícího kazatele (například tehdejšího faráře v Hiršově), pro sloužení mše i v němčině.²⁰⁰

Ale i ve 20. letech 20. století šlo o místo celkem hojně navštěvované a poutníci přicházely také z Bavorska a nejen pro ně byly připraveny pokoje v turistické chatě.²⁰¹ Z popisu situace kdyňskými turisty z poloviny 20. let vyplývá, že zde probíhala ostrá národnostní soutěž. Právě proto zřejmě provozovali právě čeští turisté bývalý hostinec jako turistickou ubytovnu, aby zde vytvořili českou enklávu proti německému smýšlení. Není jisté, zda to tak skutečně bylo, ale uvádějí, že českých návštěvníků zde bylo více a natruc k tomu, že Němci zde chtějí faru „osadit Němcem“.²⁰² Musím pak ještě dodat, že okolí bylo převážně německé.

Po druhé světové válce byl nejprve osazen vojskem, a poté zahrnut do hraničního pásma. K církevním úkonům tedy nebyl využíván. Ze spisu Národního památkového ústa-

¹⁹⁶ Státní oblastní archiv v Domažlicích se sídlem v H. Týně. Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby). Inv. č. 80 - 97, 87 - 1898. Oznámení procesí. 14. 5. 1898 Neumark. Pozn. Neumark = Všeruby

¹⁹⁷ Státní oblastní archiv v Domažlicích se sídlem v H. Týně. Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby). Inv. č. 29-79, 78 - 1889. Dosvědčení návštěvnosti. 10. 10. 1889 Všeruby.

Státní oblastní archiv v Domažlicích se sídlem v H. Týně. Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby). Inv. č. 29-79, 30 - Jednací protokol. Od roku 1908 Svatá Anna.

¹⁹⁸ *Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925, s. 66.

¹⁹⁹ KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 502.

²⁰⁰ Státní oblastní archiv v Domažlicích se sídlem v H. Týně. Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby). Inv. č. Svatá Anna, fol. 96. Sdělení o účasti na mši. 7. 3. 1907 v Hiršově.

²⁰¹ Žuvniček, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927, s. 131.

²⁰² *Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925.

vu v Plzni s jistotou vyplývá, že se zde nekázalo minimálně do 70. let²⁰³ a domnívám se, že ani poté až do let 90.

Hlavní pouť dnes probíhá na svátek svaté Anny 26.7. Současné poutě byly obnoveny hned v roce 1990.²⁰⁴ Ve vlastní svatoanenský den je sloužena menší podvečerní bohoslužba a druhá probíhá v neděli po svátečním dni.²⁰⁵ Nedělní poutní den je doprovázen i dalším programem. V roce 2012 to bylo provedení opery Bastien a Bastienka žáky ZUŠ Kdyně a koncert Horalky. Mši vedl P. Lukáš Evžen Martinec opat augustiniánského klášte-
ra na Starém Brně.²⁰⁶

3.1.4 POPIS MÍSTA

Stavba kostela svaté Anny na Tanaberku má centrální dispozici. Je tvořena vyšší lodí na půdorysu elipsy (často je uváděna jako eliptická rotunda), okolo níž je nižší ambit kopírující její tvar. Po obvodu je fasáda členěna pilastry s jednoduchými hlavicemi.

Na západě nalezneme připojenou vstupní halu, která je v některých popisech označována jako portikus.²⁰⁷ Toto označení je však trochu zavádějící, neboť nejde o otevřenou sloupovou halu či předsíň, ale místnost uzavřenou. Při východní straně stojí věž krytá bání a k ní přiléhá sakristie. Dnes je hlavní loď kryta nízkou stanovou střechou, neboť kopule vystavěná po požáru z roku 1865 ji příliš zatěžovala.²⁰⁸

Loď korunuje atika, kde bývaly umístěné sochy světců. Bohužel dnes jsou již většinou zničeny a na atice je jen málo z nich. Původně zde shlížely sochy sv. Rocha, archandě-

²⁰³ NPU v Plzni. Spisový archiv. Složka 2259 – Kostel sv. Anny, poutní

²⁰⁴ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 47.

²⁰⁵ Poutě ve farnosti. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/poute-ve-farnosti/>.

²⁰⁶ Pouť na Tanaberku 2012. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/pout-na-tanaberku-2012/>.

²⁰⁷ Např. HEROUTOVÁ, Marie - LÍBAL, Dobroslav. *Pasportizace okresů Západočeského kraje. Okres Domažlice*. Plzeň: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Plzni, 1981.

²⁰⁸ VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých a království Českém od pravěku do počátku XIX. Století. XVII. Politický okres Domažlický*. Praha: Archaeologická komise, 1902, s. 2.

la Michaela, svatých Floriána a Šebestiána, Panny Marie Immaculaty a sv. Václava.²⁰⁹ Dnes ji zdobí pouze socha svatého Václava. Fragmenty ostatních jsou uloženy v ambitu.

Vejití můžeme obdélným portálem, nad nímž spatříme rozštěpený obloukový štít, který je podpírán hlavicemi postranních pilastrů. Boční vstup je zazděný, jednoduše rámovaný, zakončený římsou. Do sakristie lze vejít obdélnými dveřmi bez jakéhokoli zdobení. Ambit nám osvětlují polokruhová okna. Okna do lodi jsou obdélná zakončená obloukem.

Vnitřek kostela (loď i ambity) byl zdoben mnohými freskami s vyobrazením svatých,²¹⁰ které dnes přetrvávají pouze na některých místech, jako je klenba nad hlavní lodí. Hladké béžové stěny jsou členěny bílými pilastry s ionizujícími hlavicemi. Původní vnitřní vybavení je dnes již definitivně zničeno. Nahradily je obyčejně řešené dřevěné lavice, i oltář stojí na nové dřevěné podestě. Oltář je barokní s ionskými polosloupky po stranách. V podlaze můžeme najít žulové náhrobníky vstup do krypty je zcela zazděn.

3.1.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Znovu do života přivedl chrám kdyňský duchovní páter Kratochvíl, který má zásluhu na opravě, jež se odehrála mezi lety 1992-94. Na rekonstrukci přispěl jak okresní úřad v Domažlicích tak zejména věřící.²¹¹

V současné době se o svatou Annu stará občanské sdružení Tanaberk se sídlem ve Všerubech, které si klade za cíl tyto čtyři body: *péče a rozvoj poutního místa u kostela sv. Anny; podporování účelného využití areálu na Tanaberku; organizování kulturních a společenských akcí; budování turistických tras a cyklotras v okolí, propagace této lokality, vydávání prospektů a publikací.*²¹²

Lze je najít na internetových stránkách <http://www.tanaberk.cz>, kde se dočtete o všech aktivitách sdružení. O těch nejnovějších mě informoval předseda sdružení pan

²⁰⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990, s. 76.

²¹⁰ KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Vlastním nákladem, 1939, s. 34.

²¹¹ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 47.

²¹² Informace o sdružení. *Tanaberk* [online]. 2008 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.tanaberk.cz/onas/>.

Krásnický. V roce 2012 zde proběhla noc kostelů a několikrát v roce uspořádalo sdružení úklid kostela a okolí, upravilo parkovací plochu a provedlo menší opravy kostela.²¹³

Nejbližší okolí kostela je viditelně upravované. V době mé první listopadové návštěvy bylo čerstvě shrabané listí. Občanským sdružením je v blízkosti kostela vybudováno odpočívadlo pro návštěvníky i se střešou, které vzniklo v roce 2009 za podpory EU.²¹⁴ K posezení lze využít i dřevěné lavičky. V minulých letech byl v blízkosti vysázen třešňový sad a alej při cestě od Hájku.²¹⁵

Kostel byl také prezentován v jedné reportáži cyklu České televize Toulavá kamera.²¹⁶ Kostel je využíván také kdyňskou farností, která je jeho vlastníkem, k příležitostným akcím. V roce 2012 se zde kromě poutě událo v červnu například první svaté přijímání dětí z kdyňské farnosti.²¹⁷

Všeobecně lze říci, že stavba poutního kostela sv. Anny byla před zkázou, která mu dříve hrozila zachráněna. Je využíván sice nepravdělně, ale našel si skupinu pomocníků, která jej navrácí k životu.

²¹³ Zdroj: Emailová korespondence a panem Václavem Krásnickým.

²¹⁴ Zdroj: Informační tabule u odpočívadla.

²¹⁵ Z rozhovoru s panem Václavem Krásnickým předsedou o.s. Tanaberk ze dne 17. 3. 2013.

²¹⁶ Nalezneme ji v archivu reportáží pořadu na stránkách <http://toulavakamera.ceskatelevize.cz>.

²¹⁷ První svaté přijímání na Tannaberku. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/prvni-svate-prijimani-na-tannaberku-2012/>.

3.2 SVATÁ ANNA NA VRŠÍČKU

Poutní kostel svaté Anny nalezneme přibližně kilometr od Horšovského Týna na mírném kopci blízko silničního tahu na Draženov a dále k hraničnímu přechodu s Německou spolkovou republikou. Patří pod farnost Horšovský Týn, vikariát Domažlice.

Ke kostelu lze dojít z Horšovského Týna po klidné vedlejší silnici nebo polní cestě. Poslední úsek cesty je lemován starými majestátními stromy. U některých z nich nás cedulka upozorňuje na památný strom. Na vzhledu blízkého okolí je vidět postupující práce – nové odtoky okapů, zábradlí terasy.

3.2.1 HISTORIE MÍSTA

Pozdní gotika byla obdobím pro církevní stavby v domažlickém regionu ne zrovna bohatým.²¹⁸ Přesto zhruba jeden kilometr od Horšovského Týna vznikla vcelku významná památka – poutní kostel sv. Anny na Vršíčku dostavěný v roce 1516,²¹⁹ 5. dubna toho roku slavnostně vysvěcen Petrem Kraftem, řezenským světícím biskupem.²²⁰

Ke kostelu se váže pověst o místním měšťanu Křečkovi, který na poli v místě pozdějšího kostela vyoral třikrát po sobě sošku svaté Anny. Díky tomu zázraku vznikla na tomto místě dřevěná kaple založená horšovskotýnským arcijáhnem Mikulášem z Budějovic.²²¹

U kaple byla objevena také studánka, jejíž voda měla navracet zrak a napomáhat svěžesti těla.²²² I proto kapli začali navštěvovat poutníci.

Kostel získával stále větší popularitu, a proto při něm vzniklo Bratrstvo svaté Anny,²²³ které založil tehdejší pán na Horšovském Týně Jiří z Ronšperka se svou ženou a s arciděkanem Mikulášem Tuchšmídem z Budějovic. Toto uskupení si kladlo za cíl postavit

²¹⁸ LÍBAL, Dobroslav. *Domažlický okres ve středověku*. Domažlice: Muzeum Chodska, 1998, s. 24.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ KUNEŠ, Václav. *Kostel svaté Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 3.

²²¹ PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Historicko – turistický průvodce č. 9. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Městským kulturním zařízením v Horšovském Týně 1998. ISBN 80-901877-6-5, s. 68.

²²² KUNEŠ, Václav. *Kostel svaté Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 3.

²²³ GRYS, Stanislav – KUNEŠ, Václav – THOMAYER, Luděk. *Paměť domů*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2005, s. 15.

na tomto místě kostel kamenný. Stavba byla zahájena roku 1507,²²⁴ a jak už víme, dokončena roku 1516. Iniciátor stavby Jiří z Ronšperka se ale stavby nedočkal, neboť zemřel roku 1515 a panství převzal jeho bratr Volf Dobrohost, který má též jako donátor se svou manželkou Zigunou vyobrazeny erby na nástěnné malbě v presbytáři.²²⁵ Bratrstvo se nerozpadlo, po dostavbě kostela fungovalo dál a jeho členy se stávali také významní měšťané, dokonce také zástupci okolní šlechty a roku 1563 jej dokonce potvrdil papež Alexandr III.²²⁶

Po Ronšpercích panství získala rodina Lobkowitzů. Jmenovitě Jan Popel mladší z Lobkowitz, který na svaté Anně pochoval své dvě manželky.²²⁷ Jeho starší syn Kryštof během správy panství nechal postavit nedaleko sídla (tedy zámku v H. Týně) loretánskou kapli, jež je zřejmě nejstarší kaplí tohoto typu v Čechách.²²⁸

Další rozvoj poutního chrámu se váže již k další šlechtické rodině, a to Trauttmansdorffům. V roce 1696 nechala hraběnka Anna Maria, rozená z Lichtensteina, manželka Rudolfa Viléma z Trauttmansdorfu v blízkosti kostela vystavět kopii Božího hrobu²²⁹ v Jeruzalémě s lucernou na hřebenu střechy. Při cestě ke kostelu vzniklo z jejího přičinění pět kamenných zastavení křížové cesty a jižně od kostela obytný dům pro správce areálu.²³⁰

Hrabě František Norbert z Trauttmansdorfu v 18. století nechal kostel barokně upravit.²³¹ V interiéru si zachoval gotické prvky pouze presbytář, z vnějšku pak zůstalo několik kružeb a oba postranní portály. V barokní době byl nově kostel vybaven, a to díly

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ KUNEŠ, Václav. *Kostel svaté Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 3.

²²⁶ KUNEŠ, Václav. *Kostel sv. Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 3.

Alexandr III. Byl papežem v letech 1159 – 1181. Během jeho pontifikátu byli ale také dosazeni postupně čtyři vzdoropapeži.

²²⁷ KUNEŠ, Václav. *Kostel svaté Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 4.

²²⁸ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 68.

²²⁹ Kaple Božího hrobu jako paralela božího hrobu v Jeruzalémě vznikaly po Evropě již od 10. století. V Čechách se první vznikly před rokem 1188 pyšní klášter Strážců Božího hrobu v Praze na Zderaze.

²³⁰ ŠKAMPA, Miroslav. *Sakrální stavby Horšovského Týna*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2009, bakalářská práce, s. 29.

²³¹ GRYC, Stanislav – KUNEŠ, Václav – THOMAYER, Luděk. *Paměť domů*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2005, s. 15.

od plzeňského řezbáře Karla Legáta,²³² bohužel se nám vybavení do dnešní doby nezachovalo.

V areálu kostela ale později vznikly i další budovy. V letech 1839-1842 byla pod chrámem vybudována rodinná knížecí hrobka Trauttmansdorffů. Její výstavbu započal kníže Jan Norbert z Trauttmansdorfu, ale dokončena však byla až za jeho syna Ferdinanda.²³³ Další stavbou v blízkosti kostela je empírová pohřební kaple Panny Marie Bolestné, která stojí na východní straně od kostela a je datována do roku 1840.²³⁴ V půli 19. století se stavební vývoj kostela a poutního místa zastavil. Jen v roce 1919 nechal ještě kníže Karel Johann v blízkosti kostela postavit památníček ke své zlaté svatbě.²³⁵

Po vyvlastnění Trauttmansdorffů v roce 1945 se často měnil vlastník objektu. Studánka se zázračnou vodou, která se v minulosti u kostela nacházela, bohužel ztratila vodu v souvislosti s budováním blízké pozemní komunikace.²³⁶

Fotografie z druhé poloviny 20. století dokumentují postupnou devastaci objektu. V 70. letech byla již fasáda poničená a místy vypadaná až na zdivo, které bylo popraskané, okna zazděná až do poloviny výšky, zřejmě aby jimi nikdo nemohl vniknout dovnitř. Stejně tak i střecha měla již svůj věk a nad sakristií byla dokonce dřevá. Devastace kostela pokračovala i v 80. letech, kdy jsou na fotografii z roku 1984 před kryptou páleny zbytky dřevěného vybavení kostela. Vnitřek kostela byl v té době také v neutěšeném stavu - poničené a počmárané omítky včetně výmalby, povalující se dřevěné kusy asi bývalého mobiliáře. Na obrázcích z let 1991-1992 je vidět počínající snaha o opravu místa. Byl upraven terén a okolí vyčištěno, odstranilo se zazdění oken, uvnitř byly poničené malby zabíleny (ostatní ponechány) a kostel uklizen.²³⁷

²³² KUNEŠ, Václav. Kostel svatě Anny na Vršíčku. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 4.

²³³ GRÝC, Stanislav – KUNEŠ, Václav – THOMAYER, Luděk. Paměť domů. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2005, s. 15 – 16.

²³⁴ ŠKAMPA, Miroslav. Sakrální stavby Horšovského Týna. Plzeň: Západočeská univerzita, 2009, bakalářská práce, s. 30.

²³⁵ KUNEŠ, Václav. Kostel svatě Anny na Vršíčku. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 5.

²³⁶ Tamtéž, s.3.

²³⁷ Horšovský Týn, Sv. Anna. Všechny fotografie kostela. Fotoarchiv Národního památkového ústavu v Plzni.

3.2.2 POUTĚ NA SVATÉ ANNĚ

Kdy přesně započala poutní tradice k této lokalitě nelze zcela přesně určit. Jisti si můžeme být až obdobím vzniku dřevěné kaple na přelomu 15. a 16. století.²³⁸ Význam pak získala až po dostavbě kamenného chrámu za podpory zmíněného bratrstva. Poutě a procesí se konaly jak za stavitelů kostela Ronšperků i za Lobkowitzů.²³⁹

Největší slávu poutnímu místu přineslo období protireformace.²⁴⁰ Německé prameny, jak je přepisuje Václav Kuneš ve své knize, hovoří o poutích takto: *„Vždy na Zelený čtvrtek večer vycházelo z kostela sv. Apolináře procesí věřících s korouhvemi a směřovalo k poutnímu kostelu. U každého zastavení křížové cesty proběhla krátká modlitba, která se opakovala, až se došlo ke kapli Božího hrobu. Procesí pak obvykle končilo velkou mší v kostele. Tam se také sloužili mše pravidelně každé úterý. Na Velký pátek pak přicházelo procesí věřících od Poběžovic. Velké návštěvy zaznamenával kostel také o Masopustním úterý. Hlavní náboženskou poutní událostí byl však 26. červenec – svátek svaté Anny*

V ten den už od časného rána přicházeli v zástupech svátečně vyšňoření měšťané, vesničané v pestrých krojích přijížděli na vozech a bryčkách, panstvo v kočárech a procházeli lipovou alejí po obou stranách zaplněnou pouťovými stánky vzhůru ke kostelu, aby se zúčastnili slavnostní bohoslužby...

...Přicházeli také nemocní a prosili světici o pomoc, zejména trpící oční chorobou, ti si pak omývali vodou ze zázračné studánky v naději, že jim navrátí zrak a čistotu těla.“²⁴¹ Bohužel nám autor neuvádí, z jakého období a jaké prameny cituje.

Poslední předválečná pouť se konala v roce 1938, kdy již byla postižena předválečnými procesy a projevy nesnášenlivosti mezi Němci a Čechy.²⁴² Obnoveny pak byly nakrátko po válce v letech 1946-47, avšak záhy zakázány. Poslední větší pouť se konala v roce 1953.²⁴³ Posléze tradiční poutě na svatou Annu nahradily mírové slavnostmi a druž-

²³⁸ Tamtéž, s. 11.

²³⁹ Tamtéž, s. 3.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 4.

²⁴¹ Tamtéž, s. 11.

²⁴² Tamtéž, s. 12.

²⁴³ Tamtéž.

stevní dny a přesunuty od kostela do středu města. Malá mše byla sloužena jen v městském kostele sv. Petra a Pavla.²⁴⁴

Pouť se zde v současné době koná následující neděli po svátku svaté Anny, která je doprovázena ve městě historickým jarmarkem a dalšími akcemi. V samotném kostele probíhá pouze mše, na níž již od roku 1990 přichází procesí z německého Schwarzachu.²⁴⁵

3.2.3 POPIS MÍSTA

Popisovaný kostel svaté Anny má podélnou dispozici s užším hlubokým kněžištěm, které je zaklenuto bohatou síťovou klenbou z válcových přípor vycházejícím žebrovím a zakončeno pětibokým závěrem. Nad kněžištěm je pravděpodobně původní krov.²⁴⁶ Stěny presbyteria jsou dále zdobeny freskami z počátku 16. století.²⁴⁷ Loď byla nejprve opatřena trémovým stropem²⁴⁸ a nyní ji zakončuje valená klenba s lunetami a je vymalována rokokovými motivy boltců a rozvilin. Vnitřní vybavení kostela se nedochovalo.

Hranolová věž s barokní bání je k lodi připojena na severní straně. Na západním průčelí nad terasou nalezneme barokně upravené členěné pilastry iónského řádu. Vstoupit můžeme zachovanými gotickými portály bočních vstupů. Gotické se dochovaly také některé kružby oken. V severní zdi je osazen mramorový náhrobník Protivy Černína z Chudenic z roku 1634, který byl jedním z mecenášů kostela.²⁴⁹ Kostel je doplněn o gotické prvky portálů a oken presbytáře i lodi.

Hrobce při průčelí kostela dominují dvojice dórských sloupů po stranách jednoduše ostěného vstupu s horní římsou, nad níž je trauttmannsdorfský erb. Její fasáda, vyvedená ve světle béžové, je členěna štukově značenými bloky „kamenů“.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ GRYS, Stanislav – KUNEŠ, Václav – THOMAYER, Luděk. Paměť domů. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2005, s. 15 – 16.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. Horšovskotýnsko. Historicko – turistický průvodce č. 9. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Městským kulturním zařízením v Horšovském Týně 1998. ISBN 80-901877-6-5, s. 68.

²⁴⁸ KUNEŠ, Václav. Kostel svaté Anny na Vršíčku. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 6.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 7.

Kaple Božího hrobu se nachází v těsné blízkosti kostela. Jedná se o klasickou kapli tohoto typu s vížkou, slepou arkádou při závěru kaple. Není bohužel příliš v dobrém stavu.

3.2.4 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Kostel svaté Anny na Vršíčku vlastní Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni a stará se o něj kastelán Státního hradu a zámku Horšovský Týn. Kostel je celoročně uzavřen, až na výjimku svatoanenské poutě a čeká na celkovou rekonstrukci.

Celková rekonstrukce měla proběhnout v 90. letech 20. století, kdy se o objekt začal zajímat spolek Verein zur Erhaltung bay. und. böhm. Wallfahrtskirchen zastupovaný Marií Wernerovou, který potřebné peníze přislíbil. Památkový ústav v Plzni započal s opravami, ale od zmíněného spolku byla proplacena pouze jedna faktura a zbývající finanční částky byl nucen soudním rozhodnutím zaplatit Národní památkový ústav.²⁵⁰

Na podzim roku 2007 bylo vydáno stavební povolení, jímž byly zahájeny práce nutné k odstranění havarijního stavu kleneb a terasy nad hrobkou kostela, hrozilo totiž její zřícení. Na její opravu získal majitel objektu (NPÚ) účelový finanční příspěvek z Ministerstva kultury České republiky.²⁵¹ Hrobka je již opravena a terasa nad ní získala nové zábradlí.

V roce 2010 bylo vydáno povolení k opravě části střechy nad presbyteriem a jejich krovů. Na celkovou rekonstrukci kostela bohužel nejsou finanční prostředky.²⁵²

Kromě toho poutní kostel sv. Anny trpí svou polohou na kopci zhruba kilometr nad Horšovským Týnem. Díky své odlehlosti je často terčem projevů vandalismu. Nejsmutnější událost se stala v 60. letech, kdy neznámý pachatel či spíše skupina osob vnikl do krypty, vynesl pochované a rozvěsil jejich mumie po okolních stromech.²⁵³

²⁵⁰ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 28613/4 – 2077 – areál kostela sv. Anny. Poutní kostel sv. Anny zpráva Památkového ústavu z 8. 12 1993, příloha Horšovský Týn – kostel sv. Anny.

²⁵¹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 28613/4 – 2077 – areál kostela sv. Anny. Ministerstvo kultury. Rozhodnutí ministerstva kultury o poskytnutí příspěvku na obnovu nemovité kulturní památky - kostela sv. Anny (hrobky)...ze dne 22. 7. 2009.

²⁵² NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 28613/4 – 2077 – areál kostela sv. Anny. Městský úřad Horšovský Týn. Závazné stanovisko ze dne 11. 5. 2010.

²⁵³ KUNEŠ, Václav. Kostel svaté Anny na Vršíčku. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007, s. 5.

V současné chvíli je bezprostřední okolí kostela uklizeno. Kostelu výrazně pomohly opravy z posledních let a před bezprostřední zkázou je zachráněn. Na své využití však bohužel čeká, což zhoršuje jeho možnosti znovuzrození jako epicentra kulturního života.

3.3 SVATÁ BARBORA U VŠEKAR

Ves Všekary nalezneme asi 5 kilometrů od Holýšova. Na náhorní planině asi 1 km severozápadně od obce vedle pozemní komunikace stojí osamoceně kostel (nebo také kaple) svaté Barbory.

3.3.1 HISTORIE

I svatá Barbora má svou pověst, podle ní pověsti bylo pro kostelík vybráno jiné místo. Když se však se stavbou začalo, přeneslo se přes noc postavené zdivo na místo současné, na kterém již zůstalo.²⁵⁴

Původně zde stávala dřevěná kaple svaté Barbory pro místní horníky, kteří zde už v 17. století na Vlčích jamách dobývali stříbrné a olovené rudy.²⁵⁵ Nynější kaple pochází z let 1717 – 1724, kdy ji vybudovali Adam Kryštof z Trauttmansdorfu a Marie Terezie z Trauttmansdorfu, rozená hraběnka Paarová.²⁵⁶ V průběhu staletí bylo o kapli pečováno. Na konci 18. století byla sv. Barbora opravena a vymalovaná freskami od horšovskotýnského malíře Antonína Krause.²⁵⁷ O století později v letech 1856 – 1857 byl svatostánek naposledy upraven a přestavěn.²⁵⁸

Brzy po jejím založení vznikla při kapli také poustevna, jejímž nejslavnějším obyvatel byl Jan Jiří Mescery, profous třetího řádu sv. Františka, který zde poustevničil 38 let až do své smrti v roce 1791, a byl zde také pohřben.²⁵⁹

Svatá Barbora je pro nás neodmyslitelně spojena s hornictvím. I proto byla všekar-ská kaple věnována této světici. A tato kaple zažila těžební ruch podvkrát. Zrušené doly

²⁵⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998, s. 116.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 117.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 116.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. KSSPPOP v Plzni. O. Domažlice, Všekary, k. d. Barbory vyjádření ze dne 1. 6. 1990. Uloženo NPU v Plzni, složka 4028 – Kaple sv. Barbory.

²⁵⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998, s. 116.

byly v roce 1898 obnoveny a těžit se začalo na dole Barbořin cech společností ze Staňkova. Dolovalo se zde do roku 1926, kdy byl důl pro pokles cen zatopen.²⁶⁰

Nejhorším obdobím pro kostel byla doba komunistického režimu, kdy svatá Barbora stále více pustla. Dokonce i německá škola, která při kostele stávala, byla v roce 1955 zbořena.²⁶¹ Škola zde působila už od zavedení školní docházky (Marie Terezie) pro děti z okolí nejprve v nízkém doškovém stavení, které bylo v roce 1886 nahrazeno větší dvoupatrovou budovou s bytem pro učitele.²⁶²

V roce 1955 informoval farní úřad o špatném stavu kostela.²⁶³ V té době však kostel ještě měl původní vybavení interiéru – oltář, lavice, zpovědnice a kazatelnu a jednalo se o jejich uschování jinde, což měl na starost farář z Holýšova.²⁶⁴ Zřejmě ale barokní vybavení ponechal svému osudu, neboť zpráva památkového ústavu z roku 1967 uvádí, že se v interiéru kostela nacházejí ohniště s ohořelým vybavením.²⁶⁵

V šedesátých letech zde vznikl vojenský výjezdni prostor a kostel byl postupně ničen.²⁶⁶ Na počátku 80. let se rozhodovalo, co s kostelem dál, zvažovala se i demolice, která prozatím byla zamítnuta. Objekt měl být zajištěn a ohrazen, aby se na místě někdo nezranil.²⁶⁷ Na konci 80. let měl být kostel dokonce zbořen. V roce 1988 ONV v Domažlicích požádalo o snětí památkové ochrany z důvodu havarijního stavu.²⁶⁸ V roce 1990 bylo svo-

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Ministerstvo kultury. Všekary – býv. německá škola, okr. Stod ze dne 22. 10. 1955.

²⁶² Zdroj. Informační tabule u kostela.

²⁶³ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory Ministerstvo kultury. Všekary, okres Stod – kostel sv. Barbory – oprava ze dne 25. 10. 1955.

²⁶⁴ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Ministerstvo kultury. Všekary, okres Stod – kostel sv. Barbory – oprava ze dne 7. 12. 1955.

²⁶⁵ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory Miroslav Brožovský. Věc: poutní kostel sv. Barbory ve Všekarech na Domažlicku ze dne 22. 5. 1967.

²⁶⁶ Tamtéž.

²⁶⁷ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Zápis z jednání konaného 6. 5. 1980 vyvolaného ke kapli sv. Barbory.

²⁶⁸ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. ONV Domažlice. Snětí památkové ochrany ze dne 8. 4. 1988.

láno ministerstvem kultury místní šetření k sněti památkové ochrany.²⁶⁹ Představitelé ministerstva, památkového ústavu i místní se nakonec dohodli na záchraně kostela.²⁷⁰

V roce 1990 bylo vydáno stavební povolení k rekonstrukci krovu a provizornímu zakrytí kostela.²⁷¹ V roce 2008 získala římskokatolická církev účelový finanční příspěvek na opravu kostela ve výši 160 tisíc korun.²⁷²

Havarijní stav před plánovanou demolicí lze pozorovat na fotografiích z roku 1989. Střecha kostela neplnila v té době již vůbec svůj účel, neboť ji hyzdilo mnoho velkých děr způsobených nejen spadáním krytiny, ale i prolomením krovů. Zcela chyběly výplně oken. Tento stav již předjímalý obrázky z roku 1962, kdy již chyběly střeše některé tašky, poničené byly malby v interiérech i vybavení a zřejmě, pak destrukce pouze pokračovala. Fotografie z mezidobí ale kvůli vyhlášení vojenskému prostoru chybí. Během rekonstrukce v letech 1991-92 nám fotografie dokládají obnovu krovu včetně věžičky.²⁷³

3.3.2 SVATÁ BARBORA A JEJÍ UCTÍVÁNÍ

Svatá Barbora je pro nás dnes žena poněkud záhadná. Neznáme přesně místo jejího působení, hlásí se Nikodémie, Řím i Heliopolis, a ani životní data nám nejsou známa. Uvádí se, že žila ve 3. – 4. století.²⁷⁴

Nejpravděpodobnější se jeví verze, podle které je svatá Barbora dcerou bohatého Dioskura z Nikodémie – velkého odpůrce křesťanů, jemuž se samozřejmě nelíbily sympatie, které jeho dcera ke křesťanské víře chovala.²⁷⁵ Barbora měla být proto uvězněna otcem ve věži, aby ji tak před křesťanskou vírou ochránil. Tu si Barbora upravila dle svého gusta, tak aby místo dvou oken měla věž okna tři a připomínali jí tak nejsvětější trojici. Ani

²⁶⁹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Ministerstvo kultury. Všekary, kostel svatě Barbory ze dne 2. 5. 1990.

²⁷⁰ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Zápis z jednání ze dne 17. 5. 1990.

²⁷¹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Městský národní výbor v Holýšově. Stavební povolení ze dne 20. 11. 1990.

²⁷² NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory. Ministerstvo kultury. Rozhodnutí Ministerstva kultury o poskytnutí příspěvku na obnovu nemovitě kulturní památky ze dne 30. 9. 2008.

²⁷³ Všekary, Sv. Barbora. Všechny fotografie kostela. Fotoarchiv Národního památkového ústavu v Plzni.

²⁷⁴ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 155.

²⁷⁵ Schauber, Vera – Schindler, Hanns Michael. Rok se svatými. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 626.

domácí vězení však nestačilo, aby se nenechala tajně v otcově nepřítomnosti pokřtít.²⁷⁶ Pro svou víru byla mučena a nakonec popravena dle legendy vlastním otcem, který měl být ihned po popravě zabit bleskem.²⁷⁷

Mezi její atributy patří malé dělo, kalich, palmová ratolest a zejména věž. Ochraňuje horníky, architekty, zedníky i další řemeslníky a také věže, dívky a zajatce. Pomáhá při horečce a moru proti ohni i bouřce. Patří spolu s Markétou Antiochejskou a Kateřinou Alexandrijskou mezi tři svaté panny.²⁷⁸

Údajné ostatky svaté Barbory byly okolo roku 1000 umístěny do chrámu sv. Marka v Benátkách, odkud byly později přemístěny na ostrov Torcello u Benátek. Jejím svátkem je 4. prosince.²⁷⁹

Uctívána byla svatá Barbora již od 8. století. Ve 14. století pak patřila k nejoblíbenějším světcům, a proto byla v 15. století zařazena mezi čtrnáct pomocníků v nouzi.²⁸⁰ Patronkou horníků se Barbora stala na konci středověku. Tento patronát vychází z části legendy o svaté Barboře. Ve chvíli, kdy její otec zjistí, že se dala pokřtít, se otevřela země a ukryla ji před otcovým hněvem.²⁸¹

3.3.3 POUTĚ NA SVATÉ BARBOŘE

Z kostela se za krátkou dobu po jeho dostavbě stalo vyhledávané poutní místo, při kterém se nacházela studánka s údajně zázračnou vodou, která je ale dnes již vyschlá.²⁸² Zvyk přetrvával a zejména v 18. století přicházelo poutníků hojně. I proto nikdy nesloužil jako farní, ale vždy plnil pouze poutní povinnosti.²⁸³

²⁷⁶ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 155.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Schauber, Vera – Schindler, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 626.

²⁸¹ Tamtéž, s. 627.

²⁸² PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998, s. 116.

²⁸³ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 75.

Ještě v letech po druhé světové válce zde byly konány tradiční poutě na pondělí velikonoční a na svátek svaté Barbory a byly celkem hojně navštěvovány.²⁸⁴ Nakonec však roku 1954 ruch na svaté Barboře ustal a kaple začala uvadat.²⁸⁵

Dnes zde farnost Holýšov pořádá poutní mše ve spolupráci s občanským sdružením SYNDICUS HEREDITAS. Avizovaná byla na Boží hod velikonoční.²⁸⁶ Občanské sdružení vzniklo v roce 2008 a je nyní vlastníkem objektu. Stavba kaple na něj byla bezplatně převedena plzeňskou diecézí. V současnosti se sdružení snaží získat finanční prostředky na nutné opravy kostela.²⁸⁷

3.3.4 POPIS MÍSTA

Kostel má půdorys tvaru kříže, který je tvořen lodí a bočními kaplemi s oratořemi, které mají stejnou výšku jako loď sama. V průčelí je k lodi připojena předsíň a ke kněžišti sakristie, obě jsou obdélné. Ve čtvercovém přístavku vloženém do koutu mezi severní stěnu předsíně a západní zeď lodi bývalo schodiště na kruchtu.

Na vnějších stěnách zejména v nárožích jsou patrné již jen zbytky členění pilastry s ionizujícími hlavicemi, nesoucími jednoduchou římsu. Okna jsou obdélná zaklenutá polokruhem se zbytky šambrán. Většina skleněných výplní chybí.

Všechny vchody do kostela jsou obyčejné obdélníkové portálky, které jsou dnes většinou zazděny. Jsou opatřeny jednoduchým lehce profilovaným kamenným ostěním. Jediný nezazděný vede do předsíně, ze které je do lodi kostela vsazená mříž. Na hřebeni valbové střechy s dosti opotřebenou taškovou krytinou ční sanktusník.

Kaple je sklenuta neckovou klenbou s lunetami členěná meziklenebními pasy. V bočních kaplích je klenba křížová na oratořích valené klenby. Všechny jsou už ve velmi špatném stavu a jen na malých kouscích jsou patrné zbytky nástěnných maleb. Vybavení zcela chybí.

²⁸⁴ Miroslav Brožovský. Věc: poutní kostel sv. Barbory ve Všekarech na Domažlicku ze dne 22. 5. 1967. Složka 4028 – Kaple sv. Barbory.

²⁸⁵ Zdroj: Informační cedulka u kostela.

²⁸⁶ Zdroj: Informační cedulka v kostele.

²⁸⁷ Občanské sdružení. SYNDIKUS HEREDITAS. *Kostel sv. Barbory* [online]. rok vydání neznámý [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: http://www.barbara.jex.cz/?utm_source=najisto.centrum.cz&utm_medium=referral.

3.3.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Již 90. let nebyl kostel prakticky využíván a tento stav trvá dosud. V době mé návštěvy byl v kostele vyvěšen leták, který informoval o konání pouťové mše na Boží hod velikonoční dne 31. 3. 2013. Zdá se tedy, že kostelík pomalu ožívá. Otázkou je, zda tato první jiskřička nepřichází pozdě. Naděje je však víc.

Nyní je zapojen do projektu Zaniklé a ohrožené kostely, které má zájem do tří let propojit v diecézi dvě desítky míst novou poutní cestou. Neklade si za cíl úplnou obnovu těchto staveb, ale přitáhnout pozornosti k těmto lokalitám. Tuto kulturní vzpruhu pro církevní památky připravila obecně prospěšná společnost Plzeň 2015 spolu s vyučujícími a studenty Ústavu umění a designu Západočeské Univerzity v Plzni jako jednu z hlavních akcí regionální programové linie Land art Evropského hlavního města kultury 2015. Zapojeny jsou do projektu také kostely v Otíně, Lukové u Manětína a v Branišově.²⁸⁸ Pro Všekař je vybrána práce s názvem Světlo Veroniky Konturové.²⁸⁹

Sv. Barbora je také v zájmu občanského sdružení Zachraňme dominanty vzniklého v roce 2010. Sdružení chce zejména dostat problematiku sakrálních památek do povědomí občanů, pořádají putovní výstavy, jejichž prostřednictvím se snaží na kulturních akcích, slavnostech a poutích získávat zájem lidí.²⁹⁰

²⁸⁸ Nový kulturní projekt upozorní na zaniklé či ohrožené kostely v Plzeňském kraji. *Regiony24.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.regiony24.cz/26-167417-novy-kulturni-projekt-upozorni-na-zanikle-ci-ohrozene-kostely-v-plzenskem-kraji>.

²⁸⁹ Zdroj: Informační tabule u kostela.

²⁹⁰ O nás. *Zachraňme dominanty* [online]. 2011 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.zachranme-dominanty.cz/o-nas>.

3.4 DOBRÁ VODA U DRAŽENOVA

Na malebném místě nedaleko chodské vsi Draženov na zalesněném návršíčku najdeme poutní místo Dobré Voda. K jeho kapli dojdeme lesní asfaltovou cestou asi 1,5 km dlouhou cestou od čerpací stanice v Draženově.

3.4.1 HISTORIE

Kostelík u Dobré vody je nejmladším poutním místem na Domažlicku a zároveň prvním poutním místem horního Chodska.²⁹¹ Kaple je zasvěcena Panně Marii Pomocnici křesťanů.

Stejně jako kaple Panny Marie Sedmibolestné na Dobré Vodě u Pocinovic byla kaple draženovská vystavěna u zázračné studánky. Jako první byl její vodou uzdraven cestář ze Ždanova Johann Otilinger, který měl nehojící se zranění na noze. Po omytí zraněné nohy se docela uzdravil. Cestář nechal u studánky vystavět dřevěný kříž.²⁹² Zázračně vyléčeného cestáře následovali další poutníci, kteří se po rychle rozšíření zvěsti o hojivé vodě vypravovali k místu uzdravení v hojném počtu.²⁹³

Již kolem roku 1800 zde vznikla za podpory draženovské obce malá dřevěná kaplička, ta ovšem v polovině 19. století vyhořela. Dle pověsti způsobila požár jedna žena z Petrovic, která při loučení s mužem odcházejícím do Německa, vložila oknem do kaple hořící svíčku za šťastný návrat manžela, která kapli zapálila.²⁹⁴

Nová stavba podle návrhu p. Topinky, byla již poněkud větší, postavená na stejném místě blízko pramene jako předchozí. S výstavbou kaple se začalo roku 1880 a v září 1881 ji vysvětil klenečský farář P. Josef Vondruška. Už po několika letech však začala kaple vlhnout, ve zdech a na stropě se tvořily trhliny a také svou velikostí přestávala vyhovovat stále většímu počtu poutníků.²⁹⁵

²⁹¹ DUFEK, Max: *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 29.

²⁹² Tamtéž, s. 27.

²⁹³ Blízké okolí. *Obec Draženov* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.drazenov.cz/informace-o-obci/blizke-okoli/>

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Tamtéž.

Z těchto důvodů byl roku 1898 slavnostně položen základní kámen ke kapli větší. Tentokrát se začalo stavět na vhodnějším místě. Vybrána byla prostorná výšina nedaleko původní kaple. Na stavbu se ještě před jejím počátkem vybralo 2. 000 zlatých, ale z těchto peněz byla nakonec opravena dnes neexistující kaple sv. Kolomana ve Ždánově. V roce 1900 již byla stavba v hodnotě 2. 202 zlatých hotova. Vznikla díky draženovským občanům, kteří ji upisovali značné částky a podle možností se vlastními silami přičinili o výstavbu.²⁹⁶

Novou kapli naprojektoval A. Čenský a podle návrhu na půdorysu řeckého kříže postavil zednický mistr z Klenčí J. Knopfem. Proti stavbě kaple prý protestovali místní sedláci, protože jim poutníci a procesí činili škody na lukách a polích.²⁹⁷ Obě kaple stály svorně na místě až do roku 1924, kdy byla starší z nich zbourána kvůli svému špatnému stavu.²⁹⁸ Za první světové války přišla současná kaple o zvon, který byl roku 1916 zrekvírován pro válečné účely.²⁹⁹

Poutní místo na Dobré Vodě bylo také inspirací pro malíře a grafiky zdejšího regionu. Múza zde políbila Jana Paroubka, Františka Michla, Karla Kuneše a Václava Malého, autora velkých pláten jak s poutí u Dobré Vody, tak pouti vavřínecké.³⁰⁰ Oltářní obraz Panny Marie Pomocné namaloval malíř Jaroslav Špillar, který zde údajně vyobrazil podobu svojí manželky.³⁰¹ V roce 1968 byl tento obraz zařazen do seznamu movitých kulturních památek.³⁰² Obrazy křížové cesty, které jsou dnes rozvěšené po kmenech borovic, namaloval malíř V. Wimmer, pouze jeden z nich, který se ztratil, vytvořil malíř J. Šebek.³⁰³

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978-80-254-5441- 1, s. 26.

²⁹⁸ VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1, s. 9 -10

²⁹⁹ <http://www.drazenov.cz/informace-o-obci/historie/> Poslední aktualizace: 26.02.2013

³⁰⁰ Blízké okolí. *Obec Draženov* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.drazenov.cz/informace-o-obci/blizke-okoli/>

³⁰¹ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 26.

³⁰² Krajské středisko státní památkové péče ochrany přírody v Plzni. Věc: Vyrozumění o zápisu významné movité kulturní památky...Ze dne 23. 9. 1968. Uloženo NPU. Složka Kaple Draženov

³⁰³ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 26.

3.4.2 PANNA MARIE POMOCNICE KŘEŠŤANŮ A JEJÍ UCTÍVÁNÍ

Panna Marie jako pomocnice křesťanů je připomínána 24. května. Nové přízvisko Panně Marii, Pomocnice křesťanů, dal papež Pius V. na konci 16. stoletím za pomoc při vítězství křesťanského loďstva nad tureckým u Lepanta.³⁰⁴

Oficiálně svátek vznikl roku 1814 v době, kdy Evropou hýbala Francouzská revoluce. Během revolučního hnutí byli zajati Napoleonem dva papežové nejprve Pius VI. a po jeho smrti v roce 1800 i jeho následovník Pius VII. Tento muž se svěřil s celou církví do ochrany Panny Marie a nakonec byl propuštěn. Proto poté co sám vykonal pouť k Panně Marii do Savony, vyhlásil nový mariánský svátek k úctě Panny Marie, Pomocnice křesťanů, který byl stanoven na den jeho návratu do Říma.³⁰⁵

Svátek však již zmizel z liturgického roku, neboť byl během pontifikátu Pavla VI. omezen a dnes je slaven bohoslužbou pouze v kostelích a kaplích s tímto zasvěcením a rádech, které se odkazují k Panně Marii.³⁰⁶

3.4.3 POUTĚ K PANNĚ MARIÍ POMOCNICI KŘEŠŤANŮ

Odhadujeme, že poutníci v 19. století přicházeli na Dobrou Vodu v celkem velkém počtu, neboť si na ně stěžovali sedláci, že jim ničí pole.³⁰⁷ Svědčí o tom i rozvoj lokality a výstavba nové kaple. Lze předpokládat, že kdyby o místo nebyl zájem, nová kaple by se i přes havarijní stav předchozí nestavěla, zvláště když pak stála ještě dalších 26 let.

I v meziválečném období bylo zvykem putovat k Dobré Vodě. Průvodce z roku 1936 *Domažlice a Chodsko* upozorňuje, že pouť k Dobré Vodě navštěvovali poutníci jak české, tak i německé národnosti, a to i z větší vzdálenosti.³⁰⁸ Zdá se tedy, že i v tomto období byla tradice celkem silná. Poutníci prý přicházeli krojovaní ve velkém počtu a autorka uvádí, že šlo o největší pouť na Chodsku. Dopolední mše byla věnována českým věřícím,

³⁰⁴ MUSIL, František. *Rok Mariánský*. Praha: Sv. Jánské Dědictví, 1891, s. 178.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 179 -180.

³⁰⁶ Panny Marie, Pomocnice křesťanů. *Životopisy svatých* [online]. 2001 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=2478>

³⁰⁷ VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1, s. 9.

³⁰⁸ ŠEBKOVÁ, Vlasta Pavla. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce*. Domažlice: Nákladem V. P. Šebkové, 1936, s. 64.

odpolední se sloužila pro německé obyvatelstvo.³⁰⁹ Takovou malou zajímavostí je, že autorka mluví o nejnovější kapli, na fotografii doprovázející článek je kaplička zbořená v roce 1924. Přerušení zvyku samozřejmě přinesla druhá světová válka. Není však zcela jisté, že tomu tak bylo i během let komunistické nadvlády. Jako jednu z mála poutních lokalit, navíc i s označením jako poutní místo, zmiňuje draženovskou Dobrou Vodu totiž i průvodce vzniklý před sametovou revolucí z roku 1987 stejně jako Pociňovskou. Dříve slavnější místa, třeba Tanaberk sice uvádí, ale ne jako poutní místo, ale jen jako místo zajímavé turisticky.³¹⁰

Hlavní pouť se dnes koná poslední neděli v květnu po svátku Panny Marie pomocnice křesťanů. I dnes je tradice celkem živá a poutě doprovází také kulturní program hlavně vystoupení chodských kapel.³¹¹

3.4.4 POPIS MÍSTA

Kaple Panny Marie Pomocnice křesťanů je postavena pod pseudorenesančními vlivy na půdorysu kříže. Strana presbytáře je však zakončena půlkruhově. Hlavní vchod tvoří malá předsazená předsíňka s mohutnými vstupními dveřmi, okolo nichž je štuková výzdoba ve stylu bosáže. Rohy jsou zmožutněny a lehce vystupují z linie zdí.

Ze tří stran dovnitř vniká světlo velkými půlkruhově zakončenými okny, kněžiště má okna menší. Okolo všech je taktéž naznačená bosáž a ve stejném duchu se nese celá vnější fasáda nesoucí žlutou barvu s bílými detaily. Střecha je sedlová, nad kněžištěm oplechovaná a na jejím vrcholu blíže k vstupu nese sanktusovou vížku zakončenou malou bání.

Interiér, který prosvětlují velká okna, je vyveden v jemné žluté s bílými detaily. Hlavnímu oltáři, vyvedenému v klasicistním duchu, vévodí Špillarova Chodská Madona. Stěny kaple zdobí další obrazy. Nad vchodem je umístěný kůr.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 66.

³¹⁰ BALATKA, Břetislav a kol. Chodsko. Český les. Praha: Olympia, 1987, s. 91.

³¹¹ Draženovští mají o víkendu dvě poutě, doma a u Dobré Vody. CIBULKOVÁ, Milena. *Domažlický deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/drazenovstij-maji-o-vikendu-dve-poute20110526.html

Přímo nad pramenem se nachází dřevěná kaplička na půdorysu šestiúhelníku. Dvě z bočnic jsou otevřené a umožňují přístup ke studni. Za ní je umístěná mříž oddělující zbytek kapličky, kde jsou vystaveny obrazy Panny Marie. Kapličku kryje plechová baňatá stříška. Vedle ní je vystavěn dřevěný altán na kamenné podezdívce, který má sloužit při poutích k hudební produkci. Vystavět jej nechala obec Draženov.³¹²

Kaple je v dobrém technickém stavu. Směrem od vchodu můžeme najít na vzrostlých stromech obrazy jednotlivých zastavení křížové cesty v plechových schránkách, které mě svou vizáží poněkud zmátly, neboť jsem je původně považovala za lapače stromokazného hmyzu.

3.4.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Ke kapli se i dnes konají poutě a je průběžně opravována.³¹³ Jako jediná z popisovaných poutních míst není prohlášena nemovitou kulturní památkou. Místo je ale upravené a vybudován je při kapli i stánek a altán pro využití při poutích. Kaple patří pod farnost Klenčí pod Čerchovem, kterou od roku 2008 spravuje P. Libor Buček.³¹⁴ Pravidelné bohoslužby se konají od 1.5 do 31.10, kdy se v soboty střídá s bohoslužbami v Peci.

Kaple je také častým místem vycházek jak místních tak i návštěvníků. Draženovští zde pořádají také benefiční koncerty, jejichž výtěžky se používají na udržování a opravy kaple a jejího okolí.³¹⁵ A podotýkám, že to je vidět. Kaple je v dobré kondici a její okolí je udržované. Už vybudování stánku a přístřešku návštěvníka upozorní na to, že se v kapli něco pravidelně děje. Snad jen ještě zvelebit křížovou cestu.

³¹²Draženovští mají o víkendu dvě poutě, doma a u Dobré Vody. CIBULKOVÁ, Milena. *Domažlický deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/drazenovsti-maji-o-vikendu-dve-poute20110526.html

³¹³PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, ISBN 80-86125-69-6, s. 24.

³¹⁴Faráři - kteří působili ve farnosti. *Farnost Klenčí pod Čerchovem* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.farnostklenci.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=53

³¹⁵Koncert má pomoci okolí Dobré vody. CIBULKOVÁ, Milena. *Domažlický deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/koncert-ma-pomoci-okoli-dobre-vody20110609.html

3.5 DOBRÁ VODA U POCINOVIC

Stejně jako Dobrou Vodu u Draženova nalezneme Pocinovskou o samotě v lesích na svahu kopce nad Pocínovicemi. I zde je zázračná studánka, jejíž voda má moc uzdravovat.

3.5.1 HISTORIE

Úcta ke zdejšímu pramenu má kořeny v 17. století, kdy zde stávala dřevěná kaplička. Ani tato lokalita se samozřejmě neobejde bez své pověsti. Ta hovoří o slepé kobyle, která nic netušíc do studánky sklouzla přední nohou. Voda vystříkla a vrátila kobyle zrak, což zavedlo příčinu k jejímu uctívání.³¹⁶

Dřevěná kaplička přetrvávala, ale stále více chátrala. Proto zbožná vdova Anna Blahníková z Pocinovic v roce 1867 odkázala 150 zlatých na opravu staré dřevěné kaple. Stavbička ale byla v žalostném stavu a nemohla být již být řádně opravena, proto se v obci rozhodlo, že se nechá vystavět nová kaplička zděná.³¹⁷ Zdejší podučitel Jakub Martínek se dohodl se svým bratrem stavitelem Ondřeje Martínka z Domažlic, který zdarma navrhl plány a slíbil i bezplatné vedení stavby.³¹⁸

První kamenná stavba na Dobré vodě díky tomu začala vznikat 9. června 1872 položením základního kamene nové kaple a byla dokončena 13. října následujícího roku, kdy byla také vysvěcena tehdejším pocinovským farářem P. Janem Vazačem.³¹⁹ Přímo nad pramenem stále stála stavbička dřevěná, která však 1908 vyhořela.³²⁰ Na stejném místě ji nahradila kaple zděná, do níž daroval spolek odchodních cestujících obraz od K. Filipa.³²¹

³¹⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Nejznámější poutní místa Domažlicka*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1992, nečíslováno.

³¹⁷ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 27.

³¹⁸ Tamtéž.

³¹⁹ WENIGER, Václav. *Dobrá voda u Pocinovic*. Kdyně: Konweg, s. 2.

³²⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Nejznámější poutní místa Domažlicka*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1992, nečíslováno.

³²¹ WENIGER, Václav. *Dobrá voda u Pocinovic*. Kdyně: Konweg, 1992, s. 1.

Z Pocinovic lze přijít ke kapli po cestě, již lemují křížová cesta. Její zastavení tvoří kamenné sloupy, v nichž jsou instalovány obrazy jednotlivých zastavení. Vznikla v roce 1882 z podnětu pocinovického rodáka faráře Ondřeje Veseláka.³²²

I ve 20. století byla kaple součástí života místních a bylo i místem výletů. Na fotografiích z 60. let jsou vidět opravy kaple. Pozdější fotografie z roku 1981 dokumentují, že kaple byla v trvalém zájmu, neboť byla spolu s okolím velmi dobře udržována.³²³

3.5.2 PANNA MARIE SEDMIBOLESTNÁ A JEJÍ UCTÍVÁNÍ

Památka k sedmi bolestem Panny Marie se váže k 15. září od úpravy liturgického roku Pavlem VI. a většinou se uvádí jako svátek Panny Marie Bolestné. Mezi sedm bolestí patří – proroctví Simeonovo, útěk do Egypta, hledání ztraceného dvanáctiletého Ježíše, setkání s Ježíšem nesoucím kříž, utrpení pod křížem na Golgotě, spočinutí Ježíše v Mariině náručí po sejmutí z kříže a nakonec Ježíšův pohřeb.³²⁴

Vzpomínka na bolesti Panny Marie se šířila od 13. století řádem servitů. Nejstarší doklad této úcty, kterým je dochované oratorium ke cti Panny Marie pod křížem z Německa, pochází již z roku 1011.³²⁵ Poprvé byla tato památka, ale jen lokálně nařízena ke slavení v první polovině 15. století synodem v Kolíně nad Rýnem v pátek před květnou nedělí.³²⁶

Servité jej od první poloviny 17. století slavili třetí zářijovou nedělí. A o sto let později v roce 1727 se zásluhou papeže Benedikta XIII. začal svátek slavit v celé církvi. Panna Marie Bolestná je hlavní patronkou Slovenska.³²⁷

³²² KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 29.

³²³ Dobrá Voda, Pocinovice. Všechny fotografie kostela. Fotoarchiv Národního památkového ústavu v Plzni.

³²⁴ ŠVUBOVÁ, Helena. *Mariánské svátky během liturgického roku*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, ISBN 987-80-7266-299-9, s. 37

³²⁵ O'DONNELL, Christopher. *Slavíme s Marií. Matka boží v liturgii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 150.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ Panna Maria Bolestná. *Životopisy svatých* [online]. 2001 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=4494>

3.5.3 POUTĚ K PANNĚ MARIÍ SEDMIBOLESTNÉ

Poutníci navštěvovali studánku již v 17. století a kolem ní na stromy dávali dary a obrázky, což si vyžádalo stavbu původní dřevěné svatyně.³²⁸ Zvyk přetrvával a vrcholil zřejmě v 19. století. Pakliže uvážíme četné investice, které místní do místa vkládali. Domnívám se proto, že muselo pro ně mít důležitou úlohu v životě. Tuto domněnku potvrzuje Mathon, který v roce 1884 napsal, že šlo o hojně navštěvované místo, zejména kvůli léčivé moci tamní studánky. Poutníci prý přicházeli každou sobotu a nejvíce samozřejmě na hlavní pouť.³²⁹ Nutno podotknout, že v té době byl kostelík nedlouho po dostavbě a tudíž zájem o něj mohl být skutečně velký (třeba i jen z touhy, se na nové místo podívat). Slavnostnímu vysvěcení nové kaple mělo být přítomno až deset tisíc poutníků.³³⁰

Ještě v první polovině 20. století se držela poutní tradice k Dobré Vodě a její záračné studánce.³³¹ Julius Košnář podotýká, že na oblíbené místo přicházeli poutníci nejen z blízkého okolí ale i z Plzně a Bavorska. Dle jeho názoru šlo o místo v trvalé oblibě, které jen nakrátko omezili josefínské reformy.³³²

Poslední předválečná pouť k Panně Marii se konala v září 1938 a již byla poznamenána předválečným duchem, neboť v očekávání mobilizace chodili mezi poutníky i ozbrojení vojáci.³³³

Po druhé světové válce se hned v září 1945 vrátil poutní ruch. O pouti konané 16. září se stejně jako o vavřínecké v Domažlicích mluvilo jako o národní a i na Dobré Vodě ji vedl navrátilivší se Bohumil Stašek, jemuž je věnována také stezka vedoucí k Běhařovu.³³⁴ Tuto skutečnost oznamuje i kámen při cestě poblíž kostela. Vzhledem k faktu, že kaple

³²⁸ VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1, s. 29.

³²⁹ MATHON, Placidus Johannes. *Život nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie a její panického chotě sv. Josefa, patrona církve svaté, dědice země české, ochránce císař. rodu Habsburků. Kniha II*. Brno: Knihtiskárna Rajhradských Benediktinů, 1884, s. 373.

³³⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, ISBN 80-86125-69-6, s. 56.

³³¹ ŽUVNÍČEK, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927, s. 137.

³³² KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 491.

³³³ *Dobrá Voda v Pocinovicích*. Domažlice: Chodské nakladatelství – Josef Haas, 1992, ISBN 80-900202-6-7, s. 2-3.

³³⁴ Tamtéž, 3 – 4.

byla po celou dobu komunistického období udržována v dobrém stavu, je pravděpodobné, že pro místní zvyk přetrval i v této době. Druhou indicií k této domněnce je zmínka o poutním místě v průvodci z roku 1987.³³⁵

O poutní tradici v současnosti psal v roce 2008 redaktor Domažlického deníku Zdeněk Huspek. Poutě se toho roku zúčastnilo dle odhadu autora asi pět set lidí. Mezi nimi se nacházeli také poutníci z bavorského Schwarzbachu. Bohoslužbu sloužili tři kněží kdýňský vikář Miroslav Kratochvíl, arcibiskupský notář P. Václav Škach, P. Ladislav Sysel, a asistoval farního vikář a rektor kostela sv. Anny v Pocinovicích P. Michal Cherevatyy. Součástí slavnosti bylo i svěcení praporu, znaku a stuhy obce Pocinovice, kterou pocinovičtí Chodové získali toho roku od předsedy Parlamentu ČR.³³⁶

Ve slavnostním duchu se konala i pouť loňská (2012), kterou celebroidal českobudějovický světící biskup p. Pavel Posád spolu s kdýňským vikářem p. Kratochvílem. Opět se zde sešlo velké množství návštěvníků (což můžeme vidět na přiložených fotografiích) jak z Klatovska a Domažlicka, tak i zájezd z partnerského města Pocinovic Schwarzachu.³³⁷

Hlavní pouť se slavívá vždy po svátku Panny Marie Sedmibolestné a další se slaví po mariánských svátcích Nanebevzetí (15.8) a Navštívení Panny Marie (2.7).

3.5.4 POPIS MÍSTA

Hlavní kaple stojí na půdorysu osmiúhelníku a je sklenuta kopulí s lucernou. Z osmiúhelníkového půdorysu vystupuje vstup na západní straně a presbytář na východní, k němuž je připojena sakristie.

Žlutou fasádu člení bílé pilastry s jednoduchou hlavicí. Nad vchodem i nad presbytářem je klasicizující trojúhelníkový štít a stavba celá vychází z renesančních a klasicistních tradic. Interiér je zařízen prostě. Na jednoduchém oltáři s polosloupky na stranách zakon-

³³⁵ BALATKA, Břetislav a kol. Chodsko. Český les. Praha: Olympia, 1987, s. 77.

³³⁶ O pouti v místech, kde nikdy nebývají kolotoče. HUSPEK, Zdeněk. *Domažlický deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/o-pouti-kde-nikdy-nebyvaji-kolotoce20080924.html

³³⁷ Poutní mše svatá u Dobré vody. *Kdýňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/poutni-mse-svata-u-dobre-vody-2012/>

čenými trojúhelníkovým tympanonem stojí soška Panny Marie. Posadil se lze do jednoduchých lavic. Stěny jsou zhruba do výše člověka obložené dřevem.

Přímo nad pramenem stojí druhá svatyně, která je zasvěcena Panně Marii Lurdské.³³⁸ Obyčejná obdélníková neslohová stavba bez ozdob, která je stále otevřená pro jednotlivé návštěvníky, aby kdykoliv měli přístup k zázračné vodě. Osvětlena je půlkruhovitými okny. Vrchol střechy je zakončen lucernou. Nad pramenem je na umělé skalce umístěna socha Madony, a kapličku zdobí obrázky Ježíše a Panny Marie i květiny.

3.5.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

V roce 1993 byla kaple Panny Marie Bolestné spolu s kaplí nad studánkou a křížovou cestou zapsána do Ústředního seznamu kulturních památek ČR.³³⁹

Vlastníkem obou kaplí je římskokatolická farnost se sídlem ve Kdyni, která zde pořádá nepravidelně bohoslužby zejména v letních měsících. Od května jsou slouženy o sobotách.

Obě kaple i jejich okolí je upravené. V blízkosti jsou vysázeny mladé „Stromy přátelství“. Dub a lípu tu zasadili v roce 2005 starostové Pocinovic a Schwarzachu jako stvrzení partnerské smlouvy mezi obcemi.³⁴⁰

³³⁸ VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1, s. 29.

³³⁹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 4822 – kaple Bolestné P. Marie, s kříž. cestou. Státní ústav památkové péče. Prohlášení za kulturní památku. Ze dne 26. 7. 1993.

³⁴⁰ Zdroj: Informační cedulka u stromů.

3.6 SVATÝ VAVŘINEC NA VESELÉ HOŘE

Na kopečku zvaném Veselá Hora nad městem Domažlice stojí barokní kostelík zasvěcený sv. Vavřinci. Dojít k němu lze po klidné cestě z Domažlic skrz zahrádkářskou kolonii. Po cestě vavřineckou roklí potkáte i červenou kapličku sv. Anny.

3.6.1 HISTORIE

Nejstarší svatostánek byl na Veselé Hoře podle pověsti vystavěn již na konci 10. století knížetem Boleslavem I. na památku vítězství nad Maďary v bitvě u Lechu.³⁴¹ Onu pověst zaznamenala ve svých *Obrazech* Božena Němcová, která tak zřejmě zaznamenala lidovou tradici, která se k místu vázala. Tato informace však nemá podklad v žádném pramenu.³⁴²

Doložená historie se vztahuje k 17. století. V létě 1683 zpustošil Domažlice úmyslně založený požár a měšťané dali slib, že na původním místě postaví nový kostel jako ochranu před letními požáry.³⁴³ Slib ale nesplnili a tak se stavby v roce 1695 ujala měšťanka Zuzana Veselá, která po požáru trpěla duševní chorobou a za své vyléčení slíbila stavbu kostelíka.³⁴⁴ 10. srpna 1695 mohl být kostel slavnostně vysvěcen.³⁴⁵

Při kostele svatého Vavřince žili brzy od jeho založení poustevníci.³⁴⁶ Některé z nich známe jménem (Jiří Raminger, Jiří Höring, Tomáš Milota, Ondřej Webr, Antoník Kitzberger) a většina z nich žila dle regule sv. Františka z Pauly, jak tehdy bývalo zvykem.³⁴⁷ Nejprospěšnějším byl městu Domažlice poustevník Raminger, který v roce 1713 podnikl pěší pouť do Říma a přinesl odtud vzácnou relikvii, a to hlavu sv. Vitalise, která

³⁴¹ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 11.

³⁴² MAUR, Eduard. *Chodové. Historie a historická tradice*. Praha: Karlova Univerzita, 1984, s. 32.

³⁴³ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 12.

³⁴⁴ Tamtéž

³⁴⁵ Tamtéž s. 13.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ Tamtéž.

byla uložena při hlavním oltáři děkanského chrámu v Domažlicích.³⁴⁸ Při požáru svatostánku však byla zničena.³⁴⁹

Díky iniciativě domažlického rodáka a děkana v Polné P. Floriána byl v druhé polovině 18. století rozšířen a opraven.³⁵⁰ Ale již roku 1788 jej josefínské reformy zrušili a prodán ve veřejné dražbě P. Ledvinovi za 108 zlatých a 26 krejcarů.³⁵¹ Ten jej postoupil městu Domažlice, ale kostel za správy města pustl a stal se stodolou.³⁵² I poustevníci z Veselé hory museli odejít na základě josefínských reforem. I když později proběhly ještě pokusy o vzkříšení této tradice, již se jí nepovedlo plně obnovit a později byla poustevna přeměněna na hájovnu.³⁵³ Po smrti Josefa II. se domažličtí sice snažili o obnovu nejen poustky, ale i svého kostelíka, zřejmě však ne příliš intenzivně, neboť se jim to podařilo až v roce 1851, kdy byl kostelík znovu důkladně opraven a vysvěcen domažlickým děkanem P. Janem Fastrem.³⁵⁴

Další velká oprava Vavřinečka proběhla v roce 1939. V té době se spojilo k zvelebení mnoho místních umělců, např. městský architekt Ing. Hrabačka, malíř Michl, sochař Amorta a další.³⁵⁵ Oprava byla zakončena velkou poutí 13. srpna 1939, kdy proběhlo znovu vysvěcení kostela a následná mše vedená Msgre Bohumilem Staškem.³⁵⁶ Ten také vysvětil nově vzniklá boží muka, která byla na dohled od kostela vztyčena. O samotné pouti budu ještě hovořit.

3.6.2 SVATÝ VAVŘINEC A JEHO UCTÍVÁNÍ

Vavřinec působil ve 3. století jako jeden ze sedmi římských jáhnů. Pocházel ze Španělska, ale zemřel roku 258 v Římě za svou víru během Valeriánova pronásledování.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ Tamtéž.

³⁵⁰ Tamtéž s. 13.

³⁵¹ Tamtéž s. 13.

³⁵² KAJER, Jiří. *Památníček ze slavné chodské pouti*. Praha: Nakladatelství Edv. Fastra, 1945, s. 7.

³⁵³ Tamtéž.

³⁵⁴ KALANDRA, Otakar. *Poustevna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 13.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 14.

³⁵⁶ Tamtéž.

Zřejmě byl stát, ale legendy uvádějí, že předtím byl pálen na roštu.³⁵⁷ Prý se tak dělo proto, že nechtěl vyradit, kde je ukrytý církevní poklad.³⁵⁸

Nad jeho hrobem byla už roku 330 postavena jemu zasvěcená bazilika, kde jsou také uchovány jeho ostatky i onen rošt z legend. K rozšíření kultu sv. Vavřince pomohlo také vítězství Oty I. nad Uhry na řece Lechu právě v den svátku svatého Vavřince.³⁵⁹

Jeho ostatky k nám měl přinést sv. Vojtěch z Říma a založit první jemu u nás zasvěcený kostel v Praze na Petříně.³⁶⁰

Zasvěcen mu je 10. srpen, kdy byla vhodná doba na setí řepky. Na ten den se do kostela přinášely také bochníky na posvěcení, byly pak rozdány chudým a pro zdraví dostal kus také dobytek.³⁶¹ 10. srpen byl významným dnem zemědělského kalendáře a výchozím dnem pro předpovědi počasí.³⁶²

Vavřinec bývá zobrazován buď jako jáhen v červené dalmatince rozdávající almužny, nebo jako mučedník s palmovou ratolestí v pravé ruce a levou se opírající o železný rošt.³⁶³ Je patronem všech řemesel pracujících s ohněm, tedy hasičů, žehlířek, kuchařů či sklářů, ale ochraňuje rovněž knihovníky a archiváře i studenty. Pomáhá při chorobách očí a duševních mukách, pomáhá při horečce, kožních nemocích i proti moru. Přimluví se proti mukám očištky a je záštitou proti ohni.³⁶⁴

³⁵⁷ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 508.

³⁵⁸ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 23.

³⁵⁹ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 508.

³⁶⁰ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 14.

³⁶¹ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 509.

³⁶² SHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 414.

³⁶³ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 24.

³⁶⁴ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 508-509.

3.6.3 POUTĚ KE SVATÉMU VAVŘINCI

Od dob Karla IV. byl sv. Vavřinec svátkem zasvěceným. Slavil se tedy přesně na 10. srpna. Josefínské reformy však toto pravidlo zrušily a od té doby se sv. Vavřince vzpomíná vždy neděli po 10. srpnu.³⁶⁵

První poutě se zde měly konat od poloviny 19. století tedy po opravě a znovu vysvěcení kostelíka, které Jan Holý považuje za první finální dokončení stavby.³⁶⁶ Vavřinecké pouti se místně říkávalo pouť „králíčí“, neboť místní místo husy na stůl v ten den podávali králíka, kterého všichni měli doma.³⁶⁷

Max Dufek ve svém průvodci z roku 1897 informuje, že na Vavřinečku probíhala hlavní pouť výroční v neděli po svatém Vavřinci, při které se scházeli lidé z celého okolí.³⁶⁸ V blízkosti tehdy stávala myslivna – bývalá poustevna a pavilon.³⁶⁹ Bývala důležitou součástí zdejšího života, kterou doprovázely také stánky s různým zbožím a i o nedělích se k svatému Vavřinci chodilo ve velkém počtu.³⁷⁰

Poutníky přivítaly svým zvoněním dva zvony. Dnes však je věžička kostela němá, neboť zvony byly zabaveny na výrobu zbraní během první světové války. Ve 20. letech minulého století je nahradily nově zakoupené zvony „Vavřinec“ a „Anna“, které však stihl v roce 1942 stejný osud.³⁷¹

V meziválečném období se také uskutečňovaly velké poutě, jak nás informuje *Nový průvodce Chodskem* z roku 1927. Pouť v té době navštěvovali jak místní tak i cizinci. Turistickou příručku zaujala především barevnost chodských krojů.³⁷² Podobně líčí i další

³⁶⁵ KALANDRA, Otakar. *Poustevna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 24.

³⁶⁶ HOLÝ, Jan P. *Třináct domažlických zastavení*. Domažlice: Domažlice, 1994, nečíslováno.

³⁶⁷ JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Československá akademie věd, 1956, s. 43.

³⁶⁸ DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 22.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ NOVÁKOVÁ, Teréza. S poutnickou holí a brašnou. Praha: Jos. R. Vilímek, 1930, s. 204-204.

³⁷¹ Historie Svatovavřinecké pouti. *Farnost Domažlice* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostdomazlice.cz/cd/vez1.html>

³⁷² Žuvniček, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927, s. 56.

příručka z té doby Průvodce Kdyňskem, která uvádí, že Vavřinecká pouť byla cílem hlavně chodského lidu.³⁷³

Neslavnější vavřinecká pouť se konala 13. srpna v roce 1939, na které pronesl vlastenecké kázání vyšehradský kanovník Msgre Bohumil Stašek. Kazatel odkazoval na národní tradice a vylíčil Chodsko jako pevnou českou hráz, apeloval na osobní statečnost na příkladu sv. Vavřince i Koziny.³⁷⁴

Takto na ni zval průvodce *Chodskem od Vavřinečka ke Korábu do kraje Wenigů*, který vyšel v roce 1939: „Ať cokoliv se děje ve světě, ať mění se mapy států rychlostí hodinových ručiček, mapa národa zůstává ve svých hranicích nedotknutelná, kde na stráži stojí sebevědomý, neumdlévající, neustupující lid. Není moci, jež by přemohla žulovou tvrdost Chodska! Tvrdost, jež má svůj protějšek v krásné, jásavé a bezstarostné veselosti. Proto Vás zveme, abyste přišli na velkou slavnost chodského lidu, na Vavřineckou pouť, která je letos svolavatelkou celého národa.“³⁷⁵

Je tedy jisté, že program celé akce nevytrysknul jen náhodou v okamžité náladě poutníků, ale byl připraveným protestem, proti diktátům nacismu a asi i proto není průvodce podepsán. Brzy po pouti byl Msgre Stašek spolu s dalšími organizátory pouti nacisty uvězněn a ve věznicích a koncentračních táborech pobyl až do konce druhé světové války. Po 2. světové válce se na Vavřineček vrátil, aby se zde v roce 1945 opět na svatovavřinecké pouti kázal. Tehdy se pouti kromě 80 tis. poutníků³⁷⁶ účastnily i členové navrátilí se exilové vlády a vojáci pattonovi armády v čele s generálmajorem Harmonem.³⁷⁷

Ještě v roce 1947 sloužil bohoslužby a kázání v kostele sv. Vavřince arcibiskup pražský a pozdější kardinál Msgre ThDr. Josef Beran. V následujícím roce ale byly po komunistickém puči poutě zakázány.³⁷⁸ Nakrátko se obnovily v letech 1968 a 1969, kdy je

³⁷³ *Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyň: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyňi, 1925.

³⁷⁴ Stašek, Bohumil. *Kázání na pouti u svatého Vavřinečka*. Praha: Vyšehrad, 1939, 5 -15.

³⁷⁵ *Chodskem od Vavřinečka ke Korábu do kraje Wenigů*. Domažlice: Národohospodářský sbor jihočeský, 1939, s. 4.

³⁷⁶ Kuneš, Josef a kol. *50 let chodských slavností*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, ISBN80-86125-61-0, s. 4.

³⁷⁷ HOLÝ, Jan P. *Třináct domažlických zastavení*. Domažlice: Domažlice, 1994, nečíslováno.

³⁷⁸ Historie Svatovavřinecké pouti. *Farnost Domažlice* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostdomazlice.cz/cd/vez1.html>

organizoval budějovický biskup Msgre ThDr. Josef Hlouch, po dvouletém období byly s nástupem normalizace opět zakázány.³⁷⁹

Nebylo však zcela jednoduché přervat pevnou tradici poutí s tak silným národnostním charakterem, a proto byly v roce 1955 nahrazeny pro ideologii více žádoucími Chodskými slavnostmi. Již předtím se však formovaly oslavy výročí bitvy u Domažlic a podobné slavnosti ze začátku 50. let. Jejich forma se vyvíjela od dožínkových slavností v 50. letech, přes folklórní přehlídku až po komplexní národopisnou slavnost.³⁸⁰

Po sametové revoluci se poutní tradice obnovila a během Chodských slavností jsou znovu vždy u sv. Vavřince na Veselé hoře poutní bohoslužby, které jsou často vedeny některými ze známých církevních hodnostářů. Takovou osobností je například apoštolský nuncius v České republice arcibiskup Msgre Giovanni Coppa, který zde poprvé sloužil mši a česky kázal v srpnu 1994. Msgre Coppa pak u sv. Vavřince sloužil bohoslužby ještě v letech 1995, 1996, 1997 a naposledy v roce 1999.³⁸¹

I na počátku 21. století navštěvují pouť na Vavřinečku mnozí věřící. Mezi významné církevní osobnosti, které se přišly v posledních letech Vavřinečku poklonit, patří arcibiskup Karel Otčenášek, provinciál české provincie řadů dominikánů O. Alvarez Kode-da, biskup Karel Herbst a sekretář papežské nunciatury v Tbilisi Marcel Šmejkal, provinciál české provincie Tovaryšstva Ježíšova František Hylmar a rektor pražského semináře Artur Matuszek, plzeňský biskup Msgre František Radkovský a biskupský vikář Msgre Josef Žák, emeritní biskup litoměřický Josef Koukl a vyšehradský kanovník P. Antonín Doležal.³⁸²

V dnešních Chodských slavnostech – Vavřinecké pouti se podařilo skloubit jak národnostní, tak i náboženský aspekt celé akce do jednoho homogenního celku, kde si dle mého každý může prožít to, co od návštěvy Domažlic v tento čas očekává.

³⁷⁹ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 36.

³⁸⁰ Kuneš, Josef a kol. *50 let chodských slavností*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, ISBN 80-86125-61-0, s. 4 – 5.

³⁸¹ Historie Svatovavřinecké pouti. *Farnost Domažlice* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostdomazlice.cz/cd/vez1.html>

³⁸² Tamtéž.

3.6.4 POPIS MÍSTA

Loď má obdélníkový půdorys, k ní připojené kněžiště je jen o málo užší a uzavřené pětiboce. Celá dispozice stavby je podélná. Vnější světle šedě-modrou fasádu člení bílé pilastry. Štuková šambrána oken a vstupních portálů je také provedena v bílé barvě stejně jako korunní jemně profilovaná římsa. Valbová střecha je opatřena novou krytinou a na jejím hřebeni blíže k hlavnímu vstupu ji zdobí sanktusová vížka.

Interiéru dominuje klasicistní oltář po straně s korintskými sloupy, které nesou trojúhelníkový štít. Hlavní oltářní obraz znázorňuje sv. Vavřince. Je to jeho již čtvrtá verze, kterou kostelu věnoval v roce 1904 domažlický děkan P. Antonín Maerz.³⁸³ Klenba nad ním je valená s lunetovými výsečemi oddělenými šedivě zbarvenými pasy, které ji tvarují do podoby hvězdy. Stěny kaple jsou žlutooranžové členěné krátkými pilastry nesoucími ozdobné štukové vázy. Dalším vybavením jsou prosté dřevěné lavice a nástěnné obrazy.

U kostela roste skupina lip, která byla pod názvem „Vavřinecké lípy“ prohlášena v roce 2005 památnými stromy. Nejstarším z nich je kolem dvou set let.³⁸⁴ Z druhé strany můžete využít tabule Panaroma Šumavy k identifikaci kopců při výhledu od Vavřinečku.

Při cestě vavřineckou roklí stojí kaplička svaté Anny zřízená roku 1886 na místě dřívější kaple, kde přijímali poslední požehnání odsouzenci na šibenici.³⁸⁵ Šestibokou pseudorománskou kapli sv. Anny nechala zbudovat baronka Anna z Ebranfeldu.³⁸⁶ Dnešní kaplička je opravená šestiboká novorománského vzezření zakončená lucernou.

Další stavbičkou při cestě za svatým Vavřincem jsou boží muka již na dohled samotného kostela, jejichž spoluautorem byl malíř a sochař Václav Amort.³⁸⁷

³⁸³ KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí Domažlické farnosti*. Plzeň: LAIWA PRESS, 1991, s. 16.

³⁸⁴ Zdroj: Informační tabule u kostela.

³⁸⁵ KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 18.

³⁸⁶ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 38.

³⁸⁷ HOLÝ, Jan P. *Třináct domažlických zastavení*. Domažlice: Domažlice, 1994, nečíslováno.

3.6.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Vlastníkem kostela je římskokatolická církev – farnost Domažlice, kterou vede domažlický farář P. Mirosław Gierga, původem z Polska. Kostel využívá k bohoslužbám zejména během srpnové pouti. Bohoslužby během roku se zde nekonají celoročně, ale pouze během letních měsíců, kdy jsou slouženy přibližně jednou za měsíc. První se koná v květnu (s výjimkou mimořádné o velikonocích) a šňůru zakončuje říjnová pobožnost.³⁸⁸

Dnes vypadá kostel opraveně a upravené je i jeho okolí stejně jako drobné sakrální stavby při cestě k Vavřinečku – kaple sv. Anny a boží muka. Jedna z prvních poválečných oprav byla realizována v druhé polovině 60. let minulého století, kdy byly udržovány interiéry kostela³⁸⁹ a spíše provizorně azbestocementovou krytinou byla opravena střecha, neboť do tehdejší šindelové střechy zatékalo.³⁹⁰

V roce 2007 na opravu kostela sv. Vavřince bylo darováno 450 090 Kč.³⁹¹ V té době se již plánovala budoucí oprava kostelíka. V roce 2008 ministerstvo kultury uvolnilo na opravu kostela dva příspěvky, oba ve výši 500 tisíc Kč. První z nich poskytl prostředky na obnovu vnějších omítek a opravu dveří a oken.³⁹² Z druhého byla financována oprava střechy.³⁹³ Střecha tehdy byla vytvořena firmou ANS střecha s.r.o z Domažlic z červené eternitové krytiny, opraven byl krov i věžička. Celková cena obou oprav dosáhla 1 415 348 Kč.³⁹⁴

³⁸⁸ *Farní listy celé ročníky 2012. Přehledy akcí v domažlické farnosti.*

³⁸⁹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2004 – Kaple sv. Vavřince. Arciděkanství úřad Domažlice. Výmalba kostela sv. Vavřince. Ze dne 30. 4. 1968.

³⁹⁰ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2004 – Kaple sv. Vavřince. Pavlíková. Domažlice – kostel. sv. Vavřince. Ze dne 28. 1. 1865.

³⁹¹ Rok 2007 očima financí farnost. In *Farní listy. Týdeník farností Domažlice, Milavče a Klenčí pod Čerchovem III/2008*. Farnost Domažlice, 2008, str. 4.

³⁹² NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2004 – Kaple sv. Vavřince. Ministerstvo kultury. Rozhodnutí Ministerstva kultury o poskytnutí příspěvku na obnovu nemovité kulturní památky – kaple sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic...ze dne 10. 6. 2008.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ Vavřineček nabírá na kráse. In *Farní listy. Týdeník farností Domažlice, Milavče a Klenčí pod Čerchovem VII/2008*. Farnost Domažlice, 2008, str. 3.

Dokončovací práce pak proběhly ještě v roce 2009, kdy bylo upraveno okolí kostela, zejména terasa při severní stěně, která je používána pro kázání během poutě. 7 července 2009 pak proběhla mše svatá jako díky za opravu.³⁹⁵

³⁹⁵ Práce na Vavřinečku už finišují. In *Farní listy. Týdeník farností Domažlice, Milavče a Klenci pod Čerchovem IV/2009*. Farnost Domažlice, 2009, str. 3.

3.7 POUTNÍ KAPLE SVATÉHO VÁCLAVA V BRŮDKU

Brůdek nalezneme ve Všerubském průsmyku cca 4, 5 kilometru jihovýchodně od Domažlic.³⁹⁶ Na dohled se nad ním ční Tanaberský vrch s poutním kostelem sv. Anny. Kostelík sv. Václava přísluší k mrákovské farnosti a stojí trochu osamoceně mimo hlavní zástavbu vsi při cestě na Studánky.

3.7.1 HISTORIE

Nejstarší historie, která se ke kostelu váže, je poněkud sporná. Dle tradice zde měla vzniknout už v roce 1040 svatyně na památku vítězství knížete Břetislava I. nad Jindřichem III. Její přítomnost však archeologické průzkumy neprokázaly.³⁹⁷ Dodnes není zcela jisté, zda bitva proběhla zde ve všerubském průsmyku, nebo poblíž obce Pivoň, jejíž klášter se také hlásí k Břetislavovu založení.

Dnešní ves Brůdek vznikla v průběhu 1. poloviny 17. století. Na jejím místě se dříve rozkládala ves Zdemily, která zanikla během husitských válek.³⁹⁸ Ve Zdemilech také stávala kaple svatého Václava, kterou na přelomu 14. a 15. století měli místní připojením lodi rozšířit na kostel.³⁹⁹ Rozšíření kaple na kostel je pak poslední zmínkou o této stavbě.⁴⁰⁰ Starší literatura usuzuje, že při původním dřevěném kostelíku žil poustevník, tak jako při kostelech na ostatních zemských stezkách v Pošumaví, a to zřejmě jen do té doby, než zde pánové z Rýzmburka usadili ve 14. století stálého kaplana.⁴⁰¹

Dnešní kaple svatého Václava je postavena v době baroka na první pohled však z vnějšku slohový ráz postrádá a zřejmě stojí na místě dřívějšího kostelíka svatého Václava

³⁹⁶ BOHÁČ, Zdeněk. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Debora, 1995, ISBN 80-85923-07-6, s. 209.

³⁹⁷ Tamtéž.

³⁹⁸ Tamtéž.

³⁹⁹ DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897, s. 51.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 22.

⁴⁰¹ HOSTAŠ, Karel. O poustevnách v Pošumaví. In *Vlastivědná knihovna Klatovska*. Klatovy: Nákladem OT. Čermáka, 1936- 1937, s. 28.

ze 13. století zaniklého spolu s původní vsí.⁴⁰² Jeho stavba probíhala mezi léty 1669 – 1671, kdy byla dokončena a kostelík (či spíše kaple) vysvěcen.⁴⁰³

Jeho další historický vývoj připomínal bájného fénixe vstávajícího z popela. Po barokním znovuzrození totiž kostel opět začal chátrat. Což zarazila oprava v letech 1879 a 1890, která proběhla na popud Františka Palackého za podpory majitele koutského panství hraběte B. Stadiona a díky sbírce z roku 1890 k výročí 850 let od údajného založení.⁴⁰⁴ Nedlouho potom ve dvacátých letech 20. století byl ale kostelík opět ve velmi špatném stavu.⁴⁰⁵ A situace přetrvávala i nadále. Rozhodně ne zrovna idylicky působí brůdecký kostelík na fotografiích z 60. let, na nichž chybí okna a i zdivo je poničené. V šedesátých letech se dokonce rozhodovalo o demolici stavby.⁴⁰⁶ Ta se naštěstí nekonala a na počátku 70. let, kdy byla střecha již v havarijním stavu, a bylo potřeba její rychlé opravy, se začalo s rekonstrukcí, která byla následně povolena.⁴⁰⁷ Několika opravami prošel v 80. a 90. letech, což by byla radostná událost, kdyby ji nekazil fakt, že v té době byl také několikrát vykraden.⁴⁰⁸

3.7.2 SVATÝ VÁCLAV A JEHO UCTÍVÁNÍ

Svatý Václav český kníže z rodu Přemyslovců byl vychován v křesťanském prostředí a získal také vzdělání na škole v Budči. Během své vlády nechal přenést ostatky svaté Ludmily do chrámu sv. Jiří.

Byl zavražděn roku 935 (nebo 927) ve Staré Boleslavi zřejmě na popud svého bratra Boleslava. Jeho ostatky byly následně přeneseny do rotundy na místě, kde dnes stojí chrám svatého Víta. K translaci se také váže legenda, dle níž bylo po třech letech od úmrtí

⁴⁰² DIBELKOVÁ, Irena. *Navštivte poutní místa v Čechách*. Praha: Olympia, 2004, ISBN 80-7033-844-X, s. 110.

⁴⁰³ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 19.

⁴⁰⁴ BOHÁČ, Zdeněk. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Debora, 1995, ISBN 80-85923-07-6, s. 210.

⁴⁰⁵ ŽUVNÍČEK, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927, s. 131.

⁴⁰⁶ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. Krajský národní výbor v Plzni: Kaple sv. Václava na Brůdce. Ze dne 12. 4. 1961.

⁴⁰⁷ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. Pavlíková. Dopis pro farní úřad Mrákov. Ze dne 12. 7. 1971.

⁴⁰⁸ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 42.

v době přenesení Václavovo tělo nepoškozené vyjma rány, kterou mu zasadil jeho bratr.⁴⁰⁹

Byl uctíván velmi záhy po své smrti. Již v roce 972 mu byl zasvěcen první kostel.⁴¹⁰ Od počátku 11. století se objevuje nejprve jeho jméno a později i vyobrazení na mincích a pečetích. Ve 12. století se pak jeho obraz přeměňuje z modlícího se světce na ochránce země v rytířské zbroji.⁴¹¹ Od 14. století je mu zasvěcen jeden oltář v kostele sv. Petra a Pavla v Římě a v roce 1690 je uznáván jako celocírkevní světec.⁴¹² Je hlavním patronem České země, ochránce Prahy, českého vojska a olomoucké arcidiecéze.⁴¹³ Je uctíván jako nebeský ochránce našeho národa a naší vlasti.⁴¹⁴ Jako takovému jsou mu zasvěceny četné kostely nejen v Čechách, byl a je zobrazován na českých mincích a dříve i na zemských pečetích.

Nejčastěji bývá zobrazován v knížecí zbroji s praporcem, jako stojící postava i na koni,⁴¹⁵ nebo při výuce se svatou Ludmilou, při ministrování, při pěstování obilí nebo vinné révy často také jako výjev při vraždě u kostelních vrat.⁴¹⁶

3.7.3 POUTĚ KE SVATÉMU VÁCLAVOVI

Dnes je kostelík svatého Václava cílem turistických výletů. A dá se říci, že národní aspekt hrál při návštěvě kostelíka zasvěceného největšímu českému světci vždy nějakou roli. Je tedy z části trochu odlišným poutním místem než ty zbývající. Ne všechny seznamy

⁴⁰⁹ SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. Rok se svatými. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 503.

⁴¹⁰ POTUŽÁKOVÁ, Jana – PRAŽAN, Jan. *Čeští patroni*. Plzeň: Biskupství plzeňské a Západočeská galerie, 1997, nečíslováno.

⁴¹¹ SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. Rok se svatými. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 503.

⁴¹² POTUŽÁKOVÁ, Jana – PRAŽAN, Jan. *Čeští patroni*. Plzeň: Biskupství plzeňské a Západočeská galerie, 1997, nečíslováno.

⁴¹³ Tamtéž.

⁴¹⁴ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Kapitoly o církvi v minulosti a současnosti*. Plzeň: Park kultury a oddechu ve spolupráci s kulturním střediskem Plzeň-sever, 1991, s. 72.

⁴¹⁵ ROYT, Jan. *České nebe*. Havlíčkův Brod: Okresní vlastivědné muzeum, 1991, s. 12.

⁴¹⁶ POTUŽÁKOVÁ, Jana – PRAŽAN, Jan. *Čeští patroni*. Plzeň: Biskupství plzeňské a Západočeská galerie, 1997, nečíslováno.

současných poutních míst jej jako poutní uvádějí. A samotná plzeňská diecéze jej jako poutní také neuvádí.⁴¹⁷

Nutno však říci, že není zcela bez významu. Sehrál zřejmě roli v uvědomování si národní identity, když zde Palacký organizoval velké oslavy k výročí založení. Určitě tedy své návštěvníky měl a má je i v současnosti. Stejně tak jsou i v současnosti o svátku svatého Václava a neděli po svátku slouženy poutní mše svaté.⁴¹⁸ Kostelík patří Římskokatolické farnosti Mrákov. V minulých letech se zde konaly i Noc kostelů, adventní koncerty a také poutní mše na svátek sv. Václava.⁴¹⁹

I v minulosti se zde mísili turisté spolu s věřícími. Turističtí průvodci z první poloviny 20. století například *Průvodce Kdyňskem* jej často uvádějí jako jeden z cílů pro výlety hlavně s popsáním slavné „válečné“ historie.⁴²⁰ Převládá tedy aspekt výletní, národní, historický. Teréza Nováková ve své knize *S poutnickou holí a brašnou* uvádí, že kraj okolo Všerub byl v době jejích cest po Domažlicku (1899) krajem převážně německým a poznamenává, že zejména německá mládež nerada vídala české poutníky k svatému Václavu.⁴²¹ Později ve stejné knize poznamenává, že opravami dle ní ztratil kostelík své starobylé kouzlo.⁴²²

Mohu tedy shrnout, že poutní tradice přetrvává z minulosti až do dnes. Vždy však spíše dominoval jeho údajný historický význam pro utužování národní hrdosti a svatováclavské tradice.

⁴¹⁷ Vikariát domažlický. *Plzeňská diecéze* [online]. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.bip.cz/dieceze_vik_domazlice.php

⁴¹⁸ Dnes je jedinečná možnost navštívit Brůdek. *Domažlický deník* [online]. 2008, 28.9.2008 [cit. 2013-04-14]. ISSN 1210-9215. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/dnes-je-jedinecna-moznost-navstivit-brudek20080928.html.

⁴¹⁹ Z emailové korespondence s obecním úřadem Všeruby.

⁴²⁰ *Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925, s.35.

⁴²¹ NOVÁKOVÁ, Teréza. *S poutnickou holí a brašnou*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1930, s. 202.

⁴²² Tamtéž, s. 229.

3.7.4 POPIS MÍSTA

Stavba je podélné dispozice s bílou fasádou bez zdobení. Loď je opatřena stanovou střechou pokrytou šindelem se sanktusníkem na vrcholu střechy blíže k presbytáři, ten je jen o něco málo nižší než samotná loď a je pětiboce zakončen.

Okna jsou barokní obdélná zakončená o něco užším půlkruhem. Vejití můžeme ze západu a z jihu vchody s kamenným barokním ostěním bez výraznějšího žlabení. Jižní vchod je opatřen šindelovou stříškou. Vnější fasáda je čistě bílá bez jakéhokoli členění a září novotou.

Loď je kryta plochým bohatě malovaným stopem. Presbytář je opatřen klášterní klenbou v závěru s lunetami. Mezi vybavení kostelíka patří také barokní dřevěná kruchta zdobená malbami světců. Cele vlastně interiér dýchá barokním duchem tedy i oltáře – hlavní s točenými sloupy po stranách (stejně jako vedlejší) s vyobrazeným svatým Václavem v doprovodu andělů. Pod obrazem je umístěno malé sousoší svaté rodiny.

3.7.1 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Když navštívíte Brůdek, naleznete opravený kostelík s příjemným posezením v jeho blízkosti. Kaple i její okolí je upravené a je jisté, že se o ni místní starají.

Úpravy kaple se průběžně odehrávali už od roku 1990 k příležitosti znovuotevření hraničního přechodu. Místní úřady rozhodly pro úpravu místa pro zvyšující se zájem o lokalitu – v roce 90 byl nespádován okolní terén, odstraněny stromy z bezprostřední blízkosti, vyspravena střecha i omítky.⁴²³ Pokračovalo se v roce 2001, kdy poskytl Okresní úřad v Domažlicích z fondů Ministerstva kultury nejprve 50 000 Kč a posléze 100 000 Kč majiteli kaple, kterým tehdy bylo Římskokatolická farnost Všeruby, na opravy této kaple.⁴²⁴ Opravena byla střecha novým šindelem a krovy. V roce 2007 povolil Městský úřad

⁴²³ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. KSSPPOP Plzeň. Domažlice, k.ú.Brůdek – kaple sv. Václava – vyjádření KSSPPOP Plzeň k e stavebním úpravám objektu.

⁴²⁴ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. Okresní úřad Domažlice: Rozhodnutí o poskytnutí státního účelového příspěvku...Ze dne 12. 9. 2001 a ze dne 21. 9. 2001.

v Domažlicích na žádost římskokatolické církve opravy vnějších fasád, odvodnění a odvětrávání kostela.⁴²⁵ Investorem oprav bylo Občanské sdružení Brůdek.⁴²⁶

Když přijdete na místo, naleznete schránku s pamětní knihou, ve které se můžete dočíst např., jak na jiného návštěvníka na místě kostela dýchá historie a zapsat vaše myšlenky a dojmy. Vývěska vedle kostelíka nás informuje i o nejnovějších úpravách: 2009 – Obnova fasádní barvy, 2008 – okopání a obnova omítky lodě, 2007 – okopání a obnova omítky sakristie a další. Je tedy jasné nejen na pohled, že se Občanské sdružení Brůdek, které je pod vývěskou podepsáno o kapli stará.⁴²⁷ Kostelík patří nyní Římskokatolické farnosti Mrákov, občanské sdružení nad ním drží patronát. V minulých letech se zde konaly Noc kostelů, adventní koncerty a mše na svátek sv. Václava.⁴²⁸ I kaple v Brůdku se ocitla v zájmu Toulavé kamery České televize a byla jí věnována jedna reportáž.⁴²⁹

⁴²⁵ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. Městský úřad Domažlice. Závazné stanovisko. Zn. OKS-8773/07-26536/2007/Web. Ze dne 7. 9. 2007.

⁴²⁶ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2044 – Kaple sv. Václava. Věc: Plzeňský kraj, okres Domažlice, Brůdek, o. Všeruby, pozemek st. parc. č. 36 k. ú. Brůdek, kaple sv. Václava (kulturní památka, r. č. 33569/4-2044 ÚSKP), rekonstrukce vnějších omítek, obnova systému větracích šachet, vyjádření k záměru.

⁴²⁷ Zdroj: Vývěska u kostela.

⁴²⁸ Z emailové korespondence s obecním úřadem Všeruby.

⁴²⁹ Kostelík na Brůdku. *Toulavá kamera* [online]. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://toulavakamera.ceskatelevize.cz/article.asp?id=3047>

3.8 FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE LOUČIM

Ves Loučim nalezneme na pomezí domažlického okresu. Zhruba 2,5 kilometrů jej dělí od poutního místa Dobrá Voda, podobnou vzdálenost překleneme i z Pocinovic. Kostel stojí na návrší na okraji vsi a je její malebnou dominantou.

3.8.1 HISTORIE

Farní kostel Narození Panny Marie v Loučimi je gotického založení z první poloviny 14. století a jde o stavebně historicky cennou stavbu. Její řešení sklenutím hlavní lodi na střední pilíř, je pravděpodobně prvním tohoto typu v Čechách.⁴³⁰

Poprvé se jako farní uvádí v roce 1357.⁴³¹ V roce 1404 byla při kostela nákladem bratrů Viléma a Svojmíra Trubců pánů na Příchovicích a Kvíčovicích založena kaple sv. Kateřiny.⁴³² Hranolová věž mohutné konstrukce je mladší. Byla ke kostelu přistavěna v 16. století.⁴³³ K jeho založení se váže pověst, dle které měla kostel postavit obří rodina. A když ze vsi odcházeli, se všemi se rozloučili, a proto se ves jmenuje Loučim.⁴³⁴

Gotická madona z loučimského kostela byla za husitských válek převezena do kostela v Neukirchenu v Bavorsku, kde je dosud.⁴³⁵ Někdy po roce 1760 nechal místní farář zhotovit její kopii.⁴³⁶ Ve stejné době proběhla úprava kostela, která trvala až do roku 1770. Během ní byla nalezena zazděná v sakristii účetní kniha kostela, která dopomohla k opravě, neboť se zde našel záznam o uschování peněz v konsistoriální pokladně. Tato suma pak pomohla chrám poničený během třicetileté války opravit.⁴³⁷

⁴³⁰ LÍBAL, Dobroslav. *Urbanistický a architektonický fenomén středověkých západních Čech*. In *Minulostí západočeského kraje XX*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 141.

⁴³¹ KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Domažlice: Vlastním nákladem, 1939, s. 58.

⁴³² KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 482.

⁴³³ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 57.

⁴³⁴ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 106.

⁴³⁵ Tamtéž.

⁴³⁶ Tamtéž.

⁴³⁷ KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 483.

Později byl kostel opravován ještě v roce 1908.⁴³⁸ V 60. letech 18. století také pro kostel zhotovil domažlický sochař František Ringelhahn kvalitní zařízení.⁴³⁹ V roce 1926 získal kostel nový zvon, který nahradil válečné konfiskace.⁴⁴⁰

V roce 1946 se chystala sbírka pro obnovu kostela.⁴⁴¹ Na podporu již započaté rekonstrukce posílali peníze také rodáci, kteří se usadili v Americe.⁴⁴² V roce 1969 bylo rozhodnuto o celkové opravě kostela, která zahrnovala novou fasádu a omítky i opravu oken. Celá tato oprava se prováděla za pomoci místních svépomocí.⁴⁴³

3.8.2 NAROZENÍ PANNY MARIE

Patří mezi nejstarší mariánské svátky. Skutečný den narození Panny Marie samozřejmě znám není, ale jako svátek je svěcen 8. září již v 5. století v Jeruzalémě v den posvěcení baziliky postavené na údajném místě jejího narození. Přes všechny změny ve slavení svátků tento zůstal ve svém datu nezměněn a v celé církvi je takto slaven od 7. století.⁴⁴⁴ Papež Sergius I. jej tehdy připojil k dalším dvěma svátkům k počtě Panny Marie a zavedl pro ně procesí z Fora Romana k bazilice Panny Marie Větší.⁴⁴⁵

⁴³⁸ NOVÁKOVÁ, Marcela. *Chrámky a kostely Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Reader's Digest, 2011, ISBN 978-7406-181-3, s. 193.

⁴³⁹ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 174.

⁴⁴⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Loučim. Inv. č. 74. Zpráva o kolaudaci. 16. 10. 1926 Praha - Vyšehrad.

⁴⁴¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Loučim. Inv. č. 74. Osobní dopis. 31. 8. 1946 Loučim.

⁴⁴² Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Loučim. Inv. č. 74. Dar kostelu. 1. 4. 1946 Cedar Rapids, Iowa.

⁴⁴³ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Pavlíková. Věc: Loučim – kostel Nar. P. Marie – pokyny pro stavební úpravy. Uloženo: Národní památkový ústav v Plzni.

⁴⁴⁴ ŠVUBOVÁ, Helena. *Mariánské svátky během liturgického roku*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, ISBN 987-80-7266-299-9, s. 33.

⁴⁴⁵ O'DONNELL, Christopher. *Slavíme s Marií. Matka boží v liturgii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 138.

Tradice tohoto svátku věří, že se Panna Marie narodila bez zátěže dědičného hříchu. Je provázena Duchem Svatým, neboť jí byla od prvotního hříchu uchráněna a posléze se stala jeho nevěstou.⁴⁴⁶

3.8.3 POUTĚ K PANNĚ MARIÍ

Loučimský kostel je jako poutní místo opět trochu netradiční, neboť obnovený zvyk putovat do Loučimi není nikterak starý, i když má staré kořeny.

Ve středověku šlo o jedno z nejvíce navštěvovaných poutních míst kraje a bylo cílem okázalých poutí.⁴⁴⁷ Připomínám, že žádné z ostatních popisovaných ještě nestálo. Později ustoupilo do pozadí hlavně proto, že přišlo o svou madonu, která byla hlavním předmětem zdejšího uctívání. Roli mohlo hrát i vybudováním blízkých barokních poutních lokalit.

Naopak se ale zhusta navštěvoval klášter Neukirchen bei Heiligen Blut, který byl pro české věřící od 17. století velmi oblíbenou destinací. Putovalo se zejména za pannou Marií loučimskou, která zde byla vystavena. Dostala se sem během husitských válek. V roce 1420 se dle pověsti podařilo jedné místní ženě ukrýt loučimskou madonu, které se jako modly chtěli zmocnit husité. Odesla ji do Bavorska, kde ji ale nakonec husitský hejtman objevil a chtěl zničit. Nejprve ji vhodil do pramene, ale socha se vrátila zpět, a tak tasil meč a chtěl sošku rozseknout. Z její hlavy vytryskla krev a útočník byl znehybněn na svém místě, dokud neuznal svou chybu.⁴⁴⁸

Je možné, že se v malém množství putovalo i ke kopii sochy v loučimském kostele z 18. století, ale je to domněnka ničím nepodložená, založená jen na paralele vzniku poutních míst při kopiích známých madon. Avšak ani na začátku 20. století o ní nehovoří žádná literatura ani pramen. Julius Košnář na počátku 20. století uvádí poutní tradici k Panně Marii Loučimské ale dodává, že zvyk putovat k zmíněné soše se jejím přenesením přesu-

⁴⁴⁶ ŠVUBOVÁ, Helena. *Mariánské svátky během liturgického roku*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, ISBN 987-80-7266-299-9, s. 33.

⁴⁴⁷ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 174.

⁴⁴⁸ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 107.

nula s ní do Neukirchen bei Heiligen Blut, neboť právě jí se chtěli poutníci poklonit.⁴⁴⁹ První zmínka o pouti, kterou se mi podařilo dohledat, je z roku 1946, není zde ale jisté zda nejde o pouť ze zasvěcení tedy posvícení, což se zdá jako pravděpodobné.⁴⁵⁰

První poutníci z Čech po komunistickém období dorazili do Neukirchenu 9. 5. 1990 s loučimským farářem P. Vladislavem Syslem.⁴⁵¹ Dnes se pořádají vzájemné poutě mezi Loučimi a Neukirchenem – čeští věřící putují do Neukirchenu a obráceně.⁴⁵²

Neukirchen navštěvují čeští věřící při pěších poutích 1. května a 10. listopadu. V Loučimi se poutní mše slouží nejprve na velikonoční pondělí a druhá v neděli po svátku Narození Panny Marie.⁴⁵³ V roce 2009 při 20. výročí této tradice se poutní pobožnosti účastnily čtyři stovky věřících z Čech i Bavorska.⁴⁵⁴

3.8.4 POPIS MÍSTA

Kostel Narození Panny Marie je stavba podélného půdorysu. Na obdélnou loď navazuje pětiboce uzavřené kněžiště, k němuž v severním boku přiléhá na místě sakristie - kaple sv. Kateřiny také s pětibokým závěrem. Průčelní věž čtvercového půdorysu je jen o málo užší než loď kostela.

Fasáda je hladká bílá, jen ostění lomených oken jsou armorované kamennými kvádry stejně jako jednou odstupněné opěráky, které přiléhají ke kněžišti a severnímu boku kostelní lodi opírají. Do věže opatřené vysokou jehlancovou střechou vede od severu lomený okosený portálek. Ostatní vstupy do kostela jsou prosté obdélníkové bez ostění. Zajímavý je půlkulatý přístavek s několika malými okénky podobný nedostavěné věžičce v polovině jižní strany lodi, ve kterém je umístěno schodiště.

⁴⁴⁹ KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 483.

⁴⁵⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Loučim. Inv. č. 74. Osobní dopis. 31. 8. 1946 Loučim.

⁴⁵¹ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 107.

⁴⁵² Tamtéž.

⁴⁵³ Poutě ve farnosti. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/poute-ve-farnosti/>

⁴⁵⁴ Pouť k Panně Marii Loučimské. *Domažlický deník.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/pout-k-panne-marii-loucimske20090519.html

Klenbu kněžiště tvoří jedno pole křížové žebrové klenby meziklenební žebro a šestipaprscitý závěr. Loď je zaklenuta na střední polygonální pilíř - při kněžišti klenbou obkročnou systémem tří trojdílných polí, na západní dvěma obdélnými poli křížovými. Všechna žebra jsou jednoduše vyžlabená. Klenbu kaple tvoří jedno klenební křížové pole, meziklenební žebro a šestipaprscitý závěr. Na klenbě se zachovala původní polychromie. Na západě nad hlavním vchodem se nachází kůr s varhanami podepřený dvěma úzkými sloupy. Stěny jsou zdobeny dalšími náboženskými obrazy. Na levé stěně je vpředu zavěšena barokní kazatelna. Naproti ní ukřižovaný Kristus. Kostel je vybaven jednoduchými lavicemi.

Dnes je kostel i přilehlý hřbitov udržovaný v dobrém stavu. Je zde vidět pravidelná údržba a čistota. V době mé fotografické návštěvy dokonce právě místní uklízeli okolí svatostánku. Na prostranství před kostelem a hřbitovem směrem k pozemní komunikaci se tyčí čtyři památné lípy až 190 let staré, mezi nimiž stojí socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1818.⁴⁵⁵

3.8.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Kostel v Loučimi dnes spadá pod faru ve Kdyni, neboť farnost Loučim je ke kdyňské přifařena. Ve svatostánku jsou vedeny pravidelné nedělní bohoslužby. Celkově je dnes kostel na první pohled v dobré kondici, jak z vnější tak i z vnitřní strany.

V současnosti prošel kostel několika údržbami. Pro zajímavost uvádím tu z roku 1991, kde se ošetřoval kostel, tedy jeho dřevěné části od napadení červotočem.⁴⁵⁶ Na rok 1997 získala farnost na opravu kostela od státu účelový finanční příspěvek na záchranu kostela. Příspěvek byl určen na opravu střechy.⁴⁵⁷ Pro rok 2011 byla naplánována restaurace vstupního portálu kostela,⁴⁵⁸ upraven byl přilehlý hřbitov a opraveno také kamenné

⁴⁵⁵ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 174.

⁴⁵⁶ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Památkový ústav v Plzni. Oznámení ze dne 7. 11. 1991.

⁴⁵⁷ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Okresní úřad Domažlice. Rozhodnutí o poskytnutí státního účelového příspěvku ze dne 8. 12. 1997.

⁴⁵⁸ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Městský úřad Domažlice. Protokol o ohledání na místě ze dne 26. 10. 2011.

oplocení celého areálu.⁴⁵⁹ Kamenná zídka kolem hřbitova byla předtím opravována již jednou v roce 1996.⁴⁶⁰ Prostředky použité k opravám v letech 1995-1998 přinesla zejména kdyňská farnost a přispěl také stát.⁴⁶¹

Velká slavnost spojená se mší svatou v kostele se konala v roce 2007 v souvislosti s 650. výročím založení obce.⁴⁶² A probíhají zde i jiné kulturní akce. Zahrál si zde písničkář Jaroslav Hutka na svém koncertě v roce 2009.⁴⁶³ Lze tedy konstatovat, že kostel je pravidelně využíván a udržován a je o něj dobře postaráno. Je skutečnou živou památkou.

⁴⁵⁹ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Městský úřad Domažlice. Závazné stanovisko ze dne 25. 3. 2011.

⁴⁶⁰ NPÚ v Plzni. Spisový archiv. Složka 2133 – Areál kostela Narození Panny Marie. Okresní úřad Domažlice. Rozhodnutí ze dne 7. 6. 1996.

⁴⁶¹ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 57.

⁴⁶² Loučím oslaví 650 let také srazem rodáků. *Domažlický deník.cz* [online]. 2007 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/loucim_oslavy20070730.html

⁴⁶³ Hutka zahrál v loučimském kostele. HUSPEK, Zdeněk. *Domažlický deník.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/hutka-zahrал-v-loucimskem-kostele20090519.html

3.9 KAPLE SV. VOJTĚCHA A FARNÍ KOSTEL SV. VOJTĚCHA MILAVČE

Ves Milavče leží 5 kilometrů severním směrem od Domažlic. Známa je jak svými pravěkými dějinami, tak právě i vojtěšskou legendou. Kapli i kostel najdeme ve středu vsi přibližně dvě stě metrů od sebe.

3.9.1 HISTORIE

Dle pověsti zde vytryskl zázračný pramen přímo přičiněním svatého Vojtěcha.⁴⁶⁴ Blízko Milavče mělo dle tradice zastihnout sv. Vojtěch při návratu z Říma poselstvo nesoucí mu neradostnou zprávu o vyvraždění jeho příbuzných na Libici.⁴⁶⁵ Zarmoucen touto zprávou rozhodl se Vojtěch k odpočinku a na místě, kde odpočíval, vytryskl pramen.⁴⁶⁶ Spojena se s jeho návštěvou ještě jedna příhoda, při odpočinku mu měl do ucha zatroubit místní pastýř, sám ohluchl a později se zde platila tradice místo troubení při hnaní dobytka pouze práskat bičem.⁴⁶⁷ Jindy jsou obě legendy spojeny a po neblahém incidentu s pastýřskou trubkou vytryskl na místě pramen s vůle boží, aby se mohl zkoušený Vojtěch občerstvit.⁴⁶⁸

Zázračná studánka měla předpovídat zdraví. Když se z ní někdo napil a studánka se zakalila, bylo jisté, že na následky své nemoci zemře, pakliže zůstala čirá, vyléčil se, podle jiných pověstí však sám pramen uzdravoval.⁴⁶⁹ Věštění z této studánky uvádí například Bohuslav Balbín, který sám přiznává, že informaci přejal od Theobalda.⁴⁷⁰

Díky tradici byla nad studánkou roku 1653 postavena dřevěná kaple nahrazující původní zchátralé zastřešení.⁴⁷¹ Na jejím místě pak měla být r. 1677 postavena kaple dnešní. To že předchozí kaple skutečně stála, však není informace zcela potvrzená.⁴⁷²

⁴⁶⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1997, s. 11.

⁴⁶⁵ Tamtéž.

⁴⁶⁶ Tamtéž.

⁴⁶⁷ Tamtéž.

⁴⁶⁸ KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 511.

⁴⁶⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1997, s. 11.

⁴⁷⁰ BALBÍN, Bohuslav. *Krásy a bohatství České země*. Panorama: Praha, 1986, s. 123.

⁴⁷¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1997, s. 16.

⁴⁷² Tamtéž, s. 16.

Pro příliv poutníku se rozhodli domažličtí postavit v blízkém okolí kaple lázně, ale již po deseti letech musel být jejich provoz zastaven, neboť lázně prodělávaly.⁴⁷³ Za jejich provozu je spravoval J. Ničovský.⁴⁷⁴ Od roku 1787 objekt sloužil jako škola s bytem učitele a bytem duchovního správce zdejší lokalie.⁴⁷⁵ Dnes je zde obecní úřad a škola.⁴⁷⁶

Oblibu světce ve vsi dokládá i zasvěcení druhého milavečského svatostánku opět sv. Vojtěchu. Nový kostel byl samozřejmě mnohem lépe uzpůsobený pro bohoslužby než malá kaplička, proto byla tradice přenesena také k němu. Výstavba kostela svatého Vojtěcha probíhala v letech 1741 – 1748 stavitelem Spannbruckerem, který jej postavil na místě dřívější menší kaple.⁴⁷⁷ Malby v kostele provedl malíř Lux.⁴⁷⁸ Při stavbě se počítalo původně se dvěma věžemi v průčelí kostela. Na tuto realizaci, ale chyběly prostředky, a proto byla pro kostel až v roce 1831 dostavěna pouze věž jediná na vrcholku štítu.⁴⁷⁹ V meziválečném období byly pro kostel vyrobeny dva zvony zřejmě jako náhrada za válečné ztráty.⁴⁸⁰

V roce 1786 za podpory místních i domažlickým vznikla při kostele lokalie od roku 1888 povýšená na farnost,⁴⁸¹ která je zde až do současné doby. Kostel byl průběžně opraven a udržován i v době komunismu. V roce 1992 proběhla renovace fasád.⁴⁸²

⁴⁷³ Tamtéž, s. 17.

⁴⁷⁴ Tamtéž.

⁴⁷⁵ Tamtéž.

⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 11.

⁴⁷⁷ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 122.

⁴⁷⁸ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 60.

⁴⁷⁹ Tamtéž.

⁴⁸⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Milavče. Inv. č. 17-27. Odpověď na zadání zakázky. 25. 6. 1930 Chomutov.

⁴⁸¹ KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1, s. 122.

⁴⁸² VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 61.

3.9.2 SVATÝ VOJTĚCH A JEHO UCTÍVÁNÍ

Druhý pražský biskup z rodu Slavníkovců se narodil kolem roku 956 v Libici. Studoval na škole v Magdeburku a po smrti prvního biskupa Dětmara byl jmenován v roce 982 na pražský biskupský stolec.⁴⁸³

Během svých cest pro investituru a biskupské svěcení do Itálie a Mohuče se setkal s myšlenkami clunyského hnutí, které ho velmi ovlivnilo, nicméně bylo ve velkém rozporu s realitou v českých zemích.⁴⁸⁴ Pro tyto spory odešel z Čech. První cesta ho zavedla do Říma a po svém návratu založil Břevnovský klášter. I druhý exil vedl do Říma ovšem přes Uhry, kde se věnoval misiím. V Římě jej také zastihla zpráva o vyvraždění své rodiny.⁴⁸⁵

Po vyvraždění svého rodu se rozhodl přinést víru do Polska. Zemřel během této své misie k Prusům, v té době ještě pohanských. Polský kníže Boleslav Chrabrý vykoupil jeho tělo takovým množstvím zlata, jako světec vážil.⁴⁸⁶ Byl pohřben v katedrále v Hnězdně, odkud jeho ostatky uloupil v roce 1039 český kníže Břetislav a přenesl je do rotundy sv. Víta.⁴⁸⁷

Dva roky od své smrti byl Vojtěch uznán jako světec. V roce 1000 bylo nad jeho hrobem vyhlášeno arcibiskupství hnězdenské. V Čechách začal být uctíván až po v Břetislavově výpravě.⁴⁸⁸ Zobrazován je jako biskup se slavníkovskou růží, veslem nebo sedmi oštěpy v ruce. Je hlavním patronem pražské arcidiecéze.⁴⁸⁹

⁴⁸³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Kapitoly o církvi v minulosti a současnosti*. Plzeň: Park kultury a oddechu ve spolupráci s kulturním střediskem Plzeň-sever, 1991, s. 73.

⁴⁸⁴ SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 170.

⁴⁸⁵ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 571.

⁴⁸⁶ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Kapitoly o církvi v minulosti a současnosti*. Plzeň: Park kultury a oddechu ve spolupráci s kulturním střediskem Plzeň-sever, 1991, s. 73.

⁴⁸⁷ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X, s. 572.

⁴⁸⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Kapitoly o církvi v minulosti a současnosti*. Plzeň: Park kultury a oddechu ve spolupráci s kulturním střediskem Plzeň-sever, 1991, s. 73.

⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 74.

3.9.3 POUTĚ KE SVATÉMU VOJTĚCHU

V roce 1787 se stal svatý Vojtěch patronem města Domažlic a v té době do Milavčí z Domažlic zvláště v období sucha přicházela procesí a chtěla vyprosit déšť.⁴⁹⁰ V 18. století byl příliv poutníku zřejmě významný, když vedl až k vybudování lázní. Provoz lázní však probíhal pouze mezi lety 1775 - 85⁴⁹¹, lze tedy předpokládat, že i když místo bylo navštěvováno ne tak hojně, aby mohly lázně prosperovat.

Na počátku 20. století se zřejmě poutní tradice zřejmě omezila více na lokální úroveň, neboť v průvodcích z této doby není zmiňována, ale poutě na jiných místech zapsány jsou.⁴⁹² Je však jisté, že nezmizela zcela, neboť ji potvrzuje Julius Košnář a dodává, že hlavní proud byl soustředěn k farnímu kostelu.⁴⁹³ A ve 30. letech dokonce žádá místní farář o povolení sloužit během poutě dvě bohoslužby.⁴⁹⁴

V současnosti je tradice opět živá a je uvedena jak samotnou diecézí tak i ve větších přehledů poutních míst. Velká pouť se zde konala v roce 1997 při tisíciletém výročí mučednické smrti sv. Vojtěcha. K této oslavě sem byly přineseny i ostatky světce.⁴⁹⁵ Svátek svatého Vojtěcha připadá na 23. 4.

3.9.4 POPIS MÍSTA

Kaplička Vojtěška je centrální šestiboká kaple se studánkou, zakrytá jehlancovou střechou. Nároží jsou zvýrazněna lisenami, které tvoří rámce jednotlivých stěn. Polokruhově zavřená okna jsou zvýrazněna bílým rámováním stejně jako vstup.

⁴⁹⁰ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 190.

⁴⁹¹ NOVÁKOVÁ, Marcela. *Turistická encyklopedie České republiky*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2010, ISBN 978-80-7406-106-6, s. 404.

⁴⁹² Např. Žuvniček, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927, s. 131.

⁴⁹³ KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903, s. 513.

⁴⁹⁴ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Farní úřad Milavče. Inv. č. 17-27. Povolení binace. 13. 4. 1934 Mrákov.

⁴⁹⁵ VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001, s. 61.

Uprostřed kaple dominuje šestiboce orámovaná studánka s ozdobnou krycí mřížkou. Vedle je postaven jednoduchý stolec, nad nímž nalezneme nástěnný obraz, který zobrazuje vyrušení odpočívajícího Vojtěcha pasáčkem. Interiér je prostý bíle vymalovaný se žlutě zvýrazněnými rohy. Ty jsou ztvárněny do podoby čtyřhranných polosloupů ve dvojicích bez patek i hlavic, na které navazuje klenba. Poslední ozdobou kapličky je cedule informující o opravě kapličky místními v roce 1985. Je zde seznam lidí, kteří přiložili ruku k dílu a společně zde odpracovali 880 hodin.

Kostel je barokní stavba podélné dispozice s užším trojboce uzavřeným presbytářem. Zajímavé je průčelí projmuté do mírného oblouku. Štíhlá věž s jehlancovou střechou je umístěna v ose fasády průčelí přímo nad vstupním portálem, nad kterým je v nice vystavena socha patrona sv. Vojtěcha. Střecha kostela je sedlová.

Fasády jsou členěny jednoduchými pilastry s nezdobenou hlavicí. Okna jsou dvojího typu kasulová a půlkruhová okna, oboje rámuje neprofilované šambrány.

Štukatérská výzdoba a úprava interiéru svatyně je zpracovaná náročněji. Plackovou klenbu lodi prostupuje 8 lunet svedených do bohatě profilovaných pilastrů. Stěny a strop lodi zdobí výjevy ze života sv. Vojtěcha. Na kruchtě v zadní části kostela vedou po obou stranách schody.

3.9.5 DNEŠNÍ VYUŽITÍ

Kapličku i kostel spravuje římskokatolická farnost Milavče s vlastním farářem. Ten současný farář František Kaplánek zde slouží od roku 1998.⁴⁹⁶

V roce 2001 obec požádala o povolení oprav kapličky, které Okresní úřad schválil. Díky tomu byla opravena střecha a krovy a osazeny nové dveře, které jsou přesnou kopií původních.⁴⁹⁷ Kaple je udržována a byla jsem svědkem toho, že pro místní vodu se jezdí i s kanystry. I velký kostel je udržován v dobrém stavu a slouží k pravidelným nedělním bohoslužbám. Obě budovy jsou v dobrém technickém stavu. Jejich okolí je čisté a je zřejmé,

⁴⁹⁶ Z historie fary v Milavčích. *Milavče. Oficiální stránky obce*. [online]. 2005 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.milavce.cz/view.php?cislocianku=2009062401>

⁴⁹⁷ Okresní úřad Domažlice. Rozhodnutí. RK/OUUDO10575/2001. Ze dne 12. 7. 2001. Uloženo NPU, složka 2144- Kaple sv. Vojtěcha.

že zde probíhá pravidelná údržba. Stejně tak je v dobré kondici i bývalá lázeňská budova, kde je nyní škola a úřad.

Pro doplnění přidávám ještě informaci o místním dětském pěveckém souboru, který se podle kapličky jmenuje Vojtěškáček, a působí zde od roku 2011.⁴⁹⁸

⁴⁹⁸ Víťáme Vás na stránkách Dětského chodského kroužku Vojtěškáček z Milaveč. *Vojtěškáček* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://vojteskacek.webnode.cz/>

4 ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo popsání a zdokumentování poutních míst na Domažlicku. Zaměřila jsem se pouze na místa dnes existující. Proto jsem vynechala dvě zajímavá leč dnes již zaniklá místa, a to dvě kaple v Horšovském Týně. První z nich je loretánská kaple, na jejímž místě dnes stojí zdevastovaná stavba pavilonu. Druhá se nacházela na Šibeničním vrchu. Šlo o kapli Panny Marie Lourdské, kterou dnes upomíná z kamenů vykládaný půdorys a rozhledna poblíž.

Pevné pro mě byly také hranice bývalého domažlického okresu, ačkoliv jen málo kilometrů od nich leží zajímavé lokality, jakými jsou například téměř zaniklá ves Červené Dřevo s dnes zaniklou poutní kaplí, bývalé poutní místo a dnes vyhlídková věž Bolfánek u Chudenic, či Křížový vrch u Stodu.

Jako sporné a spíše nepravděpodobné jsem vyhodnotila určení kostela sv. Vavřince na štítarském hradišti jako poutního, neboť jej uvádí pouze jediný zdroj, a to propagační materiál Nejznámější poutní místa Domažlicka a jinde jako poutní uváděn není. Proto jsem se rozhodla jej do práce nezařadit.

Podobnou otázku jsem si kladla u zařazení farního kostela Narození Panny Marie v Loučimi, kde se poutní tradice obnovila po delší odmlce v současné době. Právě tato anomálie mi však přišla jako dobrý námět ke studiu a nakonec jsem se rozhodla kostel mezi poutní místa zahrnout. Trochu odlišné dilema jsem řešila i u kaple svatého Václava na Brůdku. Zde podotýkám, že hlavní lákadlo kostelíka je samozřejmě jeho slavná (a nedoložená) historie a zdá se mi, že i v minulosti lákala víc, než poutní zvyky.

Při prezentaci poutních míst jsem zvolila pevný řád sestavený z pěti podkapitol, který jsem použila u všech lokalit. V první řadě jsem popsala historii místa i s pověstmi k místům se vážícím, neboť je v nich většinou ztvárněn impulsem pro zvláštní uctívání místa. Poté jsem se zabývala zasvěcením kostela, vznikem tradice daného svátku a způsobu uctívání světců v římskokatolické církvi. Tuto část jsem vynechala u kostelů, kde by se kapitola znovu opakovala z důvodu stejného zasvěcení.

Třetí oddíl pojednal o průběhu tradice putování k jednotlivým místům. Zde jsem se snažila vystopovat, jak zachytil poutě tisk a literatura v různých dobách, a také zda a jak

zvyky přetrvávají. Velmi mi při tom pomohly současné i historické turistické průvodce. Jsem ráda, že výsledkem pátrání je hlavně zjištění, že při všech lokalitách dosud poutní tradice žije.

Poté jsem místo popsala z hlediska architektonického jeho výzdoby, interiéru a okolí. Sice na posledním místě, nikoliv však v poslední řadě mne zajímal dnešní stav a využití lokality. Zde je pro mě velmi pozitivní zjištění, že většina kostelů se využívá k církevním úkonům, ale některé se staly navíc i součástí kulturního života místních, stejně jako v minulosti. Pozitivem je též fakt, že všechny lokality si uchovaly poutní tradici, i když u některých jako je třeba sv. Barbora, nebo Anna na Vršíčku je to prozatím jediná aktivita, která se zde koná. Může být impulsem pro nové projekty a nastartovat tak budoucnost těchto zanedbaných kostelů. Pevný řád jsem aplikovala zejména kvůli přehlednosti, snazšímu vyhledávání i možnostem srovnávání jednotlivých míst čtenářem.

Fotografie, které v příloze dokládají současný stav svatostánek, jsem ve čtyřech případech doplnila o snímky fotoarchivu Národního památkového ústavu v Plzni. Zvolila jsem takové, které dokumentují technicky špatný až havarijní stav, abychom je mohli porovnat se současností.

Poutních míst na Domažlicku jsem identifikovala devět, což je docela velký počet. Šlo o kraj spíše chudý, zaměřený hlavně na zemědělskou výrobu a víra zde hrála důležitou roli. Podíváme – li se na mapu, nejsou rozmístěna příliš rovnoměrně. Velký počet je jich koncentrován na jihu okresu poblíž Všerubského průsmyku. Jde zřejmě jak o větší zalidnění průsmyku oproti severnějším polohám, kde se rozkládá Český les a také o dominanci Vavřinečku pro okolí Domažlic, který pokud to tak lze říci byl z mého pohledu asi nejvýznamnějším poutním místem Domažlicka.

Je nutno pak ještě říci, že každé z popisovaných míst je spíše lokálního významu. Žádné nedosáhlo slávy velkých poutních center, do kterých se stahují poutníci z celých Čech, jako je Svatá Hora, Velehrad nebo Stará Boleslav.

Mou největší touhou by samozřejmě bylo, aby byl tento text inspirací pro obnovu a starost nejen o poutní místa. Sama dnes přemýšlím, jakému občanskému sdružení nabídnu pomoc. Obdivuji totiž tu práci dobrovolníků, kterým není osud našeho okolí lhostejný.

5 SUMMARY

My thesis deals with pilgrimage places at Domažlice region. It describes by detail separate places, acquaints their history and details its pilgrim tradition and rituals.

First part of thesis describes historical evolution of pilgrimage in Czech, traditions and craftsmanship, connected to this topic. It finishes by a brief description of realisation of system of Church administration of the region.

The core of the thesis is divided to segments dedicated to each place of pilgrimage. The main aim was to describe the continuance of pilgrimage tradition to each churches. I concentrated also on recent evolution of the churches and the traditions.

I describe nine places, which can be labeled as targets of pilgrimage. The interesting discovery was the fact, that all these places have still active pilgrimage tradition, although majority of them is not used for other religious happenings during liturgic year. In addendum I documented the state of the churches and their surrounding.

6 SEZNAM LITERATURY

Prameny:

Národní památkový ústav v Plzni. Spisový archiv. (celé složky)

2259 - kostel sv. Anny, poutní,

2077 - areál kostela sv. Anny,

4822 - kaple Bolestné P. Marie, s kříž. cestou,

2004 - kaple sv. Vavřince,

2044 - kaple sv. Václava,

2144 - kaple sv. Vojtěcha,

4028 - kaple sv. Barbory,

2133 - areál kostela Narození Panny Marie.

Národní památkový ústav v Plzni. Fotoarchiv (fotografie kostelů)⁴⁹⁹

Dobrá Voda u Pocinovic

Loučim

Všekary

Všeruby

Brůdek

H. Týn

Milavče

Fondy SOKA Domažlice se sídlem v H. Týně

Administrativní úřad Svatá Anna (Všeruby), FÚ SV. Anna Inv. č. 29 – 79

30 - Jednací protokol 1908 - 1921

78 -1889

FÚ SV. Anna Inv. č. 80 - 97

86 - 1897

87 - 1898

96 - 1907

⁴⁹⁹ Řazeno pouze podle obcí. Jednotlivé stavby nemají svou vlastní složku.

Farní úřad Loučim, FÚ Loučim Inv. č. 71 - 74, K1, 74 - Hospodářská agenda
73 - Osobní spisy

Farní úřad Milavče, Inv. č. 17 -27, 17 - 1931-40.
19 - Školství

Arciděkanský úřad Horšovský Týn, Inv. č. 44 Kniha odsloužených mší

Arciděkanský úřad Domažlice, Inv. č. 10 Kniha ohlášek

Vikariátní úřad Domažlice, K1, Inv. č. 6, Hospodářská agenda

Literatura:

BALATKA, Břetislav a kol. Chodsko. Český les. Praha: Olympia, 1987.

BALBÍN, Bohuslav. *Krásy a bohatství České země*. Praha: Panorama, 1986.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Kapitoly o církvi v minulosti a současnosti*. Plzeň: Park kultury a oddechu ve spolupráci s kulturním střediskem Plzeň-sever, 1991.

BOHÁČ, Zdeněk. *Poutní místa v Čechách*. Praha: Debora, 1995, ISBN 80-85923-07-6.

BUKAČOVÁ, Irena a kol. *Památky Plzeňského kraje*. Plzeň: Plzeňský kraj – odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, 2004.

Být poutníkem v dobách minulých a dnes: sborník příspěvků z mezinárodní konference Poutní cesty na Šumavě. Zavlekov: AgAkcent pro město Hartmanice, 2010, 95 s. ISBN 978-80-87018-12-5.

DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Plzeňský kraj*. Praha: Knižní klub, 2011, ISBN 978-80-242-3162-4, s. 174.

DIBELKOVÁ, Irena. *Navštivte poutní místa v Čechách*. Praha: Olympia, 2004, ISBN 80-7033-844-X.

Diecéze plzeňská. *Deset let plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2003.

Dobrá Voda u Pocinovicích. Domažlice: Chodské nakladatelství – Josef Haas, 1992, ISBN 80-900202-6-7.

DUFEK, Max. *Průvodce po Domažlicích a okolí*. Domažlice: Klub českých turistů, 1897.

Staré stezky - Poutní cesty. Soubor referátů. Duben 1999. Brno: Památkový ústav v Brně, 1999.

Farní listy. Týdeník farností Domažlice, Milavče a Klenčí pod Čerchovem. Domažlice: Farnost Domažlice. Ročníky 2008, 2009, 2011, 2012.

- GRYC, Stanislav – MUŽÍK, Petr. *Archivy orgánů římskokatolické církevní správy v obvodu ONV Domažlice. 1581-1951*. Skupinový inventář. Okresní archiv Domažlice, 1976, ev. č. 26..
- GRYC, Stanislav – KUNEŠ, Václav – THOMAYER, Luděk. *Paměť domů*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2005.
- HANZAL, Josef. Církevní poměry v západních Čechách v druhé polovině 16. století. In *Minulostí západočeského kraje XXIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1987, s. 89-102.
- HEROUTOVÁ, Marie - LÍBAL, Dobroslav. *Pasportizace okresů Západočeského kraje. Okres Domažlice*. Plzeň: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Plzni, 1981.
- HOSTAŠ, Karel. O poustevnách v Pošumaví. In *Vlastivědná knihnice Klatovska*. Klatovy: Nákladem OT. Čermáka, 1936- 1937, s. 28.
- HOLÝ, Jan P. Třináct domažlických zastavení. Domažlice: Domažlice, 1994, nečíslováno.
- HULAKOVSKÝ, J. E. *Stoleté jubileum trvání biskupství budějovického*. Praha: Cyrilo-methodějská tiskárna, 1886.
- Chodskem od Vavřínečka ke Korábu do kraje Wenigů*. Domažlice: Národohospodářský sbor jihočeský, 1939.
- JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Československá akademie věd, 1956.
- Katalog diecéze českobudějovické L. P. 1981*. České Budějovice: Kapitulní konzistoř v Českých Budějovicích, 1981.
- KAJER, Jiří. *Památníček ze slavné chodské pouti*. Praha: Nakladatelství Edv. Fastra, 1945.
- KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé Hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945.
- KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti*. Praha: Lika klub, 2009, ISBN 978-80-86069-52-4.
- KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí Domažlické farnosti*. Plzeň: LAIWA PRESS, 1991.
- KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, ISBN 978 – 80 – 254 – 5441 – 1.
- KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Nakladatelství V. Kotrba, 1903.
- KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Vlastním nákladem, 1939.
- KUNEŠ, Václav. *Kostel svaté Anny na Vršíčku*. Horšovský Týn: Město Horšovský Týn, 2007.

- KUNEŠ, Josef a kol. *50 let chodských slavností*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa 2005, ISBN 80-86125-61-0.
- LÍBAL, Dobroslav. *Domažlický okres ve středověku*. Domažlice: Muzeum Chodska, 1998.
- LÍBAL, Dobroslav. Urbanistický a architektonický fenomén středověkých západních Čech. In *Minulostí západočeského kraje XX*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 133 – 143.
- MAUR, Eduard. *Chodové. Historie a historická tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1984.
- MATHON, Placidus Johanes. *Život nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie a její panického chotě sv. Josefa, patrona církve svaté, dědice země české, ochránce císař. rodu Habsburků. Kniha II*. Brno: Knihotiskárna Rajhradských Benediktinů, 1884.
- MUSIL, František. *Rok Mariánský*. Praha: Sv. Jánské Dědictví, 1891.
- Na cestě do nebeského Jeruzaléma: poutnictví v českých zemích ve středoevropském kontextu*. Editor Jiří Mihola. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010, ISBN 978-80-7028-359-2.
- NOVÁKOVÁ, Marcela. *Chrám a kostel Čech, Moravy a Slezska*. Reader's Digest: Praha, 2011, ISBN 978-7406-181-3.
- NOVÁKOVÁ, Marcela. *Turistická encyklopedie České republiky*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2010, ISBN 978-80-7406-106-6.
- O'DONNELL, Christopher. *Slavíme s Marií. Matka boží v liturgii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- OHLEK, Norbert. *Cestování ve středověku*. Praha: H&H, 2003, ISBN 80-86022-90-0.
- OHLEK, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-510-0.
- POTUŽÁKOVÁ, Jana – PRAŽAN, Jan. *Čeští patroni*. Plzeň: Biskupství plzeňské a Západočeská galerie, 1997, nečíslováno.
- VOHRADSKÝ, Josef. *Pošumavím k Chodsku*. Klatovy: Krajské ústředí osvětových sborů, 1940.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Památná místa Všerubského průsmyku*. Plzeň: Typos, 1990.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Nejznámější poutní místa Domažlicka*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1992, nečíslováno.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, ISBN 80-86125-69-6.

- PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Historicko – turistický průvodce č. 9. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Městským kulturním zařízením v Horšovském Týně 1998. ISBN 80-901877-6-5.
- Průvodce Kdyňskem na Šumavě*. Kdyně: Nákladem Klubu českých turistů ve Kdyni, 1925.
- RANDA, Hippolyt. *Milostná matka svatá Anna s popisem poutního místa na Tannaberku za Novou Kdyní v západní Šumavě*. Vlastním nákladem: nedatováno.
- RANDA, Hippolyt. *Chodové a jejich osudy*. Domažlice: Karel Prunar, 1887.
- RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002, ISBN 80-86367-24-X.
- ROYT, Jan. *České nebe*. Havlíčkův Brod: Okresní vlastivědné muzeum, 1991.
- SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.
- STAŠEK, Bohumil. *Kázání na pouti u svatého Vavřínečka*. Praha: Vyšehrad, 1939.
- ŠEBKOVÁ, Vlasta Pavla. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce*. Domažlice: Nákladem V. P. Šebkové, 1936.
- ŠKAMPA, Miroslav. *Sakrální stavby Horšovského Týna*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2009, bakalářská práce.
- ŠVUBOVÁ, Helena. *Mariánské svátky během liturgického roku*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, 987-80-7266-299-9.
- VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých a království Českém od pravěku do počátku XIX. Století. XVII. Politický okres Domažlický*. Praha: Archaeologická komise, 1902.
- VODĚROVÁ, Hana a kol. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011, ISBN 978-80-904310-4-1.
- VYŠOHLÍD, Zdeněk – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Čím ožívá krajina*. Plzeň: Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity, 2001.
- WENIGER, Václav. *Dobrá voda u Pocinovic*. Kdyně: Konweg, 1992.
- WENIGER, Václav. *Poutní kostel svaté Anny na Tanabergu*. Konweg, 1998.
- ZÁVACKÁ, Věra. *30 let chodských slavností*. Domažlice: Domažlice, 1985.
- ŽUVNÍČEK, Josef. *Nový průvodce Chodskem*. Domažlice: Nákladem Klubu českých turistů v Domažlicích, 1927.

Internetové zdroje:

Informace o sdružení. *Tanaberk* [online]. 2008 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z:

<http://www.tanaberk.cz/o-nas/>

Vikariát domažlický. *Plzeňská diecéze* [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z:

<http://www.bip.cz/dieceze/vikariaty/vikariat-domazlicky/>.

Poutě ve farnosti. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z:

<http://www.farnostkdyne.8u.cz/poute-ve-farnosti/>.

Pouť na Tanaberku 2012. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z:

<http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/pout-na-tanaberku-2012/>.

O pouti v místech kde nebývají kolotoče [online]. Domažlice, 2008, 24. 9. 2008 [cit. 2013-

04-12]. ISSN 1210–9215. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/o-pouti-kde-nikdy-nebyvaji-kolotoce20080924.html

První svaté přijímání na Tannaberku. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-12].

Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/prvni-svate-prijimani-na-tannaberku-2012/>.

Nový kulturní projekt upozorní na zaniklé či ohrožené kostely v Plzeňském kraji. *Regio-*

ny24.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.regiony24.cz/26-167417-novy-kulturni-projekt-upozorni-na-zanikle-ci-ohrozene-kostely-v-plzenskem-kraji>.

O nás. *Zachraňme dominanty* [online]. 2011 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z:

<http://www.zachranme-dominanty.cz/o-nas>.

Občanské sdružení. SYNDIKUS HEREDITAS. *Kostel sv. Barbory* [online]. rok vydání nezná-

mý [cit. 2013-03-19]. Dostupné z:

http://www.barbara.jex.cz/?utm_source=najisto.centrum.cz&utm_medium=referral

Kostelík na Brůdku. *Toulavá kamera* [online]. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z:

<http://toulavakamera.ceskatelevize.cz/article.asp?id=3047>

Vikariát domažlický. *Plzeňská diecéze* [online]. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z:

http://www.bip.cz/dieceze_vik_domazlice.php

Dnes je jedinečná možnost navštívit Brůdek. *Domažlický deník* [online]. 2008, 28.9.2008

[cit. 2013-04-14]. ISSN 1210-9215. Dostupné z:

http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/dnes-je-jedinecna-moznost-navstivit-brudek20080928.html.

Draženovští mají o víkendu dvě poutě, doma a u Dobré Vody. CIBULKOVÁ, Milena. *Domažlický deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/drazenovsti-maji-o-vikendu-dve-poute20110526.html

Blízké okolí. *Obec Draženov* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

<http://www.drazenov.cz/informace-o-obci/blizke-okoli/>

Faráři - kteří působili ve farnosti. *Farnost Klenčí pod Čerchovem* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

http://www.farnostklenci.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=53

Panny Marie, Pomocnice křesťanů. *Životopisy svatých* [online]. 2001 [cit. 2013-04-17].

Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=2478>

Koncert má pomoci okolí Dobré vody. CIBULKOVÁ, Milena. *Domažlický deník.cz* [online].

2011 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/koncert-ma-pomoci-okoli-dobre-vody20110609.html

Panna Maria Bolestná. *Životopisy svatých* [online]. 2001 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

<http://catholica.cz/?id=4494>

O pouti v místech, kde nikdy nebývají kolotoče. HUSPEK, Zdeněk. *Domažlický deník.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/o-pouti-kde-nikdy-nebyvaji-kolotoce20080924.html

Poutní mše svatá u Dobré vody. *Kdyňská farnost* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostkdyne.8u.cz/zivot-farnosti/poutni-mse-svata-u-dobre-vody-2012/>

Historie Svatovavřínecké pouti. *Farnost Domažlice* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.farnostdomazlice.cz/cd/vez1.html>

Loučím oslaví 650 let také srazem rodáků. *Domažlický deník.cz* [online]. 2007 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z:

http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/loucim_oslavy20070730.html

Hutka zahrál v loučimském kostele. HUSPEK, Zdeněk. *Domažlický deník.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/hutka-zahral-v-loucimskem-kostele20090519.html

Pouť k Panně Marii Loučimské. *Domažlický deník.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/pout-k-panne-marii-loucimske20090519.html

Z historie fary v Milavčích. *Milavče. Oficiální stránky obce.* [online]. 2005 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.milavce.cz/view.php?cisloclanku=2009062401>

Vítáme Vás na stránkách Dětského chodského kroužku Vojtěškáček z Milaveč. *Vojtěškáček* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://vojteskacek.webnode.cz/>

Další zdroje:

Informační tabule u kostelů v Loučimi, Brůdku, na Tannaberku, ve Všekarech, na Dobré Vodě u Pocinovic, na Veselé Hoře, v kapliče Vojtěšce

Emailová korespondence s obecním úřadem Všeruby

Emailová korespondence s panem Krásnickým

Rozhovor s panem Krásnickým předsedou OS Tanaberk ze dne 17. 3. 2013

7 PŘÍLOHY

7.1 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Slovník pojmů

Příloha č. 2 – Mapa - Poutní místa na Domažlicku

Příloha č. 3 – Obrazová příloha

7.2 PŘÍLOHA Č. 1 - SLOVNÍK POJMŮ

Arcijáhenství – starší územní jednotka pro správu ve středověké katolické církvi menší než biskupství. Arcijáhen byl jedním z nejvýznamnějších úředníků diecése. Jeho význam ale upadl se zavedením úřadů vikáře a generálního vikáře a dnes se již neobjevuje. Úřad přežil např. u anglikánství.

Architektonická dispozice - půdorysné rozložení a celkové uspořádání stavby. O **podélné dispozici** se hovoří, pakliže je stavba postavena podle jedné osy. **Centrální** je stavba postavena podle jednoho středového bodu. Lze ji rozdělit více osami.

Armorované - vyztužené

Děkanát – je obdoba vikariátu, nebo spíše jiný název, který je používán na Moravě a ve Slezsku. Sídlem děkanátu je **děkanství**. V čele děkanátu je **děkan**, který je do tohoto úřadu jmenován na pět let.

Diecéze - je správní jednotka, v jejímž čele obvykle stojí **biskup**. Vymezuje se většinou územně. Podřazenou jednotkou diecéze je obvykle farnost či svazky farností (děkanáty, vikariáty), nadřazená jednotka se u jednotlivých církví liší, u římskokatolické církve jde obvykle o církevní provincii.

Farnost – je místní církevní obec, patřící většinou do určité diecéze. Jedná se o základní kámen církevní správy. V jejím čele je stabilní a řádný duchovní správce tedy **farář**, který má povinnost sídlit ve farnosti. Ve farnosti mohou kromě faráře působit také farní vikář (dříve označovaný jako kaplan), výpomocný kněz, jáhen nebo pastorační asistent. Farnost

má vždy svůj farní kostel, kde se soustředí bohoslužby farního společenství, kromě něj mohou být ve farnosti i další tzv. filiální kostely a kaple.

Farní administratura – obdoba farnosti. V hierarchii církevní správy je farní administratura o něco menšího významu než farnost a o něco vyššího než **lokálie**. Dnes se téměř nepoužívá.

Filiální kostel - je v katolické církvi kostel, při němž není zřízena farnost a který tak patří do správy faráře sídlícího jinde.

Freska - je nástěnná malba zhotovená do vlhké omítky.

Kalvárie - vyobrazení představující Krista na kříži často s Pannou Marií, Máří Magdalénou a sv. Janem.

Klenba – architektonická konstrukce z kamenů, cihel i z litého či dusaného zdiva spočívající na zdivu a uzavírající prostor. Vahou a tvarem nese klenba sama sebe.

Chodsko – je území jihozápadních Čech vázané na okruh obcí v okolí Domažlic, původně sahající až do německého Bavorska. Region se slavnou historií královských strážců hranic, zmiňovaný již v Dalimilově kronice (14. stol.), byl inspirací pro umělce i odborníky - K.J. Erben, B. Němcová, M. Aleš, J.Š. Baar, L. Kuba, A. Jirásek. Původ názvu je odvozen od služby Chodů - chodit po hranicích. Tradičně se člení na dolní Chodsko (blíže k Domažlicím - Mrákov, Tlumačov) a horní - kolem Klenčí pod Čerchovem - dnes národopisně živá především obec Postřekov.

Lisena - je plochý svislý architektonický dekorativní článek členící fasádu. Na rozdíl od pilastru nemá hlavičku ani patku.

Lokálie – (i lokálie)bývala duchovní správa s vlastním knězem mimo sídlo farnosti, které nebyly samostatné, ale patřily pod určitou farnost. Lokálie vznikaly za vlády **Josefa II.** v rámci politiky zahušťování duchovní správy. V naprosté většině byly později v průběhu 19. století a počátku 20. století povýšeny na samostatnou farnost.

Monstrance - je ozdobná schránka z ušlechtilého kovu na vystavování a uctívání proměněné hostie a je používána při eucharistickém výstavu, kdy jsou věřící vyzváni k adoraci (klanění). Monstrance se používají od 11. Století.

Oratoř – (oratorium) je místo určené k bohoslužbě, zpravidla vyšší oddělené místo v kostele.

Pilastr - výstupek ze zdi podobný polosloupu, který má klasické prvky sloupu, jako je hlavička, dříví a patka, ale nemá polokruhový půdorys, ale je pouze nízkého reliéfu s obdélným půdorysem

Portál – architektonicky nebo také plasticky zdůrazněný hlavní vchod do budovy.

Presbytář - či také kněžiště je část prostoru křesťanského kostela či katedrály, která je vyhrazena kněžím. Od chrámové lodi bývá zpravidla tento prostor oddělen tzv. triumfálním obloukem. Ve středověku byl presbytář od lodi oddělen navíc ještě tzv. lettnerem neboli chórovou přepážkou. Presbytář bývá obvykle orientován na východ.

Profous - označení zpravidla věžeňského dozorce. V církevním světě jde o latinské slovo *praepositus*, což se u nás obvykle překládá jako probošt, což je označení představeného kapituly.

Sakristie – zvláštní prostor k úschově bohoslužebných knih, rouch a předmětů v kostele. Ve středověku byla také pokladnicí.

Sanktusová věžka – (sanktusník) je malá a štíhlá věžička, nacházející se zpravidla na hřebeni střechy presbytáře a méně často též na hřebeni střechy hlavní lodi. Ve věžce je zavěšen malý zvon, používaný při zpěvu *Sanctus* a při pozdvihování.

Slavení svátků - Všechny svátky dělíme do **tří skupin** podle významu v církevním životě. Nejnižší skupinu tvoří **památky**. Statut památky většinou přísluší jednotlivým svatým. Památky ještě dělíme na závazné a nezávazné. Závazné jsou od toho, že je v daný den povinnost je slavit. Památky takzvaně nezávazné nalezneme v kalendáři, ale slavit se nemusí. Druhou vyšší skupinu tvoří **svátky**, které jsou oslavami významných postav z církevních dějin, například apoštolů. Nejvyšší příčky liturgického slavení pak zaujímají **slavnosti**. Zde je nutno připomenout, že slavnost má pro nás význam na úrovni neděle. Mše svatá o slavnostech také nese veškeré prvky nedělní bohoslužby.

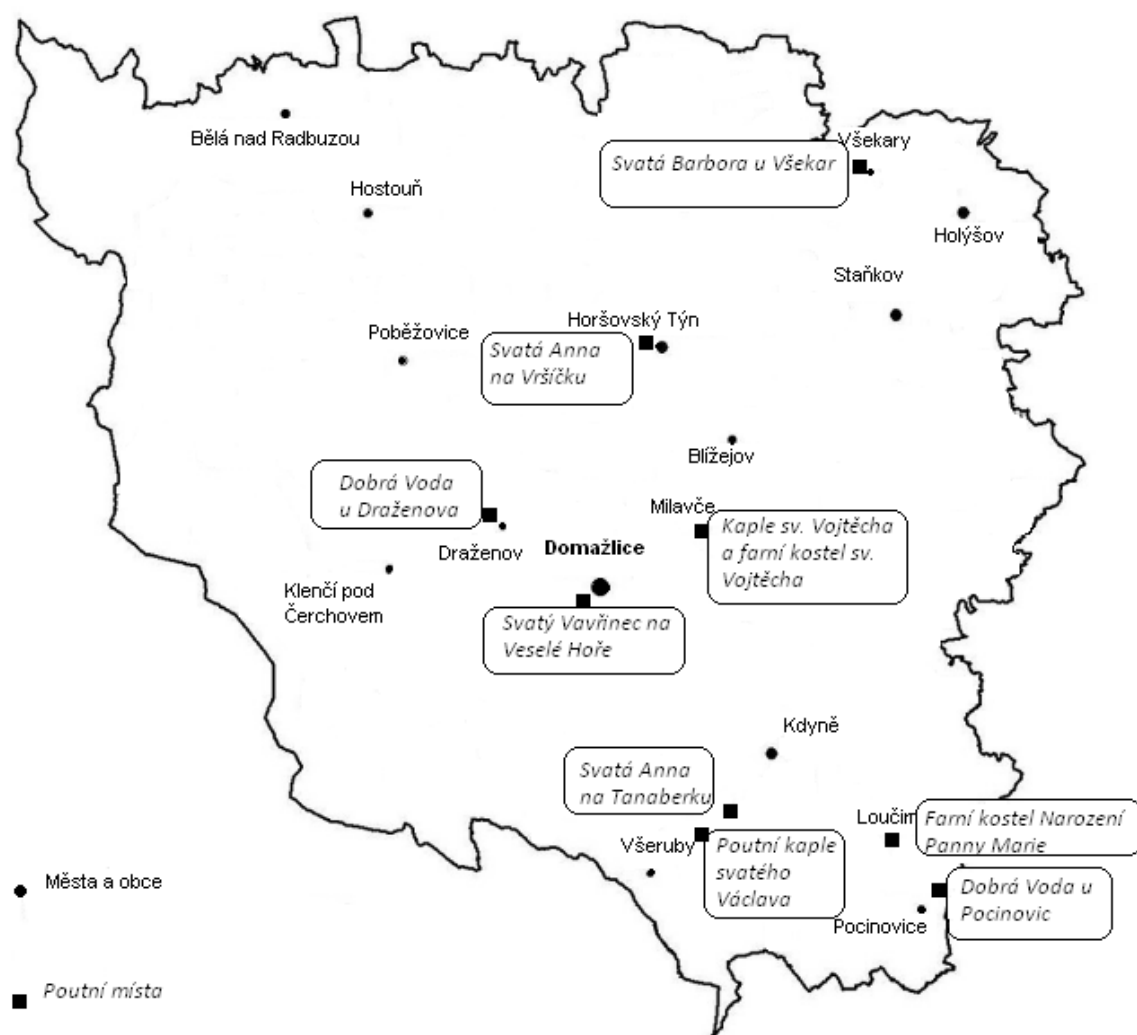
Šambrána - je architektonický prvek, používaný k orámování oken či dveří. Je zpravidla plastická, profilovaná, orámovaná lištou či jednoduše plochá nejčastěji tvořená štukem. Může být také pouze malovaná. Pokud je rámování otvoru vytesáno z kamene či dřeva, jedná se o **ostění**.

Šindel - je jednou z tradičních střešních krytin zejména lidových staveb. Jedná se o dřevěnou destičku ve tvaru břitu, širokou 8 až 15 a dlouhou 50 až 60 cm. Jedna strana je opatřena drážkou a na druhé straně je břit, aby do sebe jednotlivé kusy zapadly.

Vikariát - je v Římskokatolické církvi územní jednotka menší než diecéze a větší než farnost, obvykle se sestává z několika farností. V jeho čele je **okrskový vikář**, který koordinuje z biskupova pověření činnost farářů. Rozdělení Čech na vikariáty nahradilo roku 1631 z nařízení pražského arcibiskupa **Arnošta Vojtěcha z Harrachu** dělení na děkanáty.

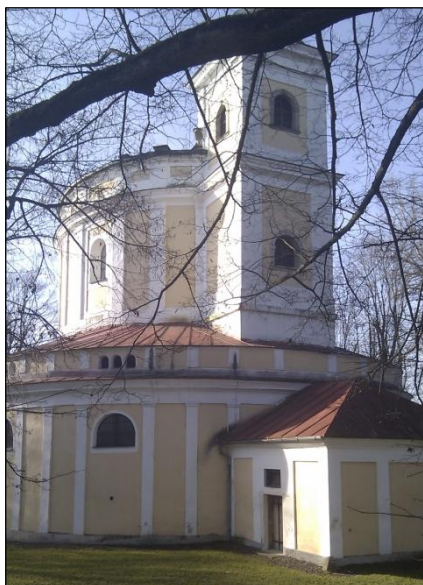
Výroční poutí – je každoroční poutní slavnost v místních kostelích ve výroční den **vysvěcení kostela (posvícení)** nebo v **den svátku patrona**, jemuž je zasvěcen. I tehdy, když zrovna žádní návštěvníci z jiných farností nedoputují, se obřad vede jako poutní slavnost.

7.3 PŘÍLOHA Č. 2 – MAPA POUTNÍ MÍSTA NA DOMAŽLICKU

7.4 PŘÍLOHA Č. 3 – OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

7.4.1 SVATÁ ANNA NA TANNABERKU

Svatá Anna na Tanaberku - foto autorka

Klenba kostela - foto autorka

Interiér v současnosti - foto autorka

Hlavní portál - foto autorka

Interiér v 60. letech - fotoarchiv NPU, e. č. 26038

7.4.2 SVATÁ ANNA NA VRŠÍČKU

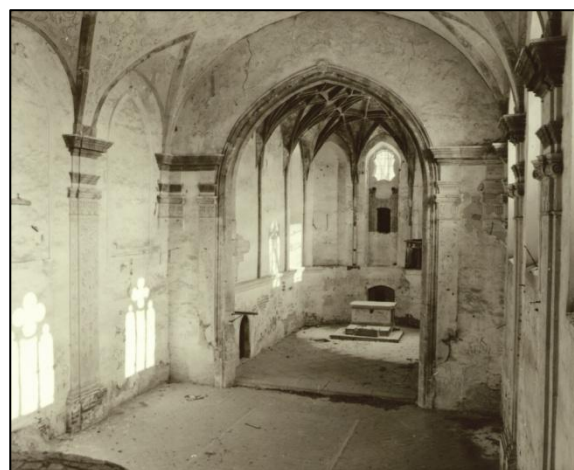
Svatá Anna na Vršíčku – foto autorka

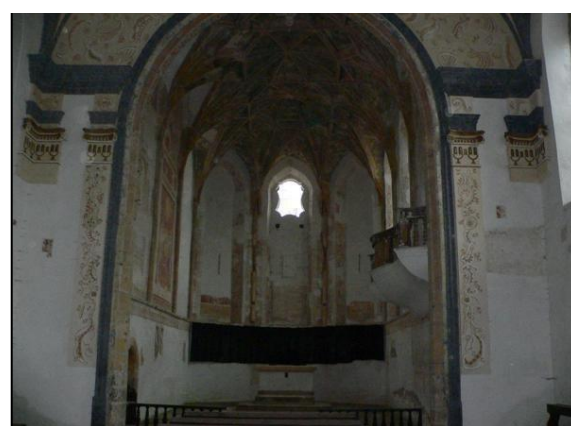
Kaple Božího hrobu při kostele sv. Anny – foto autorka

Pohled na průčelí s hrobkou - foto autorka

Interiér v 80. letech - fotoarchiv NPU, e. č. 199141

Interiér v současnosti - foto Miroslav Škampa

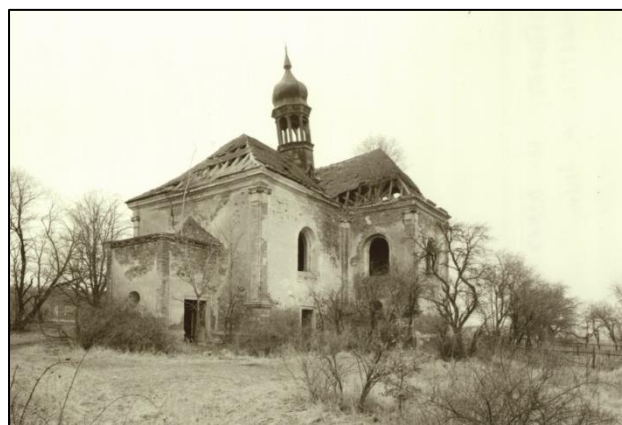
7.4.3 SVATÁ BARBORA U VŠEKAR

Svatá Barbora - foto autorka

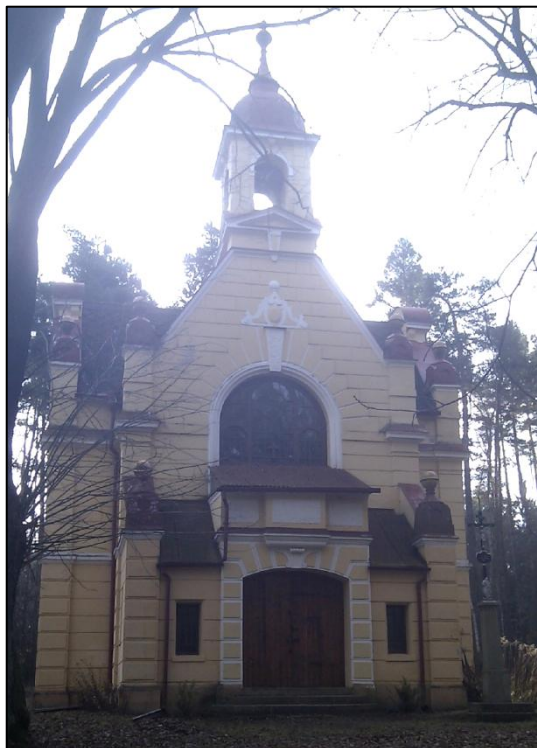

Interiér sv. Barbory – foto autorka

V 80. letech – fotoarchiv NPU, e. č. 26038

7.4.4 DOBRÁ VODA U DRAŽENOVA

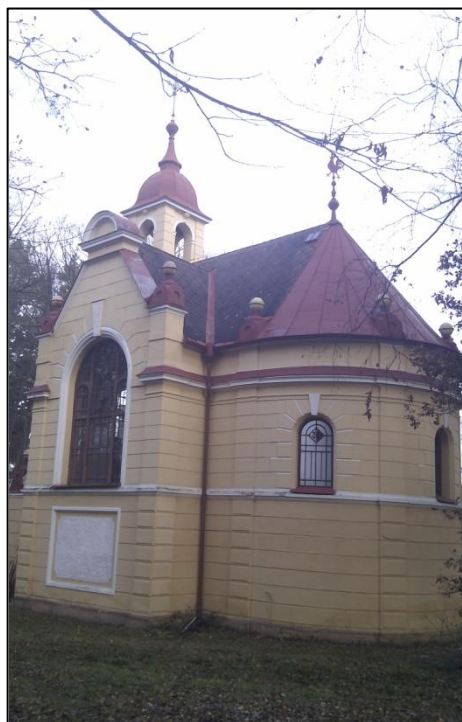
Kaple Panny Marie Pomocnice křesťanů – foto autorka

Kaplička nad studánkou – foto autorka

Altán pro pořádání oslav – foto autorka

Pohled na presbytář – foto autorka

Jedno zastavení křížové cesty - foto autorka

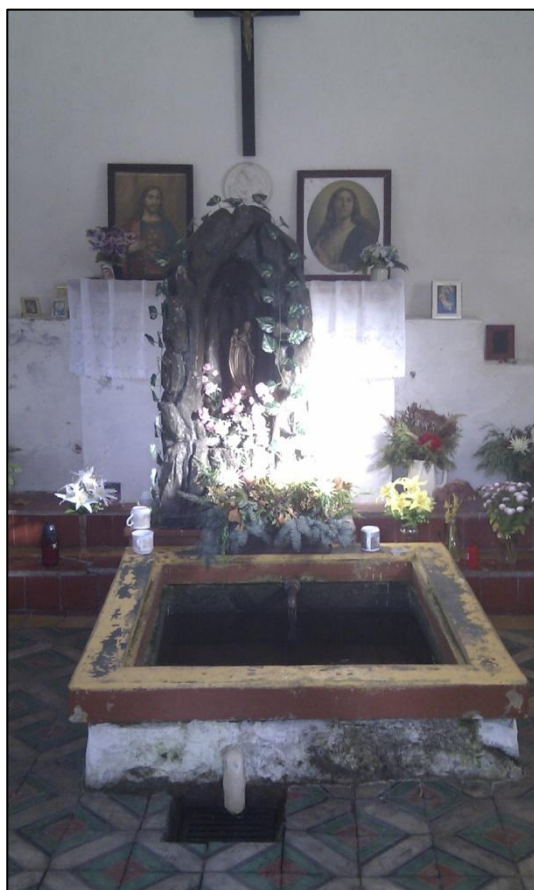
7.4.5 DOBRÁ VODA U POCINOVIC

Kaple Panny Marie Sedmibolestné - foto autorka

Zastavení křížové cesty – foto autorka

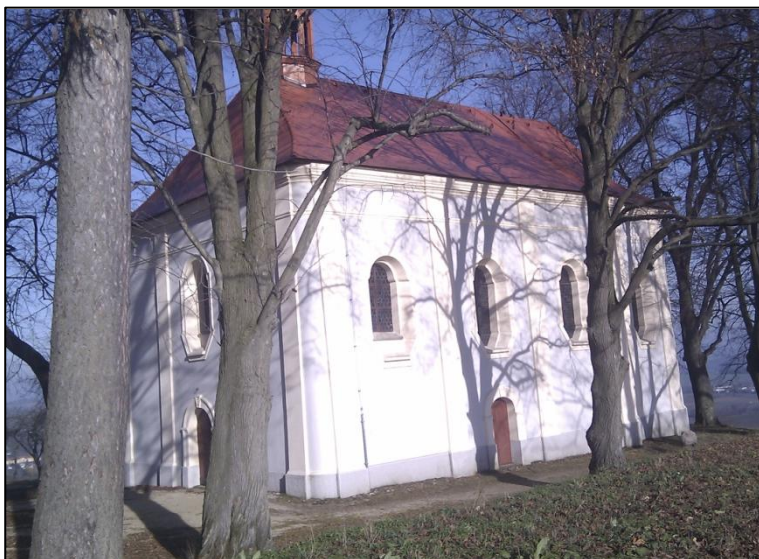

Pramen zázračné vody - foto autorka

Kaple Panny Marie Lurdské nad pramenem – foto autorka

7.4.6 SVATÝ VAVŘINEC NA VESELÉ HOŘE

Vavříneček – foto autorka

Boží muka u Vavřínečku - foto autorka

Kaple sv. Anny – foto autorka

Pamětní deska k připomenutí kázání Msgre Bohumila Staška – foto autorka

7.4.7 POUTNÍ KAPLE SVATÉHO VÁCLAVA NA BRŮDKU

Kaple svatého Václava – foto autorka

Památníček zaniklým obcím vedle kostelíka - foto autorka

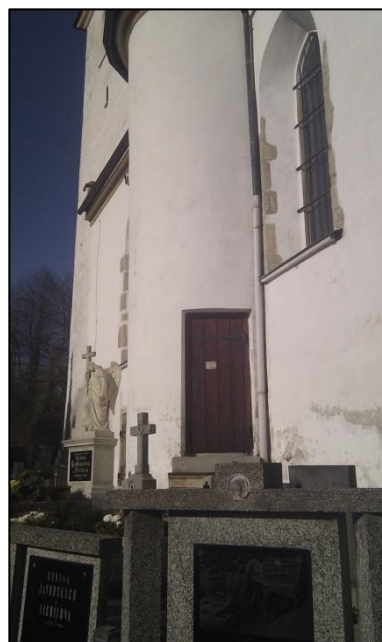

Kaple sv. Václava konec 60. let – fotoarchiv NPU, e. č. 10899

7.4.8 FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE LOUČIM

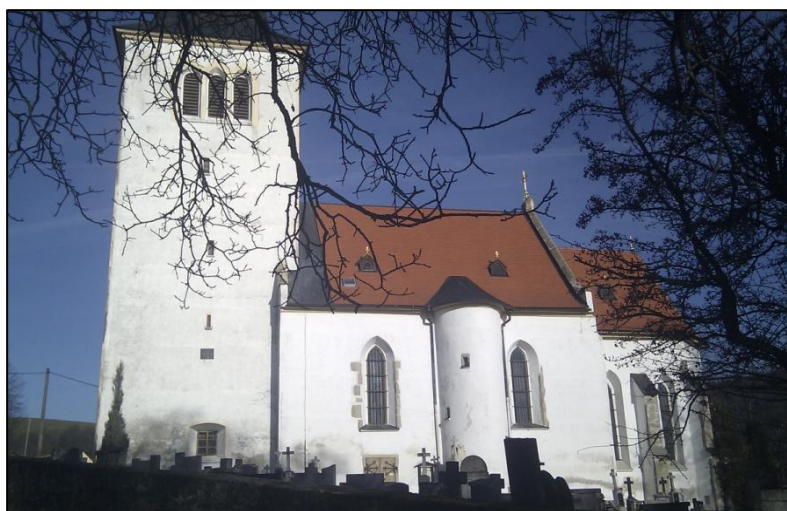
Kostel Narození Panny Marie - foto autorka

Zajímavě řešený přístavek pro schodiště – foto autorka

Pohled na věž - foto autorka

Pohled na kostel se hřbitovem - foto autorka

Informace o dotacích u kostela – foto autorka

7.4.9 KAPLE SV. VOJTĚCHA A FARNÍ KOSTEL SV. VOJTĚCHA MILAVČE

Interiér Vojtěšky - foto autorka

Vojtěška - foto autorka

Pramen vody z Vojtěšky - foto autorka

Tabulka oprav v kapli - foto autorka

Bývalé lázně - foto autorka

Farní kostel sv. Vojtěcha - foto autorka

Průčelí kostela - foto autorka

Pohled na presbytář - foto autorka